

Jenita Rauta

Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2023

Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 38

Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2023

Jenita Rauta

© Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2024

Jenita Rauta
Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2023

Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 38
ISBN 978-951-815-437-5
ISSN 2341-6394

Grano Oy, 2024

Tiivistelmä

Tässä katsauksessa kuvataan epäiltyjä viharikoksia, jotka ovat tulleet poliisin tietoon vuonna 2023. Aineistona ovat poliisin valtakunnalliset rikosilmoitustiedot. Katsaus on jatkoa rasistisen rikollisuuden vuosiselvityksille, joita on tehty vuodesta 1998 ensin sisäasiainministeriön poliisiosastolla ja sittemmin Poliisiammattikorkeakoulussa.

Vuonna 2009 rasistisen rikollisuuden seuranta laajennettiin viharikosseurannaksi. Viharikos on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka taustalla ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskontoa tai vakaumusta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

Vuonna 2023 kirjattiin yhteensä 1 606 rikosilmoitusta epäillyistä viharikoksista. Tämä on 29 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022. Suurin osa (68 %) rikosilmoituksista liittyi rikosepäilyihin, joiden motiivi rikosilmoituksesta ilmenevien tietojen perusteella liittyi uhrin etniseen tai kansalliseen taustaan. Uhrin seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvien epäiltyjen rikostapausten osuus oli 10,6 prosenttia, uskonnolliseen taustaan 10,3 prosenttia sekä vammaisuuteen 8 prosenttia. Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvistä vastaavista tapauksista tehtiin 45 rikosilmoitusta (2,8 %) ja sukupuoleen liittyvistä kuusi ilmoitusta (0,4 %). Tässä selvityksessä viharikoksiksi luokitelluista tapauksista poliisi itse luokitteli viharikoksiksi 44 prosenttia.

Epäillyt viharikokset, kun ne luokitellaan tapahtumatilanteen mukaan, ovat pääosin sanallisia loukkauksia, uhkailuja ja häirintää. Näiden rikosten määrä kasvoi edellisvuodesta ja lisäksi kiihottaminen kansanryhmää rikosten määrä kaksinkertaistui.

Tarkasteluvuonna yhteensä 1 092 rikosilmoitusta liittyi etniseen tai kansalliseen taustaan. Useimmin kyse oli tapauksista, joissa valtaväestöön kuuluvat henkilöt ilmaisivat ennakkoluuloa ja vihamielisyyttä etnisiä tai kansallisia vähemmistöjä kohtaan. Yleisin rikoslaji oli epäilty pahoinpitelyrikos. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä ilmoituksissa tavallisimmin tapahtumapaikkana oli julkinen ulkoilmapaikka, kuten tie, katu tai tori. Tämän tyyppisten tapa-

usten asianomistajista 60 prosenttia oli miehiä ja 40 prosenttia naisia. Miehiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin epäiltyjä pahoinpitelyitä, kun taas naisiin kohdistui yleisimmin epäiltyjä kunnianloukkauksia.

Vuonna 2023 niistä Suomessa asuvista henkilöistä, joiden kansalaisuus oli muu kuin suomalainen, suhteellisesti eniten etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvän epäillyn viharikoksen kohteeksi joutuivat Somalian kansalaiset. Yksitoista prosenttia kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä rikosilmoituksista kohdistui romanitaustaiseen henkilöön. Näissä yleisin rikosnimike oli kunnianloukkaus.

Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien viharikosilmoitusten määrä kasvoi 36 prosenttia vuoteen 2022 verrattuna. Näissä tapauksissa yleisimmin kohteena olivat islaminuskoiset, ja noin kolmasosa niistä oli kunnianloukkauksia. Uskontoon liittyvien epäiltyjen rikosten tapahtumapaikaksi oli useimmiten kirjattu muu paikka, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa.

Vuonna 2023 viharikosraporttiin on ensimmäistä kertaa otettu mukaan sukupuoli-identiteettiin¹ liittyvät viharikokset. Näitä löytyi tarkasteluvuonna kuusi kappaletta. Tapaustilanteista neljä kappaletta koski sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää ja muut kaksi pahoinpitelyrikoksia.

Uhrin oletettuun tai todelliseen seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien viharikosilmoitusten määrä nousi 54 prosentilla (140 rikosilmoituksesta 215 ilmoitukseen). Eniten ilmoitettiin kunnianloukkauksia. 47 prosentissa näistä tapauksista rikoksista epäilty oli asianomistajalle ennestään tuttu.

Selvitykseen poimituista rikosilmoituksista 128 liittyi vammaisuuteen. Vuonna 2022 vastaavia ilmoituksia oli 54 kappaletta. Yli kolmasosa tapauksista oli kunnianloukkauksia. 60 prosentissa kaikista vammaisuuteen liittyvistä viharikosepäilyistä tekijä oli uhrille tuttu.

¹ Rikoslain täydennyksessä, 1.1.2023 voimaantulleessa koventamisperusteessa (RL 6:5.1 kohta 4) sukupuoliella tarkoitetaan naisia ja miehiä.

Sammanfattning

I denna utredning beskrivs misstänkta hatbrott som kommit till polisens kännedom 2023. Materialet består av polisens riksomfattande uppgifter om brottsanmälningar. Utredningen är en fortsättning på de årliga utredningarna av rasistisk brottslighet som har gjorts sedan 1998, först vid inrikesministeriets polisavdelning och senare vid Polisyreshögskolan.

År 2009 utvidgades uppföljningen av rasistisk brottslighet till att inkludera uppföljning av hatbrott. Hatbrott definieras som brott som begås mot en person, en grupp, någons egendom, en institution eller en representant för dessa där motivet är fördomar eller fientlighet mot offrets förmodade eller verkliga etniska eller nationella bakgrund, religion eller övertygelse, kön, sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller funktionsnedsättning.

Under 2023 registrerades sammanlagt 1 606 brottsanmälningar om misstänkta hatbrott. Detta är 29 procent mer än året innan. Största delen (68 %) av brottsanmälningarna innehöll misstanke om brott på grund av etnisk eller nationell bakgrund. I 10,6 procent av brotten var motivet offrets sexuella läggning, i 10,3 procent offrets religiösa bakgrund och i 8 procent offrets funktionsnedsättning. Det gjordes 45 brottsanmälningar (2,8 %) om hatbrott på grund av könsidentitet eller könsuttryck och sex på grund av kön. Fyrtiofyra procent av de som i den här rapporten har klassificerats som hatbrott klassificerades som hatbrott av polisen.

När man granskar alla hatbrott enligt händelsesituation, var antalet verbala kränkningar, hot och trakasserier högst. Antalet sådana brott ökade jämfört med föregående år, medan antalet fall av hets mot folkgrupp fördubblades.

Under granskningsåret hade sammanlagt 1 092 brottsanmälningar samband med etnisk eller nationell bakgrund. Oftast var det fråga om fall där personer från majoritetsbefolkningen uttryckte fördomar och fientlighet mot etniska eller nationella minoriteter. Den vanligaste brottstypen var misshandelsbrott. Hatbrott på grund av etnisk eller nationell bakgrund skedde oftast på en offentlig plats utomhus, till exempel på en väg, gata eller ett torg. Offren för dessa huvudbrott var i 60 procent av fallen män och i 40 procent kvinnor. Män utsattes oftast för misshandel, medan kvinnor oftast utsattes för ärekränkning.

I fråga om personer bosatta i Finland som inte har finskt medborgarskap var somaliska medborgare proportionellt sett mest utsatta för brott på grund av etnisk eller nationell bakgrund 2023. Elva procent av alla brottsanmälningar med anknytning till etnisk eller nationell bakgrund gällde personer med romsk bakgrund. Den vanligaste brottsrubricering här var ärekränkning.

Antalet anmälningar om hatbrott på grund av religion eller övertygelse ökade med 36 procent jämfört med 2022. I dessa fall var muslimer de mest utsatta, och ungefär en tredjedel av fallen var ärekränkning. Den vanligaste platsen för de misstänkta hatbrotten på grund av religion eller övertygelse registrerades som en annan plats, det fanns flera platser eller platsen var okänd.

År 2023 inkluderades hatbrott på grund av kön² för första gången i hatbrottsrapporten. Sex sådana fall konstaterades under det aktuella året. Fyra av händelserna gällde verbala kränkningar, hot och trakasserier och de övriga två misshandelsbrott.

Antalet anmälningar om hatbrott på grund av offrets antagna eller verkliga sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck ökade med 54 procent (från 140 anmälningar om brott till 215 anmälningar). De flesta anmälningarna gällde ärekränkning. I 47 procent av dessa fall kände målsägande den misstänkte sedan tidigare.

Antalet anmälningar om brott på grund av funktionsnedsättning uppgick till 128, vilket är 137 procent mer som än året innan. Över en tredjedel av de misstänkta brotten var ärekränkningar och 60 procent av fallen kände offret gärningsmannen.

² I den ändrade skärpningsgrunder i brottsbalken, som trädde i kraft den 1 januari 2023 (brottsbalken 6:5.1(4)), avses med kön kvinnor och män.

Abstract

This report analyses suspected hate crimes reported to the police in Finland in 2023. The observations are based on crime reports screened out from the National Police Information System. National statistics on suspected hate crimes have been reported annually since 1998, first by the Ministry of Interior's Police Department and then by the Police University College of Finland.

In 2009 the data gathering on racist crime evolved into a more comprehensive system of hate crime monitoring. For the purpose of this report, hate crime has been defined as a crime against a person, group, somebody's property, institution, or their representative, motivated by prejudice or hostility towards the victim's real or perceived ethnic or national origin, religion or belief, gender, sexual orientation, transgender identity or appearance, or disability.

In the target year, 1 606 reports of offences on suspected hate were filed. Their number represents a 29 percent increase from the previous year. The majority, 68 percent, of the cases were incidents based on ethnic or national origin. Suspected cases initiated by the victim's sexual orientation made 10,6 percent of all incidents. Religious background was the motive in 10,3 percent of the cases and in 8 percent the motive was related to victim's disability. Forty-five of the suspected hate crimes (2,8 %) were based on the victim's transgender identity or appearance and six crimes (0,4 %) based on victim's gender. Forty-four percent of the cases were initially classified as suspected hate crimes by the police.

Taking on board all the suspected hate crimes in 2023, most of them were verbal insults, unlawful threats and harassments. The number of these offences increased in comparison to 2022, while the number of incitement to hatred -crimes doubled.

In 2023, the total number of suspected hate crimes related to ethnic or national origin filed by the police was 1 092. In the majority of the cases, prejudice or hostility was directed towards a member of an ethnic or national minority by a member of the majority population. Of the suspected hate crimes most common were assaults. The most common scenes for the suspected crimes based on ethnic or national origin were public outdoor locations such as streets

or city market squares. In 60 percent of the cases, the victims of the crimes based on ethnic or national origin were males. The rest were females. Most common crimes against the males were assaults whereas majority of the crimes against females were defamations.

In relation to the number of people with foreign citizenship and living in Finland, those holding a citizenship of Somalia experienced the highest frequency of crimes initiated by ethnic or national origin in 2023. From all the reports of offences based on ethnic or national origin, 11 percent of offences were against a member of the Roma minority. Of these, the most common suspected crimes were defamations.

Suspected hate crimes filed by the police in 2023 initiated by the religion or belief increased by 36 percent from the previous year. Most commonly, the victims were Muslims by religion. About a third of the suspected crimes were defamations. Most common location for the suspected hate crimes based on religion or belief was recorded as another location, there were multiple locations or the location was unknown.

In 2023, hate crimes related to gender³ were included in the hate crime report for the first time. Six such cases were found in the year under review. Four of the incidents involved verbal abuse, threats and harassment and the other two involved assault.

The number of hate crimes motivated by the victim's real or perceived sexual orientation, transgender identity or appearance, is 54 percent higher than in the previous year (from 140 reports of offences to 215 reports). Defamations were the most commonly reported crimes. In 47 percent of the cases, the suspect was an acquaintance to the victim.

In the target year, 128 reports of offences were motivated by the victim's disability. Their number is 137 percent higher than in the previous year. Over third of the cases were defamations. In 60 percent of the cases, the suspected offender was an acquaintance to the victim.

³ In the amended aggravating criterion of the Penal Code, which entered into force on 1 January 2023 (Penal Code 6:5.1(4)), gender refers to women and men.

Sisällys

Tiivistelmä	4
Sammanfattning	6
Abstract	8
1 Johdanto	11
2. Menetelmä	15
2.1. Havaintoaineiston poiminta	15
2.2. Tapausten määrittely viharikoksiksi	15
2.3. Havaintojen analysointi ja raportointi	17
3. Havainnot	18
3.1. Kaikki vihamotiivit	18
3.2. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikokset	42
3.3. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvät rikokset	66
3.4. Sukupuoleen liittyvät rikokset	76
3.5. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät rikokset	83
3.6. Vammaisuuteen liittyvät rikokset	93
4. Yhteenveto	102
4.1. Vuonna 2023 poliisin tietoon tulleet viharikosepäilyt laajemmassa kuvassa	102
4.2. Havaintojen tulkinnassa huomioitavaa	110
4.3. Viharikosilmapiiriin vaikuttavia seikkoja vuonna 2023	113
Lähteet	116
Liitteet	126
Liite 1. Rikosnimikkeet	126
Liite 2. Hakusanat	129

1 Johdanto

Suomen rikoslakiin ei sisälly viha- tai rasistisen rikoksen määritelmää. Rasistinen vihamotiivi on kuitenkin jo pitkään huomioitu rangaistuksen koventamisperusteena. Vuonna 2011 sitä laajennettiin käsittämään rasismin ohella myös muut vihamotiivit. (RL 6 luku 5 § kohta 4, 13.5.2011/511).

Vuonna 2022 rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Koska laki vahvistettiin vasta 20.12.2022, tämä vuoden 2023 viharikosselvitys on ensimmäinen, joka sisältää myös sukupuoleen liittyvät epäillyt viharikokset.

Koventamisperusteen lisäksi rikoslaki käsittää rikosnimikkeitä, joiden tunnusmerkistöön sisältyy vihamotiivi. Näitä ovat syrjintä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

Koventamisperuste on osittain laveampi, mutta myös tulkinnanvaraisempi kuin tämän selvityksen viharikosmääritelmä. Täten tässä selvityksessä käytetty viharikosmääritelmä ei pohjautu suoraan rikoslakiin vaan se seuraa sen osalta aikaisempia tutkimuksia ja muiden maiden viharikosselvityksiä (esim. Niemi & Sahramäki 2012).

Mikä tahansa teko tai laiminlyönti, jonka Suomen rikoslainsäädäntö määrittelee rikokseksi, voi olla viharikos. Ratkaisevaa on teon motiivi. Esimerkiksi yleisimpiä etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvästä motiivista tehtyjä rikoksia ovat pahoinpitely, laiton uhkaus ja kunnianloukkaus.

Viharikos määritellään vuosittaisissa viharikosselvityksissä seuraavasti:

Viharikos on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämänkatsomusta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

Viharikoksen määritelmä täyttyy jo silloin, jos tekijä olettaa uhrin kuuluvan johonkin yllä mainituista viiteryhmistä. Uhri voi olla esimerkiksi läheisessä suh-

teessa kyseiseen ryhmään kuuluvan kanssa ja tätä kautta valikoitua kohteeksi. Uhrilla voi olla myös jokin muu yhteys kyseiseen ryhmään. Teko voi esimerkiksi kohdistua vastaanottokeskuksen työntekijään tämän työn takia.

Yksittäinen viharikos voidaan nähdä myös ns. signaalirikoksena, jolloin koko rikoksen uhrin edustama vähemmistö voi kollektiivisesti kokea joutuneensa rikoksen kohteeksi. Tällöin rikos nähdään uhkauksena tätä ryhmää kohtaan. Tällainen kollektiivinen reaktio saattaa vaikuttaa negatiivisesti koko vähemmistöryhmän suhtautumiseen ympäröivään enemmistökulttuuriin ja sen edustajiin. (Iganski 2001; Perry 2001; Poliisi 2016.)

Viharikokset vaikuttavat yksilöiden, yhteisöjen sekä koko yhteiskunnan turvallisuuteen. Tästä syystä katsotaan, että niihin liittyy korostettu vahingollisuus ja vaarallisuus.

Kansainväliset sopimukset velvoittavat allekirjoittajamaita seuraamaan viharikoksia systemaattisesti ja torjumaan niitä aktiivisesti. Kansainväliset toimijat, kuten Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA) ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), myös kehittävät viharikosten seurantaa ja siihen liittyvää ohjeistusta sekä julkaisevat kansainvälisiä tilastoja, joita tämäkin selvitys osaltaan palvelee.

Viharikokset ovat sellainen erityinen rikollisuuden muoto, josta ei saada tarkkaa tietoa ilman erillisselvitystä. Poliisin tietoon tulleista viharikoksista on tehty vuosiselvityksiä jo vuodesta 1998 lähtien. Kerättyä tietoa käytetään poliisin työn kehittämiseen, osaamisen yhtenäisyyden varmistamiseen poliisilaitoksilla sekä viharikosten vastaisten toimien vaikuttavuuden arviointiin.

Tämä selvitys kuvaa vuonna 2023 poliisin tietoon tulleita epäiltyjä viharikoksia. Aineistona ovat kyseisenä vuonna kirjatut rikosilmoitukset. Selvitys jatkaa vuodesta 1998 lähtien ensin sisäasiainministeriön poliisiosastolla ja sittemmin Poliisiammattikorkeakoulussa julkaistujen viharikollisuuden vuosiselvitysten aloittamaa seurantaa (Sisäasiainministeriö 1998–2003; Keränen 2005a; 2005b; Ellonen 2006; Noponen 2007; Joronen 2008; Peutere 2009; 2010; Niemi 2011; Niemi & Sahramäki 2012; Tihveräinen 2013; 2014; 2015; 2016; Rauta 2017; 2018; 2019; 2020; 2021; 2022; 2023).

Viharikoksen määritelmää - samalla myös tämän seurannan alaa - laajennettiin vuonna 2009 koskemaan myös muita kuin etniseen tai kansalliseen taustaan kohdistuvia viharikoksia. Laajempaa määritelmää on käytetty vuoden 2008 viharikosselvityksessä lähtien (Peutere 2009). Tästä johtuen vain vuosien 2008–2023 viharikosselvitykset ovat keskenään suoraan vertailukelpoisia. Lisäksi on huomioitavaa, että sukupuoleen liittyvät epäillyt viharikokset sisältyvät raporttiin vasta vuodesta 2023 lähtien.

Tämä viharikosselvitys noudattaa samaa rakennetta ja osin myös samaa tekstikonaisuutta kuin aiemmat selvitykset. Tavoitteena on, että lukija löytää vakioselvityksen tulokset suunnilleen samasta rakennepaikasta ja yhtäpitävällä tavalla kuvattuina kuin aiempina tutkimusvuosina.

Selvityksen luvussa 2 käydään ensiksi lyhyesti läpi käytetty menetelmä. Menetelmän yksityiskohtainen kuvaus löytyy aikaisemmista selvityksistä (ks. Peutere 2009; Niemi & Sahramäki 2012).

Luvussa 3 esitellään tämän viharikosselvityksen havainnot. Ensin kuvataan kootusti kaikkia vuodelle 2023 kirjattuja viharikosepäilyjä. Näiden osalta kuvataan poliisin viharikosluokituksen käyttö, tapahtumatilanteet ja rikoslajit, asianomistajat ja epäillyt, tapahtumapaikat- ja ajat, alueellinen jakautuminen sekä esitutkinnan tila ja rikosepäilyjen eteneminen syyteharkintaan.

Seuraavaksi rikosepäilyjä jäsennetään vihamotiivilähtöisesti – kohteen etninen tai kansallinen tausta, uskonto tai vakaumus, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu tai vammaisuus. Havainnot ja niiden määriä verrataan systemaattisesti edelliseen vuoteen, mutta motiivilähtöisten kappaleiden alusta sekä yhteenveto -luvusta löytyy myös pidemmän aikavälin tarkastelua.

Luvussa 4 esitetään yhteenveto selvityksen tuloksista, arvioidaan lyhyesti selvitystyön reunaehdot ja havaintojen luotettavuutta sekä esitellään ajankohtaisia, yhteiskunnassa tapahtuneita asioita ja ilmiötä, joilla saattaa olla yhteyttä viharikosilmapiiriin tarkasteluvuonna.

Lukijan on hyvä huomata, että tässä selvityksessä kuvataan poliisin kirjaamia rikosilmoituksia. Kysymys on siis rikosepäilyistä, mutta toiston välttämiseksi

tätä ei tapauksia kuvatessa joka kohdassa mainita. Vasta tuomioistuin päättää, onko kyseessä rikoksen tunnusmerkistön täyttävä teko.

Tuomioistuin arvioi ja ottaa kantaa teon motiiveihin, jos sellaisia on tiedossa tai saadaan näytetyksi. Tuomioistuin ottaa kantaa siis myös siihen, onko teossa käytetty esimerkiksi rasistiseen tai muuhun vihamotiiviin liittyvää ankaroittamisperustetta.

Vuonna 2021 julkaistussa *Viharikokset ja niiden käsittely rikosprosessissa -selvityksessä* on tarkasteltu tarkemmin sitä, miten viharikokset tunnistetaan rikosprosessin eri vaiheissa, miten tieto mahdollisesta vihamotiivista välittyy poliisilta syyttäjälle ja miten se vaikuttaa tuomioon. Huomionarvoista on selvityksen havainto siitä, että Suomessa tuomiota kovennetaan vihamotiivin perusteella vain harvoin. (Juutinen 2021.)

2. Menetelmä

2.1. Havaintoaineiston poiminta

Selvityksen aineiston muodostavat vuonna 2023 kirjatut rikosilmoitukset, jotka on poimittu valtakunnallisesta Poliisiasiain tietojärjestelmästä seuraavilla ehdoilla. Ensimmäisessä vaiheessa poimittiin

1. rikosilmoitukset, jotka sisältävät jonkin liitteessä 1 mainituista rikosnimikkeistä (125 rikosnimikettä) ja jonkin liitteessä 2 mainituista hakusanoista (yhteensä 359 hakusanaa)
2. rikosilmoitukset, joissa asianimikkeenä on syrjintä, työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan, joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan tai kidutus
3. rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä ”rasist” tai ”rasism”
4. rikosilmoitukset, jotka poliisi on merkinnyt viharikosluokituksella
5. rikosilmoitukset, jotka on merkitty Tupa-luokituksella (Turvapaikanhakijoihin liittyvä).

Hakuehdoissa 3, 4 ja 5 poiminnan kohteena eivät olleet tietyt rikosnimikkeet. Hakuehdot mahdollistivat näin ollen muidenkin viharikosperustaisten rikosnimikkeiden löytymisen kuin kohtiin 1 ja 2 sisältyvät. Kohta 3 onkin jätetty itsenäiseksi hakuehdoksi sen laajan kattavuuden vuoksi. Kohdan 3 kirjainyhdistelmällä tuli esille suuri määrä aineistoon kuuluvia rikosilmoituksia. Edellä mainituilla ehdoilla poimittu alustava havaintoaineisto käsitti 13 625 rikosilmoitusta.

2.2. Tapausten määrittely viharikoksiksi

Lopulliseen tutkimusaineistoon valikoitui 1 606 rikosilmoitusta. Ne määriteltiin epäillyiksi viharikoksiksi poliisin rikosilmoitukseen kirjaamien tietojen perusteella. Poiminnan tukena käytettiin viharikosselvitystä varten laadittua kirjallista ohjetta.

Tapaus määriteltiin viharikokseksi, jos joku tapauksen osapuolista (poliisi, uhri, todistaja, jne.) epäili, että rikoksen yhtenä motiivina oli epäluulo tai vihamielisyys jotakin uhrin (oletettua) viiteryhmää kohtaan. Näitä voivat olla 1) etnisyyteen tai kansallisuuteen, 2) uskontoon tai vakaumukseen, 3) sukupuoleen, 4) seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun tai 5) vammaisuuteen liittyvät viiteryhmät. Tapaus määriteltiin viharikokseksi myös silloin, jos itse rikosilmoituksen selitysosassa esiintyi viharikosperustaisia vihjeitä, kuten esimerkiksi epäillyn rasistista kielenkäyttöä.

Yllä olevien esimerkkien lisäksi tapaus määriteltiin viharikokseksi, jos rikosilmoitus sisälsi poliisin käyttämän viharikosluokituksen siitä huolimatta, että itse ilmoituksesta ei ilmennyt tekijän motiivia. Poliisihallituksen antaman päivitetyn ohjeistuksen (Poliisihallitus 2023 Epäillyn viharikoksen tai sellaisia piirteitä sisältävän rikoksen tunnistaminen, tutkinta sekä kirjaaminen poliisitoiminnassa, POL-2023-127636) mukaan poliisin tulisi käyttää viharikosluokitusta aina silloin, kun kuka tahansa tilanteessa mukana ollut henkilö (poliisi, epäilty, asianomistaja, todistaja, ilmoittaja tai muu)

- pitää teon motiivina osittain tai kokonaan ennakkoluuloa tai vihaa tiettyä kansanryhmää kohtaan
- pitää tekoa tehtynä osittain tai kokonaan rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen liittyvästä vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta.

Aikaisempi, vuoden 2011 Poliisihallituksen ohje muutti aikaisemman suppean rasismiluokituksen kattavammaksi viharikosluokitukseksi. Samalla rasismien osalta viharikosluokituksen käyttöohjeita tarkennettiin. Muutoksen takia vuoden 2012–2023 poliisin tilastoja, jotka perustuvat poliisin käyttämään viharikoskoodiin, ei voi verrata aikaisempiin vuosiin. Vuonna 2023 motiivien joukkoon lisättiin puolestaan sukupuoli. Tämä on otettu huomioon nyt myös yllä mainitussa poliisin päivitetyssä, vuoden 2023 lopussa voimaantulleessa viharikos-ohjeistuksessa.

Tilastoja tarkasteltaessa on otettava huomioon myös se, että luokitusjärjestelmä on kehitetty poliisin omaksi tilastointityökaluksi. Rikosilmoitusten kirjaamiseen käytettävä Poliisiasian tietojärjestelmä ei myöskään pakota ottamaan kantaa mahdolliseen viharikostotiiviin teon vaikuttimena. Tehty luokittelu-merkintä kuitenkin välittyy myös syyttäjälle. Vuodesta 2019 lähtien poliisin on

tullut myös tehdä esitutkintalain mukainen ennakoilmoitus syyttäjälle, jos rikoksen motiiviksi epäillään vihamotiivia.

2.3. Havaintojen analysointi ja raportointi

Tässä selvityksessä rikosilmoituksia kuvaillaan eri näkökulmista sekä rikosilmoituskohtaisesti että asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen mukaan. Tämä vaikuttaa eroihin havaintojen määrissä.

Asianomistaja on luonnollinen tai oikeushenkilö, jonka oikeutta tai etua rikos on loukannut tai johon rikos on kohdistunut. Joillakin rikoksilla ei ole lainkaan asianomistajaa. Esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan -tapaukset ovat usein tällaisia. Toisaalta taas yhdessä rikosilmoituksessa voi olla kirjattuna useita asianomistajia, rikoksesta epäiltyjä henkilöitä ja rikosnimikkeitä.

Päärikoksella⁴ viitataan kuhunkin ilmoituksen asianomistajaan kohdistuneeseen vakavimpaan rikosnimikkeeseen. Koska yhdessä rikosilmoituksessa voi olla yksi tai useampia asianomistajia, on päärikosten määrä suurempi kuin rikosilmoitusten määrä. Kun tekstissä puhutaan ”vihamotiivista”, viitataan vaikuttimeen, joka perustuu ennakkoluuloihin tai vihamielisyyteen aiemmin mainittuja viiteryhmiä kohtaan.

Useissa taulukoissa esitetään rikosilmoitusten tai päärikosten lukumäärissä havaittu prosentuaalinen muutos vuoteen 2022 verrattuna. On kuitenkin hyvä huomioida, että tämä kertoo ainoastaan eron edellisvuoden määriin, eikä näin ollen kerro pidemmän ajan trendistä. Viharikosselvitysten havaintoaineistoille on ominaista tietty vuosittainen vaihtelu. Mahdolliset pidempiaikaiset kehityssuunnat ilmenevät seuranta-ajan kattavista kuvioista. On syytä huomata myös se, että kysymys voi tällöin olla siitä, että epäiltyjä tapauksia on tosiasiallisesti aiempaa enemmän tai vähemmän, mutta myös siitä, että tietoisuus (viha)rikoksista vaikuttaa niistä ilmoittamiseen, poliisille ilmoittaminen koetaan aiempaa tärkeämmäksi tai vähemmän tärkeäksi, ilmoittaminen on teknisesti helpompaa tai vaikeampaa ja/tai poliisin kirjaamiskäytännöt kehittyvät.

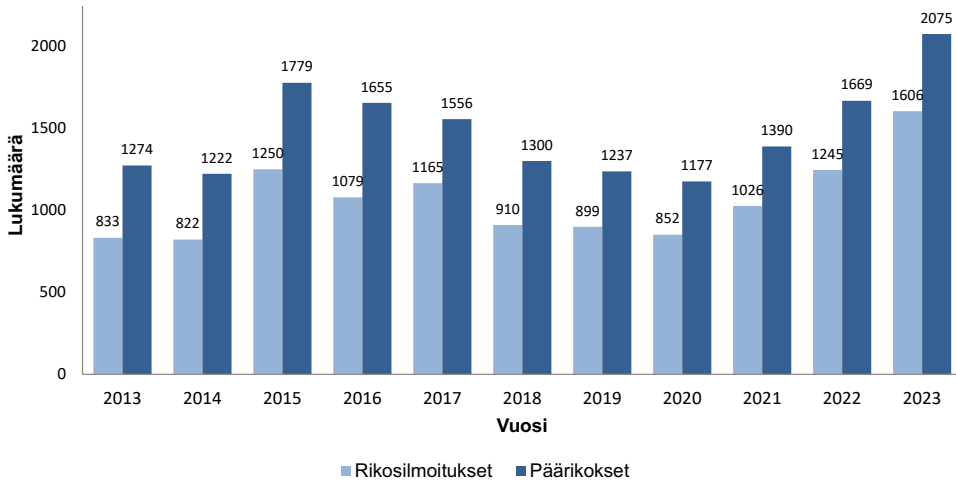
⁴ Rikokset vakavimmasta lievempään: henkeen, seksuaaliseen koskemattomuuteen, terveyteen, henkilökohtaiseen vapauteen, ihmisyyteen, kunniaan, yksityisyyteen, kotirauhaan ja omaisuuteen kohdistuvat. Yhdessä rikosilmoituksessa voi olla useampi asianomistaja, joista jokaiseen kohdistunut päärikos on laskettu tilastoon. Näin ollen päärikosten määrä on rikosilmoituksia suurempi.

3. Havainnot

3.1. Kaikki vihamotiivit

Määrä

Vuonna 2023 poliisille tehtiin yhteensä 1 606 rikosilmoitusta epäillyistä viharikoksista. Ilmoitusten määrä kasvoi edellisvuodesta 361 tapauksella (29 %). Epäiltyjä päärikoksia löytyi 2 075 kappaletta, mikä on 406 kappaletta (24 %) enemmän kuin edellisvuonna (kuvio 1).

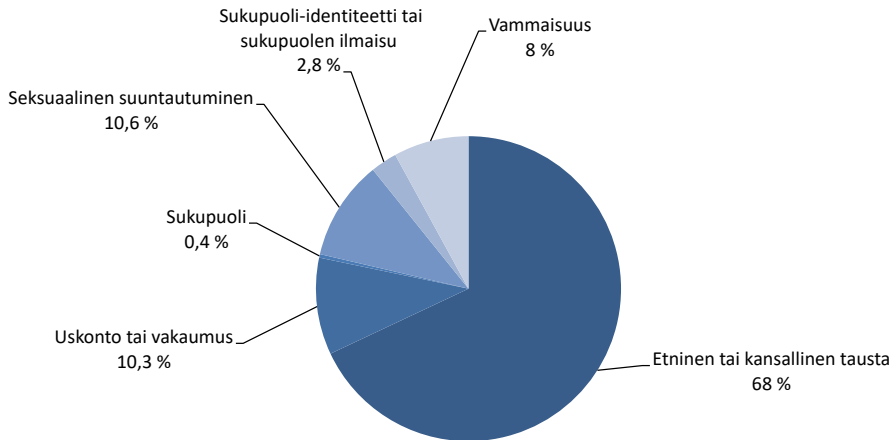

Kuvio 1. Epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2013–2023.

Vihamotiivit

Vuonna 2023 suurimpaan osaan (68 %) poliisille ilmoitetuista epäillyistä viharikoksista kytkeytyi etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä ennakkoluuloja tai vihamielisyyttä (kuvio 2). Muihin viiteryhmiin kohdistuneiden ilmoitusten määrät prosenttilukuina olivat seuraavia: seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät 10,6 prosenttia, uskontoon tai vakaumukseen liittyvät 10,3 prosenttia vammaisuuteen liittyvät 8 prosenttia, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät 2,8 prosenttia sekä sukupuoleen liittyvät 0,4 prosenttia.

Osuudet ovat pysyneet jokseenkin samoina vuodesta 2008 lähtien. Vuoteen 2022 verrattuna etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten osuus laski, kun taas muihin motiiveihin liittyvien rikosilmoitusten osuudet kasvoivat. Sukupuoli oli motiivina mukana ensimmäistä kertaa.

Kuvio 2. Eri viharikosmotiivien osuudet epäillyistä viharikoksista tehdyissä rikosilmoituksissa vuonna 2023 (n=1 606).

Viharikosluokitus

Taulukossa 1 näkyy poliisin rasismi- tai viharikosluokituksen käytön yleisyys rikosilmoituksissa vuosina 2011–2023. Vuonna 2023 poliisi käytti luokitusta yhteensä 701 rikosilmoituksessa (44 %). Niistä 463 tapausta (66 %) perustui etniseen tai kansalliseen taustaan. Uskontoon tai vakaumukseen liittyviä ilmoituksia oli 72 (10 %), seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyviä 108 (15 %), vammaisuuteen liittyviä 56 (8 %) ja sukupuoliin liittyviä kaksi (0,4 %).

Viharikosluokituksen käyttöasteesta ei voida kuitenkaan arvioida sitä, tunnistaaako poliisi viharikoksia. Tässä viharikosselvityksessä havaintoaineisto käsittää myös tapaukset, joissa motiivi on mainittu, mutta poliisin viharikosluokitusta ei ole käytetty. Luokittelun käyttämättä jättämisestä huolimatta poliisi on saattanut huomioida vihamotiivin tapauksen esitutkinnassa.

Lisäksi huomioitavaa on, että vuoden 2022 elokuusta lähtien asianomistajan tehdessä sähköistä rikosilmoitusta pahoinpitelystä, laittomasta uhkauksesta tai kunnianloukkauksesta, hänen on tullut täyttää myös ilmoituslomakkeen kohta, jossa hän arvioi onko joutunut rikoksen uhriksi jostakin vihavaikuttimesta johtuen. Jos asianomistaja arvioi rikoksen johtuneen vihavaikuttimesta, niin sähköisen ilmoituksen siirtyessä poliisin ilmoitusjärjestelmään, se automaattisesti luokiteltiin viharikokseksi.

Kaksi kolmasosaa tässä selvityksessä epäillyiksi viharikoksiksi todetuista tapauksista oli ilmoitettu poliisille sähköisesti. Niinpä voidaankin ajatella, että ainakin osittain ylläolevasta syystä johtuen viharikosluokiteltujen rikosilmoitusten määrä on edelleen kasvanut vuoteen 2022 verrattuna.

Taulukko 1. Rasismi- ja viharikosluokituksen käyttö rikosilmoituksissa vuosina 2011–2023⁵ ⁶.

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Ero vuoteen 2022, %
Lukumäärä	Luokitus	266	174	142	113	219	250	451	237	238	148	153	332	701	111
	Ei luokitusta	522	558	691	709	1031	829	714	673	661	704	873	913	905	-1
	Yhteensä	788	732	833	822	1250	1079	1165	910	899	852	1026	1245	1606	29
%	Luokitus	34	24	17	14	18	23	39	26	26	17	15	27	44	64
	Ei luokitusta	66	76	83	86	82	77	61	74	74	83	85	73	56	-23
	Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	0

⁵ Vuosien 2011–2023 luvut eivät ole suoraan verrannollisia vuotta 2008 aikaisempiin vuosiin, sillä rikosilmoitusten poimintaehtoja muutettiin vuonna 2009.

⁶ Rasismiluokitus muuttui kattavammaksi viharikosluokitukseksi vuoden 2011 lopussa.

Tapahtumatilanteet

Epäillyiksi viharikoksiksi määritellyt rikosilmoitukset luokitellaan tapahtumatilanteittain kahdeksaan luokkaan. Luokitus perustuu rikosilmoituksen sanalliseen kuvaukseen sekä tietoon siitä, ketkä henkilöistä on merkitty asianomistajiksi ja ketkä epäillyiksi. Rikosilmoitus voi sisältää myös useamman rikoksen, asianomistajan ja rikoksesta epäillyn.

Yli puolet (58 %) vuoden 2023 viharikosilmoituksista koski sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää (taulukko 2). Tämän tyyppisten tapausten määrä nousi (30 %) edellisvuodesta.

Esimerkkejä sanallisista loukkauksista, uhkauksista ja häirinnästä

- a) Asianomistajan kunniaa loukattu sekä peloteltu ja kiusattu hänen vammaisuutensa takia kuukauden ajan lähes päivittäin. Tekijöitä epäillään kunnianloukkauksesta.
- b) Epäilty ajellut ympäri keskustaa autolla, jonka perävaunussa homofobista tekstiä. Tekijää epäillään kiihottamisesta kansanryhmää vastaan.
- c) Asianomistaja uhattiin tappaa koska hän ei ole muslimi. Tekijää epäillään laittomasta uhkauksesta.

Seuraavaksi eniten tehtiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikkoksia, joiden määrä myös nousi (64 %) vuoteen 2022 verrattuna.

Esimerkki yksisuuntaisesta pahoinpitelyrikoksesta

- Tankkauksen yhteydessä bensa-aseman henkilökuntaan kuuluva syyttänyt asianomistajaa varkaudesta, loukannut hänen kunniaansa romaani-taustan takia ja hyökännyt tämän kimppuun. Tekijää epäillään pahoinpitelystä.

Omaisuusrikosten sekä molemminpuolisia rikoksia sisältävien tappeluiden määrät puolestaan laskivat, kun taas syrjintäjuttujen määrä nousi.

Esimerkki omaisuusrikoksesta

- Asianomistajan asunnon ikkunaan ja ulkoseinään oli heitetty kananmunia. Tekoajankohta ajoittuu Kristalliyöhön ja teon motiivina epäillään olevan juutalaisvastaisuus. Rikosnimikkeenä on vahingonteko. Tekijän henkilöllisyys ei ole tiedossa.

Esimerkki tappelusta, joka sisältää molemminpuolisia rikoksia

- Kaupungilla tapahtunut kahden henkilön välinen tappelu, joka johtui siitä, että henkilöt olivat eri etnisistä taustoista. Tilanteessa on käytetty myös rasistista kieltä. Kumpikaan ei ole Suomen kansalainen ja molempia epäillään pahoinpitelystä.

Esimerkki syrjintärikoksesta

- Ruokaravintolan omistaja kieltäytynyt päästämästä asianomistajaa sisään koiransa kanssa, joka on opaskoira. Tekijää epäillään syrjinnästä.

Taulukko 2. Epäillyistä viharikoksista tehdyt ilmoitukset tapahtumatilanteittain vuonna 2023 (n=1 606)⁷.

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	927	58	30
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	406	25	64
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	94	6	-14
Tappelu, molemminpuolisia rikoksia	88	5	-8
Syrjintäjutut	66	4	16
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa kunnianloukkaajakin rikoksesta epäilty	20	1	67
Muut	5	0	-50
Yhteensä	1606	100	29

Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset ovat tapauksia, joissa rikosilmoituksen sisältämään vakavimpaan rikokseen, yleensä pahoinpitelyyn, on syyllistytty esimerkiksi rasistisesta nimittelystä tai kunnianloukkauksesta provosoituneena. Rikoksesta epäilty on näissä tapauksissa henkilö, jota on kohdeltu rasistisesti.

⁷ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa kunnianloukkaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Kyseiset ilmoitukset saattavat sisältää myös esimerkiksi kunnianloukkausrikoksen, josta epäiltyä on esimerkiksi rasisestisesti käyttänyt henkilö.

Sanallisesta provokaatiosta tehtyjen rikosten sisällyttäminen vuosittaisiin viharikosselvityksiin ei ole yksiselitteistä. Niiden ottaminen mukaan on kuitenkin nähty tarpeelliseksi, sillä niiden taustavaikuttimet voidaan tulkita ennakkoluuloiksi tai vihamielisyydeksi aiemmin mainittuja viiteryhmiä kohtaan. Lisäksi ne kuvaavat ilmapiiriä, joissa rikoksiin syyllistytään.

Vuodesta 2017 lähtien viharikostilastoihin on otettu sanallisesta provokaatiosta tehdyistä rikoksista mukaan vain ne rikosilmoitukset, joissa toisen kunniaa loukannutkin on merkitty epäillyksi. Ne rikosilmoitukset, joissa vain provosoitunut henkilö on merkitty epäillyksi, puolestaan jätetään pois tilastoista. Poikkeuksena näistä otetaan tilastoihin mukaan kuitenkin ne rikosilmoitukset, jotka poliisi on luokitellut viharikoksiksi, vaikka kunnianloukkaajaa ei olekaan merkitty epäillyksi.

Yllämainituista syistä johtuen sanallisesta provokaatiosta tehtyjen rikosten määriä ei voi verrata suoraan vuotta 2017 edeltäviin lukuihin. Taulukossa 3 esitetään sanallisesta provokaatiosta tehtyjen epäiltyjen viharikosten määrä jaoteltuina sen mukaan, onko kunnianloukkaukseen syyllistynyt henkilö merkitty rikoksesta epäillyksi vai ei.

Esimerkkejä sanallisesta provokaatiosta tehdyistä rikoksista

- Taksin asiakas oli loukannut kuljettajan kunniaa hänen etnisen taustansa takia. Kuljettaja kiivastui tästä ja löi asiakasta. Taksin asiakasta epäillään kunnianloukkauksesta ja taksin kuljettajaa pahoinpitelystä.

Taulukko 3. Sanallisesta provokaatiosta tehtyjen epäiltyjen viharikosten määrät motiiveittain vuonna 2023⁸.

Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	Kunnianloukkaajakin myös rikoksesta epäilty tai viharikosluokitus		Kunnianloukkaaja ei rikoksesta epäilty	
	Rikos-ilmoitukset	Päärikokset	Rikos-ilmoitukset	Päärikokset
Etninen tai kansallinen tausta	16	37	150	180
Uskonto tai vakaumus	2	4	11	13
Sukupuoli	0	0	0	0
Seksuaalinen suuntautuminen	1	2	1	2
Sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu	1	3	1	1
Vammaisuus	0	0	2	2
Yhteensä	20	46	165	198

Jos rikosilmoitusta ei voitu tapauskuvauksen perusteella luokitella mihinkään ylläolevista luokista, niin se luokiteltiin luokkaan ”muut”. Näitä ilmoituksia oli vuonna 2023 viisi kappaletta.

Esimerkki muihin kuin edellä mainittuihin luokkiin kuuluvasta rikoksesta

- Epäilty esitellyt oppilaitoksen tiloissa kaasuasetta, uhannut sillä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ja samalla puhunut rasistiseen sävyyn. Tekijää epäillään ampuma-aserikoksesta.

⁸ Viharikosten kokonaismääriin on laskettu näistä mukaan ne sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on merkitty rikoksesta epäillyksi tai jotka poliisi on luokitellut viharikoksiksi.

Rikoslajit

Rikoksia voidaan jaotella rikoslajeihin sen mukaan, mitä oikeushyvää rikossäännöksellä on tarkoitus suojata. Tällaista rikosten ryhmittelyä noudatetaan myös rikoslaissa (Lappi-Seppälä ym. 2013). Oikeushyvä on oikeudellisesti suojattu etu. Edut jaetaan henkilöllisiin ja yhteisöllisiin oikeushyviin.

Henkilöllisiä oikeushyviä ovat esimerkiksi henki, seksuaalinen koskemattomuus, terveys, henkilökohtainen vapaus, kunnia, yksityisyys, kotirauha ja omaisuus. Henkilöön kohdistuvien rikosten lajeja voidaankin hahmottaa sen mukaan, mitä näistä loukataan. Henkilön henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia ovat esimerkiksi henkirikokset ja niiden yritykset sekä pahoinpitelyrikokset.

Oman ryhmänsä muodostavat henkilön seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvat seksuaalirikokset. Henkilön vapauteen kohdistuvia rikoksia ovat esimerkiksi laittomat uhkaukset. Yksityisyyteen tai kunniaan kohdistuvia rikoksia ovat kunnianloukkaukset ja kotirauhan rikkominen. Omaisuuteen kohdistuviin rikoksiin kuuluvat puolestaan esimerkiksi vahingonteot.

Yhteisölliset oikeushyvät liittyvät esimerkiksi ihmisyyteen, oikeudenkäyttöön, valtion turvallisuuteen ja viranhoitoon. Ihmisyyteen kohdistuvina voidaan mainita esimerkiksi syrjintä ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

Tämän selvityksen rikoslajikohtaisessa tarkastelussa havaintoyksikkönä on kuhunkin rikosilmoituksessa mainittuun asianomistajaan kohdistunut vakavin rikos, jota tässä kutsutaan päärikokseksi. Koska rikosilmoitus voi sisältää useammankin kuin yhden asianomistajan, on päärikoksia ja näin ollen myös rikoslajeittain jaoteltuja viharikosepäilyjä enemmän kuin rikosilmoituksia.

Päärikokset, joihin epäillään liittyvän vihamotiivi, on jaoteltu yhteentoista eri rikoslajiin. Jaottelun perustana on yllä esitetyn suojatun oikeushyvän mukainen rikosten ryhmittely. Rikoslajit on järjestetty rikoksen aiheuttaman uhan tai vakavuuden mukaan. Vakavimmiksi tässä selvityksessä luokiteltiin henkilöön suoraan kohdistuvat teot. Järjestys vakavimmasta lievimpään on seuraava:

- henkirikos
- henkirikoksen yritys
- seksuaalirikos
- pahoinpitelyrikos (sisältää eriasteiset pahoinpitelyt, niiden yritykset sekä avunannot ja yllytykset)
- laitton uhkaus
- syrjintä (sisältää työsyrynnät)
- kunnianloukkaus (sisältää törkeät kunnianloukkaukset)
- kiihottaminen kansanryhmää vastaan
- kotirauhan rikkominen (sisältää törkeät kotirauhan rikkomiset)
- vahingonteko (sisältää eriasteiset vahingonteot)
- muut rikoslajit

Vuonna 2023 päärikoksen yleisimmät rikoslajit olivat pahoinpitelyt (31 %) ja kunnianloukkaukset (31 %). Näiden määrät nousivat vuodesta 2022 (taulukko 4).

Seuraavaksi eniten oli laittomia uhkauksia, vahingontekoja ja syrjintärikoksia. Näistä vahingontekojen määrä laski, kun taas muiden määrät kasvoivat.

Kotirauhan rikkomisten ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten määrät niin ikään lisääntyivät edellisvuoteen verrattuna, kiihottaminen kansanryhmää -rikosten määrä jopa kaksinkertaistui. Myös muiden rikosten, jotka eivät kuuluneet mihinkään yllämainituista rikoslajeista, määrät kasvoivat.

Seksuaalirikoksia löytyi vuoden 2023 aineistosta viisi kappaletta ja henkirikoksen yrityksiä yksi kappaletta. Henkirikoksia ei tarkasteluvuonna löytynyt ollenkaan.

Taulukko 4. Epäiltyjen päär rikosten määrät rikoslajeittain vihamotiivin sisältämissä tapauksissa vuonna 2023 (n=2 075).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	1	0,05	-67
Seksuaalirikos	5	0,2	-50
Pahoinpitelyrikos	648	31	27
Laiton uhkaus	409	20	35
Syrjintä	78	4	10
Kunnianloukkaus	636	31	26
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	60	3	107
Kotirauhan rikkominen	67	3	18
Vahingonteko	146	7	-10
Muut	25	1	32
Yhteensä	2075	100	24

* Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle 2022 tuotiin edellistä kertomusta mukaillen edelleen esille se, että väkivaltaa, vihapuhetta⁹ ja häirintää on käsiteltävä sukupuolinäkökulmasta. Lisäksi todettiin, että väkivalta on sukupuolistunut ja se näyttäytyy erilaisena ilmiönä miesten ja naisten osalta. Väkivallan, vihapuheen ja häirinnän sukupuolistuneen luonteen ymmärtäminen on edellytys sille, että väkivallan eri muotoja ja siihen liittyvää valta-aseman väärinkäyttöä voidaan torjua tehokkaasti. (Tasa-arvovaltuutettu 2022.)

Naisten on todettu kohtaavat sukupuoleen liittyvää vihapuhetta enemmän kuin miesten ja naisiin kohdistuu miehiä useammin seksuaalissävyytteistä rikoksella uhkaamista liittyen heidän toimimiseensa esimerkiksi toimittajina, tutkijoina ja poliitikkoina. (Knuutila ym. 2019; Pohjoismaiden ministerineuvosto 2021).

⁹ Kaikki vihapuhe ei ole viharikoksen määritelmän täyttävää menettelyä eivätkä kaikki viharikokset ole vihapuhetta. Viharikos kuitenkin edellyttää, että kysymys on Suomen lain mukaan rangaistavasta teosta eli rikoksesta.

Myös johonkin vähemmistöryhmään, kuten uskonnolliseen, etniseen, seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön, kuuluminen voi altistaa erityisesti naisia syrjinnälle ja vihapuheelle. (Attila ym. 2018; Ollus ym. 2019; FRA 2020; FRA 2023, THL 2023). Muslimitaustaisten naisten on esimerkiksi havaittu kokeneen Euroopan unionin maissa miehiä useammin vihapuhetta (ENAR 2016). Vihapuheen, maalittamisen ja sukupuolistuneen digitaalisen väkivallan kohteeksi ovat voineet joutua myös sellaiset naiset, jotka ovat esimerkiksi puolustaneet maahanmuuttoa julkisuudessa, työssään tai sosiaalisessa mediassa (Saresma 2017; Saresma ym. 2021).

Muslimimiehistä, jotka eivät käyttäneet uskonnollisia tai perinteisiä vaatteita, 22 prosenttia on kohdannut syrjintää (FRA 2017). Lisäksi etniseen vähemmistöön kuuluvat miehet joutuvat naisia useammin etnisen profiloinnin ja syrjinnän kohteeksi (FRA 2018; Keskinen ym. 2018; FRA 2021b; FRA 2023; Kuusio ym. 2023).

Sukupuoleen liittyvä häirintä, vihapuhe tai väkivalta sisältyvät ensimmäistä kertaa erillisenä motiivina viharikosselvitykseen. Lakimuutos sukupuolen lisäämisestä koventamisperusteeksi tuli voimaan 1.1.2023. Tämän lisäksi voidaan tarkastella sukupuolittain myös niitä tapauksia, jotka sisältävät jonkin muun tämän selvityksen viharikosmääritelmän motiiveista. Niinpä tähän selvitykseen on sisällytetty tilastoja viharikosten asianomistajien sukupuolesta rikosluokittain.

Tarkasteluvuonna 58 prosentissa kaikista vihamotiivin sisältävistä päär rikoksista asianomistajana oli mies ja 42 prosentissa asianomistajana oli nainen (taulukko 5). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin pahoinpitelyrikkoksia (42 %), kun taas naisiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin kunnianloukkauksia (42 %) (taulukko 6).

Taulukko 5. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päärikosten asianomistajien sukupuoli motiiveittain vuonna 2023.

Motiivi	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Etninen tai kansallinen tausta	798	60	542	40	1340	100
Uskonto tai vakaumus	98	57	73	43	171	100
Sukupuoli	1	13	7	88	8	100
Seksuaalinen suuntautuminen	86	51	81	49	167	100
Sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu	14	30	33	70	47	100
Vammaisuus	96	69	43	31	139	100
Yhteensä	1093	58	779	42	1872	100

Taulukko 6. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päärikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	1	0,1	1	0,1
Seksuaalirikos	2	0,2	3	0,4	5	0,3
Pahoinpitely	462	42	177	23	639	34
Laiton uhkaus	214	20	186	24	400	21
Syrjintä	52	5	24	3	76	4
Kunnianloukkaus	287	26	328	42	615	33
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	31	3	32	4	63	3
Vahingonteko	37	3	22	3	59	3
Muut	8	1	6	0,8	14	0,7
Yhteensä	1093	100	779	100	1872	100

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Myös iällä on todettu olevan yhteyttä muun muassa sukupuolistuneen häirinnän, vihapuheen ja väkivallan kokemiseen. Nuoremmissa ikäryhmissä koetaan enemmän sukupuoleen liittyvää vihapuhetta, syrjintää ja väkivaltaa. (Attila ym. 2018; Ollus ym. 2019; FRA 2020; THL 2023). Näiden kokemusten on todettu olevan muita yleisempiä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla sekä seksuaali- tai sukupuoli vähemmistöihin kuuluvilla nuorilla (Kivimäki & Halme 2016; Jokela ym. 2020; THL 2023). Kaiken kaikkiaan nuoret kokevat todennäköisemmin esimerkiksi rasistista häirintää. Yksi neljästä vanhemmasta tai huoltajasta (23 %) kertoo, että heidän lapsensa ovat kokeneet rasistista häirintää tai kiusaamista koulussa. (FRA 2023.)

Vuonna 2023 ikäluokittain tarkasteltuna viharikosten asianomistajat olivat edellisvuosien tapaan yleisimmin 25–34 -vuotiaita ja vähiten heissä oli yli 54-vuotiaita (taulukko 7). Samansuuntaisia tuloksia on raportoitu myös USKOT-foorumi ry:n tekemässä raportissa Uhrien kokemuksia viharikoksista Suomessa vuosina 2014–2018 sekä oikeusministeriön julkaisemassa seurantaselvityksessä vihapuheesta ja häirinnästä (USKOT-foorumi 2019; Jauhola ym. 2022). Tämä piti paikkansa naisten kohdalla, kun taas miesten kohdalla asianomistajat olivat yleisimmin 25–44 -vuotiaita.

Taulukossa 8 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Alle 25-vuotiaat olivat joutuneet vanhempia ikäluokkia yleisimmin pahoinpitelyn uhriksi. Kunnianloukkauksien osuus oli puolestaan suurempi vanhemmissa ikäryhmissä.

Taulukko 7. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päirikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2023.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	214	20	126	16	340	18
15-24 -vuotiaat	206	19	163	21	369	20
25-34 -vuotiaat	229	21	181	23	410	22
35-44 -vuotiaat	227	21	157	20	384	21
45-54 -vuotiaat	101	9	87	11	188	10
55 -vuotiaat tai vanhemmat	102	9	64	8	166	9
Yhteensä	1079	100	778	100	1857	100

Taulukko 8. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päirikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2023 (%).

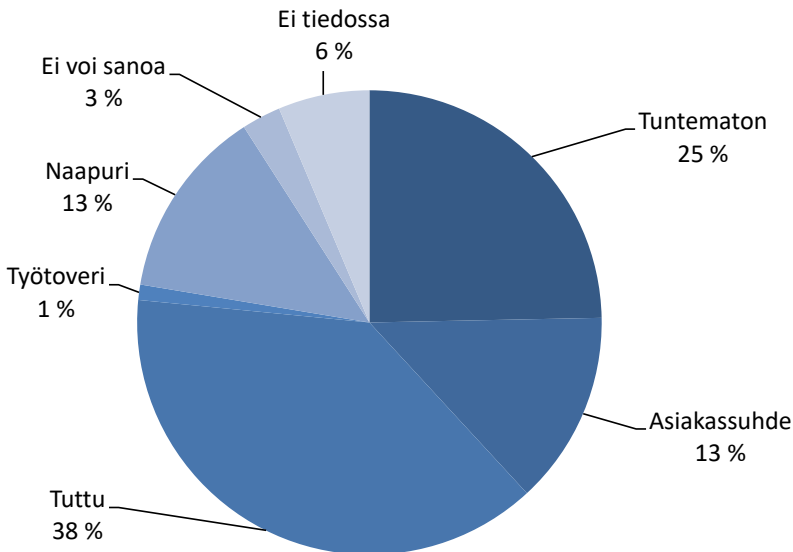
Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0,3	0	0	0,1
Seksuaalirikos	0,3	0,5	0,2	0,3	0	0	0,3
Pahoinpitely	51	46	29	27	21	21	34
Laiton uhkaus	20	20	20	22	23	26	21
Syrjintä	1	2	2	7	5	5	4
Kunnianloukkaus	24	28	39	36	36	38	33
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	3	2	3	5	7	1	3
Vahingonteko	0,6	1	5	2	7	7	3
Muut	0	0	2	0,3	1,1	2,4	0,8
%	100	100	100	100	100	100	100
N	340	369	410	384	188	166	1857

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhdetta kuvaava seitsemänluokkainen muuttuja on tässä selvityksessä muodostettu rikosilmoitukseen sisältyvän vapaamuotoisen tekstin perusteella. Tarkasteluvuonna rikoksesta epäilty oli edellisvuoden tapaan tuttu (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) yli kolmasosalle asianomistajista (38 %) (kuvio 3). Tuntemattomien tekemiä rikoksia oli 25 prosenttia tapauksista. Naapuri oli epäiltynä 15 prosentissa rikoksista ja niin ikään 15 prosentissa tapauksista asianomistaja oli asiakassuhteessa rikoksesta epäiltyyn.

Kuudessa prosentissa tapauksista epäilty ei ollut tiedossa ja kolmessa prosentissa rikoksista asianomistajan ja rikoksesta epäillyn suhteesta ei voitu sanoa tarkemmin. Vuonna 2023 löytyi myös 20 tapausta, joissa rikoksen tekijä oli asianomistajan työtoveri, mikä on hieman vähemmän edellisvuoteen verrattuna. Kaikkien muiden edellä mainittujen tapausten määrät nousivat vuoteen 2022 verrattuna.

Kuvio 3. Asianomistajan suhde epäiltyyn vihamotiivin sisältävässä päär rikoksessa vuonna 2023.

Tapahtumapaikka

Vuoden 2023 epäiltyjen viharikosten tapahtumapaikkoja tarkastellaan kuviossa 4.

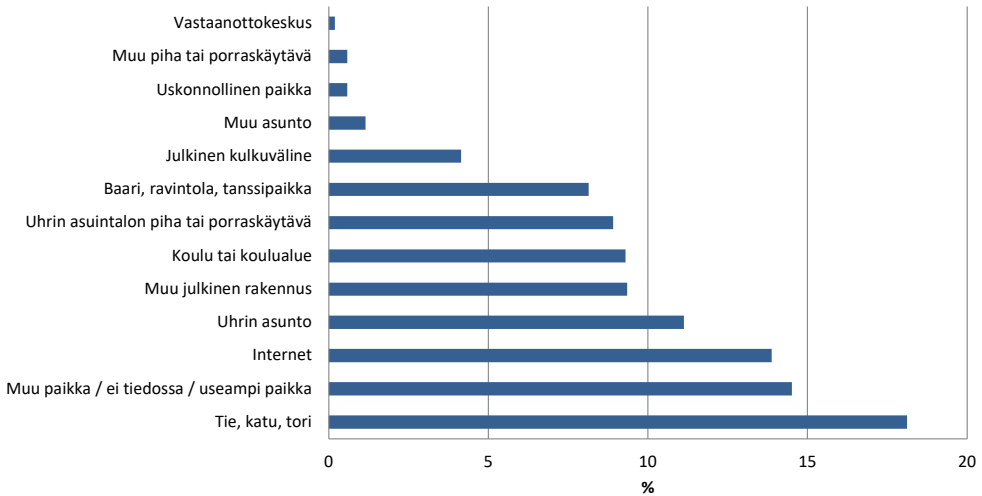
Tapahtumapaikat luokiteltiin kolmeentoista eri luokkaan. Havaintoyksikkönä ovat rikosilmoitusten sisältämät päärikokset. Kaikki motiivit yhteen laskien yleisin tapahtumapaikka oli tie, katu, tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka. Kaikista päärikoksista 18 prosenttia tehtiin näillä paikoilla.

Määrällisesti tiellä, kadulla tai torilla tehtyjen päärikosten määrä nousi 26 prosenttia vuodesta 2022. Seuraavaksi eniten tapahtui rikoksia, joiden tapahtumapaikka oli muu paikka, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa (15 %), internet (14 %) tai uhrin asunto (11 %). Näistä uhrin asunnolla tapahtuneiden määrä hieman laski, kun muiden määrät kasvoivat.

Seuraavaksi yleisimmin tapahtumapaikka oli muu julkinen rakennus (9 %), koulu tai koulualue (9 %), uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä (9 %) tai baari, ravintola tai tanssipaikka (8 %). Näissä paikoissa tapahtuneiden päärikosten määrät nousivat.

Muita melko yleisiä tekopaikkoja olivat julkiset kulkuvälineet. Näiden rikosten määrä puolestaan laski.

Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat muut asunnot, uskonnolliset paikat, muut pihat tai porraskäytävät tai vastaanottokeskukset. Näiden rikosten määrät niin ikään laskivat.

Kuvio 4. Epäiltyjen päärिकosten tapahtumapaikat vihamotiivin sisältämissä tapauksissa vuonna 2023 (n=2 075).

Alueellinen jakautuminen

Epäiltyjen viharikosten alueellista jakautumista tarkastellaan tässä selvityksessä sekä rikosilmoitusten että päärिकosten määrän mukaan. Rikosilmoituskohtainen tarkastelu on mukana, sillä se antaa luotettavamman kuvan alueellisesta kehityksestä kuin tarkastelu päärिकosten mukaan. Erityisesti pienillä paikkakunnilla päärिकosten suhteellinen määrä voi nimittäin vaihdella vuosittain suuresti. Lisäksi taulukossa on esitetty sekä rikosilmoitusten määrä, että päärिकokset suhteutettuna kuntien asukaslukuun.

Poliisin tietoon tulleista tapauksista (taulukko 9) suurin osa tapahtui Helsingissä. Helsingissä kirjattiin 26 prosenttia kaikista epäillyistä viharikosilmoituksista, 62 jokaista 100 000:ta pääkaupungissa asuvaa kohti.

Seuraavaksi eniten viharikoksia tapahtui Espoossa, Vantaalla, Turussa ja Tampereella. Jos viharikosilmoitusten määrä suhteutetaan kunnan asukaslukuun, Maarianhamina, Hamina, Iisalmi ja Jämsä nousevat Helsingin ohi. Tämän selvityksen perusteella ei voida sanoa, johtuuko tämä viharikosten määrän kasvusta näissä kunnissa vai siitä, että poliisi tunnisti ja kirjasi siellä epäillyt viharikokset aikaisempaa paremmin.

Taulukko 9. Epäillyt viharikokset kunnittain; rikosilmoitusten ja päärrikosten määrät sekä määrät suhteutettuna kuntien asukaslukuun vuonna 2023.

Kunta	Rikosilmoitukset		Päärrikokset	
	N	/100 000 asukasta	N	/100 000 asukasta
Helsinki	418	62	528	78
Espoo	113	36	142	45
Vantaa	109	44	151	61
Turku	92	46	125	62
Tampere	80	31	105	41
Jyväskylä	35	24	46	31
Lappeenranta	29	40	34	47
Oulu	28	13	37	17
Joensuu	25	32	31	40
Kouvola	25	32	29	37
Kuopio	22	18	26	21
Vaasa	22	32	31	45
Hyvinkää	19	41	20	43
Lahti	19	16	30	25
Mikkeli	19	37	26	50
Hämeenlinna	18	26	23	34
Tuusula	16	39	18	44
Lohja	15	33	23	50
Pori	15	18	21	25
Porvoo	15	29	18	35
Hamina	14	72	15	77
Iisalmi	13	63	17	82
Järvenpää	13	28	20	43
Kirkkonummi	13	32	15	36
Kotka	13	26	13	26

Kunta	Rikosilmoitukset		Päärikokset	
	N	/100 000 asukasta	N	/100 000 asukasta
Tuntematon	13	Na	13	Na
Jämsä	12	63	13	68
Vihti	12	42	15	52
Kerava	11	29	16	42
Seinäjoki	11	17	13	20
Imatra	10	40	18	72
Maarianhamina	10	85	15	127
Sipoo	9	40	9	40
Muut	318	14	419	19
Kaikki	1606	29	2075	37

Taulukossa 10 havainnollistetaan epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten jakautumista valtakunnallisesti maakuntien alueelle. Taulukossa on esitetty ilmoitusten määrät maakunnittain sekä kerrottu niiden määrät maakunnittain suhteutettuna maakunnan asukaslukuun ja ilmoitusten määrät maakunnittain suhteutettuna ulkomaan kansalaisten määrään maakunnassa.

Huomionarvoista on, että kun epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrän suhteuttaa maakunnan asukaslukuun, niin Ahvenanmaalla, Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa tehtiin melkein yhtä paljon viharikosilmoituksia kuin Uudellamaalla. Kun rikosilmoitusten määrän suhteuttaa maakunnassa asuvien ulkomaan kansalaisten määrään, Kymenlaaksossa tehtiin viharikosilmoituksia ulkomaan kansalaista kohti eniten. Määrällisesti eniten viharikosilmoituksia tehtiin kuitenkin Uudellamaalla.

Taulukko 10. Epäilyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät sekä ilmoitusten määrät suhteutettuna maakunnan asukaslukuun ja ulkomaan kansalaisten määrään vuonna 2023.

Maakunta	Viharikosten määrä	Viharikosten määrä per/10 000 asukasta	Viharikosten määrä per/10 000 ulkomaan asukasta
Ahvenanmaa	13	4,3	35
Etelä-Karjala	43	3,4	64
Etelä-Pohjanmaa	20	1,0	35
Etelä-Savo	28	2,2	63
Kainuu	10	1,4	36
Kanta-Häme	43	2,5	62
Keski-Pohjanmaa	6	0,9	28
Keski-Suomi	57	2,1	63
Kymenlaakso	55	3,5	78
Lappi	22	1,2	38
Pirkanmaa	117	2,2	49
Pohjanmaa	37	2,1	28
Pohjois-Karjala	42	2,6	65
Pohjois-Pohjanmaa	47	1,1	35
Pohjois-Savo	53	2,1	67
Päijät-Häme	27	1,3	29
Satakunta	35	1,7	38
Uusimaa	795	4,5	39
Varsinais-Suomi	140	2,9	43

Taulukossa 11 puolestaan esitetään epäilyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät poliisilaitoksittain. Eniten ilmoituksia tehtiin Helsingin poliisilaitoksella. Seuraavaksi eniten poliisiin tietoon tuli viharikoksia Itä-Uudellamaalla.

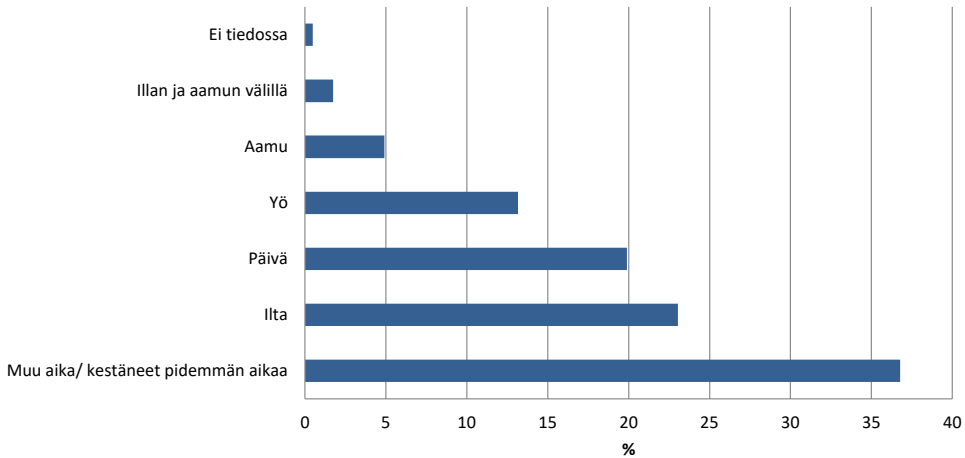
Taulukko 11. Epäilyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät poliisilaitoksittain vuonna 2023.

Poliisilaitos	Viharikosten määrä	Viharikosten määrä per/10 000 asukasta
Keskusrikospoliisi	0	N/A
Helsinki	416	6,2
Länsi-Uusimaa	175	3,5
Itä-Uusimaa	215	3,6
Häme	72	1,9
Kaakkois-Suomi	100	3,5
Lounais-Suomi	176	2,5
Sisä-Suomi	171	2,1
Pohjanmaa	61	1,4
Itä-Suomi	127	2,4
Oulu	56	1,1
Lappi	22	1,2
Ahvenanmaa	13	4,3

Tapahtuma-aika

Vuonna 2023 tehtyjen, vihamotiivista epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat luokiteltiin seitsemään eri luokkaan (kuvio 5). Suurin osa (37 %) päär rikoksista oli tapahtunut muuhun aikaan (aamun ja illan välissä tapahtuneet / ei voi luokitella edellisiin / kestäneet pidempään). Niiden määrä myös kasvoi 35 prosenttia vuoteen 2022 verrattuna. Seuraavaksi eniten oli ilta-aikaan sijoittuvia päär rikoksia (23 %), joiden määrä puolestaan kasvoi 23 prosenttia.

Päivällä tehtyjä päär rikoksia oli kaikista päär rikoksista 20 prosenttia ja yöllä tapahtuneita rikoksia seitsemän prosenttia. Myös näiden rikosten määrät kasvoivat. Vähiten päär rikoksia tehtiin aamulla, illan ja aamun välillä tai tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. Näistä illan ja aamun välillä tehtyjen rikosten määrä nousi, kun muiden määrät laskivat.

Kuvio 5. Epäiltyjen päirikosten tapahtuma-ajat vihamotiivin sisältämissä tapauksissa vuonna 2023 (n=2 075).

Rikosilmoituksen tilanne

Rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen aloitetaan esitutkinta, jos on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Taulukossa 12 on esitetty rikosilmoitusten esitutkinnan tila. Kaikista alkuvuonna 2023 (1.1.2023-30.6.2023) kirjatuista, vihamotiivin sisältävistä rikosilmoituksista esitutkinta oli saatu päätökseen 52 prosentissa helmikuuhun 2023 mennessä. Tutkinta oli vielä avoinna 32 prosentissa ja tutkinta oli keskeytetty 16 prosentissa tapauksista.

Taulukko 12. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen rikosilmoitusten esitutkinnan tila motiiveittain (1.1.2023-30.6.2023 kirjatut jutut).

Tila	Etninen tai kansallinen tausta	Uskonto tai vakaumus	Sukupuoli	Seksuaalinen suuntautuminen	Sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu	Vammaisuus	Kaikki
Avoin juttu	209	27	4	18	15	9	282
Tutkinta keskeytetty	96	17	1	15	5	3	137
Tutkinta päättynyt	332	40	0	39	16	27	454
Yhteensä	637	84	5	72	36	39	873

Kun esitutkinta on saatu päätökseen, juttu lähetetään pääsääntöisesti syyttäjälle syyteharkintaan. Asiaa ei lähetetä syyttäjälle, jos esitutkinnassa on käynyt ilmi, ettei tapaus täytä minkään rikoksen tunnusmerkkejä. Asia ei etene syyttäjälle myöskään silloin, jos ketään ei voida panna syytteeseen tai muuta vaadetta esittää. Näin menetellään, jos esimerkiksi rikoksesta epäilty on alle 15-vuotias, asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia ja kyseessä ei ole virallisen syyteen alainen rikos, tai jos syyteoikeus on vanhentunut. (Helminen ym. 2005.) Alkuvuonna tehdyistä rikosilmoituksista 27 prosenttia eteni syyttäjälle syyteharkintaa varten (taulukko 13).

Taulukko 13. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen rikosilmoitusten eteneminen syyteharkintaan motiiveittain (1.1.2023-30.6.2023 kirjatut jutut).

Syyttäjälle	Etninen tai kansallinen tausta	Uskonto tai vakaumus	Sukupuoli	Seksuaalinen suuntautuminen	Sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu	Vammaisuus	Kaikki
Ei	235	33	0	28	11	25	332
Kyllä	100	7	0	11	5	2	125
Yhteensä	335	40	0	39	16	27	457

3.2. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikokset

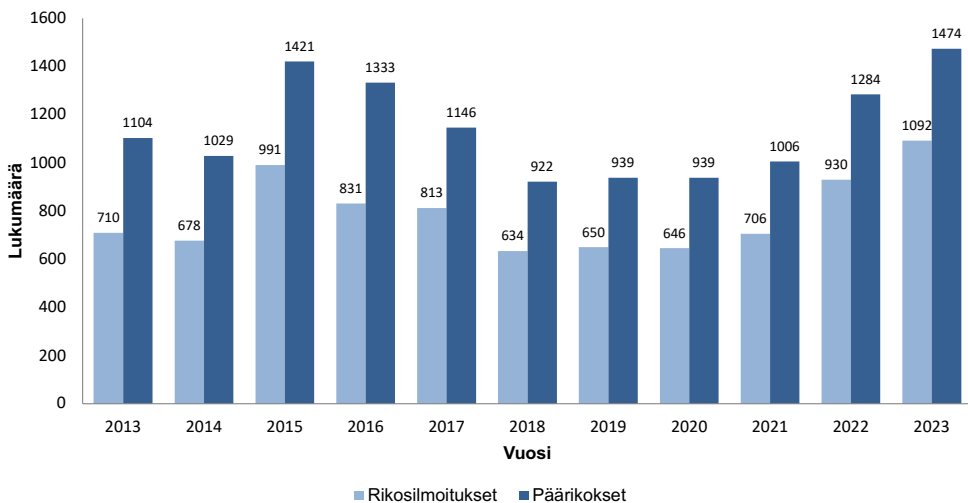
Rasististen rikosten kohteiksi ovat alttiimpia näkyvät vähemmistöt, kuten ulkonäöltään valtaväestöstä erottuvat maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat. Vuonna 2023 Suomessa asui 372 973 ulkomaan kansalaista (Tilastokeskus 2024).

Myös muut Suomessa asuvat henkilöt voivat joutua rikoksen kohteiksi etnisen tai kansallisen taustansa vuoksi. Tyypillisimmin tällaisia ovat Suomen kansalliset etniset vähemmistöt romanit ja saamelaiset. Lisäksi rasismia avoimesti vastustavat henkilöt ja tahot voivat joutua viharikosten kohteeksi.

Määrä

Vuodelta 2023 löytyi 1 092 rikosilmoitusta, joissa epäiltiin syyksi etnistä tai kansallista taustaa. Tämä on 162 ilmoitusta (17 %) enemmän kuin vuonna 2022. Päärikoksia kertyi 1 474 mikä on 190 tapausta enemmän kuin edellisvuonna.

Kuvio 6 kuvaa niiden rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määriä, joihin sisältyi etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä piirteitä. Tiedot ovat vuosilta 2013–2023. Tilastointimenetelmää muutettiin merkittävästi vuonna 2009, ja se on ollut käytössä vuoden 2008 viharikosselvityksestä lähtien (Peutere 2010). Tätä aikaisempien vuosien tiedot eivät siten ole suoraan verrannollisia myöhempien vuosien tietojen kanssa.

Kuvio 6. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuosina 2013–2023.

Tapahtumatilanteet

Rikosilmoituksia, joissa epäiltiin etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvää syytä, oli vuonna 2023 enemmän kuin vuotta aiemmin. Ilmoitusten jakautuminen tapahtumatilanteittain sekä muutokset vuoteen 2022 verrattuna on esitetty taulukossa 14. Hieman yli puolet epäillyistä rikoksista oli sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää. Niiden määrä kasvoi 17 prosenttia.

Toiseksi eniten oli yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia, joiden määrä niin ikään nousi edellisvuoteen verrattuna. Molemminpuolisia rikoksia sisältävien tapeluiden, omaisuusrikosten ja syrjintärikosten määrät puolestaan laskivat. Tapahtumatilanteissa oli myös 16 etniseen ja kansalliseen taustaan liittyvää sanallisesta provokaatiosta tehtyä rikosta, joissa toisen kunniaa loukannut oli myös rikoksesta epäilty. Tämä on kolmanneksen enemmän kuin edellisvuonna. Muiden rikosten, jotka eivät kuuluneet mihinkään yllämainituista tilanteista, määrä laski noin puoleen edellisvuodesta.

Taulukko 14. Epäillyistä rikoksista tehdyt rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=1 092)¹⁰.

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	604	55	17
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	277	25	59
Tappelu, molemminpuolisia rikoksia	80	7	-5
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	63	6	-25
Syrjintäjutut	48	4	-4
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa kunnianloukkaajakin rikoksesta epäilty	16	1	33
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa kunnianloukkaaja ei rikoksesta epäilty (Poliisin viharikosluokitus)	0	0	0
Muut	4	0,4	-56
Yhteensä	1092	100	17

Rikoslajit

Taulukossa 15 kuvataan etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikokset rikoslajeittain vuonna 2023. Epäillyiksi viharikoksiksi määriteltyjä pahoinpitelyitä tuli poliisin tietoon 489, mikä on viidennes enemmän kuin viime vuonna. Kunnianloukkauksia ilmoitettiin seuraavaksi eniten, ja niiden määrä nousi 17 prosenttia vuoden 2022 lukuihin verrattuna. Myös laittomien uhkauksien, kotirauhan rikkomisten ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten määrät nousivat, kun taas vahingontekojen ja syrjintärikosten määrät laskivat. Muiden päärikosten, jotka eivät kuuluineet mihinkään yllämainituista rikoslajeista, määrä nousi edellisvuodesta.

¹⁰ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa kunnianloukkaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Vuonna 2023 etnisen tai kansallisen taustan vuoksi tehtyjä seksuaalirikoksia löytyi kolme kappaletta. Henkirikoksia tai henkirikoksen yrityksiä ei tarkastelu-vuonna löytynyt ollenkaan.

Taulukko 15. Epäiltyt päärikokset rikoslajeittain etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=1 474).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	-100
Seksuaalirikos	3	0,2	50
Pahoinpitelyrikos	489	33	20
Laiton uhkaus	276	19	24
Syrjintä	60	4	-8
Kunnianloukkaus	435	30	17
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	31	2	107
Kotirauhan rikkominen	51	3	13
Vahingonteko	106	7	-21
Muut	23	2	28
Yhteensä	1474	100	15

* Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Vuonna 2023 etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päärikoksissa 60 prosentissa asianomistajana oli mies ja 40 prosentissa nainen (taulukko 16). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin pahoinpitelyrikoksia (45 %), kun taas naisiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin kunnianloukkauskas (42 %).

Taulukko 16. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	2	0,1
Seksuaalirikos	1	0,1	2	0,4	2	0,1
Pahoinpitely	360	45	122	23	402	30
Laiton uhkaus	143	18	126	23	216	16
Syrjintä	38	5	20	4	58	4
Kunnianloukkaus	197	25	228	42	364	27
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	23	3	27	5	43	3
Vahingonteko	28	4	12	2	77	6
Muut	8	1	5	0,9	11	0,8
Yhteensä	798	100	542	100	1340	100

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Ikäluokittain tarkasteltuna etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien päärikosten asianomistajat olivat yleisimmin 25–44 -vuotiaita. Vähiten joukossa oli yli 54-vuotiaita (taulukko 17). Jos ikäryhmiä tarkastellaan sukupuolen mukaan, niin miehet olivat hieman yleisimmin 25–34 -vuotiaita, kun taas naiset olivat 35–44 -vuotiaita.

Taulukossa 18 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Alle 25-vuotiaat olivat joutuneet vanhempia ikäluokkia yleisimmin pahoinpitelyn uhriksi. Kunnianloukkaukset olivat puolestaan yleisimpiä 25-vuotiaiden ja sitä vanhempien keskuudessa.

Taulukko 17. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2023.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	149	19	97	18	246	19
15-24 -vuotiaat	161	21	92	17	253	19
25-34 -vuotiaat	171	22	118	22	289	22
35-44 -vuotiaat	163	21	125	23	288	22
45-54 -vuotiaat	67	9	67	12	134	10
55 -vuotiaat tai vanhemmat	74	9	43	8	117	9
Yhteensä	785	100	542	100	1327	100

Taulukko 18. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2023 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0,4	0,4	0,3	0	0	0	0,2
Pahoinpity	51	48	34	31	18	21	36
Laiton uhkaus	20	21	16	20	23	27	20
Syrjintä	1	3	3	6	5	4	4
Kunnianloukkaus	24	26	36	35	37	39	32
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	3	2	3	6	8	0,9	4
Vahingonteko	0,4	0,4	6	2	8	5	3
Muut	0,4	0	2	0,3	2	3	1
%	100	100	100	100	100	100	100
N	246	253	289	288	134	117	1327

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei ikää mainittu.

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Tapahtumatilanteiden lisäksi epäillyistä rikoksista tehdyt rikosilmoitukset on tässä selvityksessä luokiteltu sen mukaan, mihin tahoon tapauksen rasistiset piirteet kohdistuvat ja minkä tahon puolelta. Luokittelu perustuu siihen, keneen esimerkiksi tapauksen etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvä nimitely on kohdistunut riippumatta siitä, onko sama henkilö merkitty tapauksessa asianomistajaksi. Henkilöiden määrittely enemmistö- tai vähemmistöryhmään kuuluvaksi perustuu rikosilmoituksiin kirjattuihin tietoihin.

Vuonna 2023 suurin osa tekijöistä, joiden rikoksen vaikuttimeksi epäiltiin kohteen etnistä tai kansallista taustaa, kuului valtaväestöön ja uhri puolestaan johonkin vähemmistöryhmään (64 %) (taulukko 19). Rikosilmoitusten määrissä tämä on 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022.

Kahdessakymmenessäkahdessa prosentissa tapauksista rasismien kohteena oli vähemmistöön kuuluva henkilö, mutta tekijää ei ollut kuvailtu tai tekijä oli jäänyt tuntemattomaksi. Näiden tapausten määrä kasvoi 61 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kahdessatoista prosentissa rikosilmoituksista kävi ilmi, että rasismi oli yhden vähemmistöryhmän toiseen kohdistamaa. Näiden määrä puolestaan nousi seitsemällä prosentilla vuoteen 2022 verrattuna.

Hieman yli yhdessä prosentissa asianomistajana oli valtaväestöön kuuluva henkilö. Näiden tapausten määrät niin ikään nousivat edellisvuodesta.

Rikosilmoituksista yksi prosentti oli sellaisia, joista ei käynyt ilmi, keneen asiaan liittyvään henkilöön tai mihin ryhmään tapauksessa kohdistui rasismia. Näiden tapausten määrä puolestaan laski vuoteen 2022 verrattuna.

Taulukko 19. Uhrien ja epäiltyjen statukset etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä rikosilmoituksissa vuonna 2023 (n=1 092)¹¹.

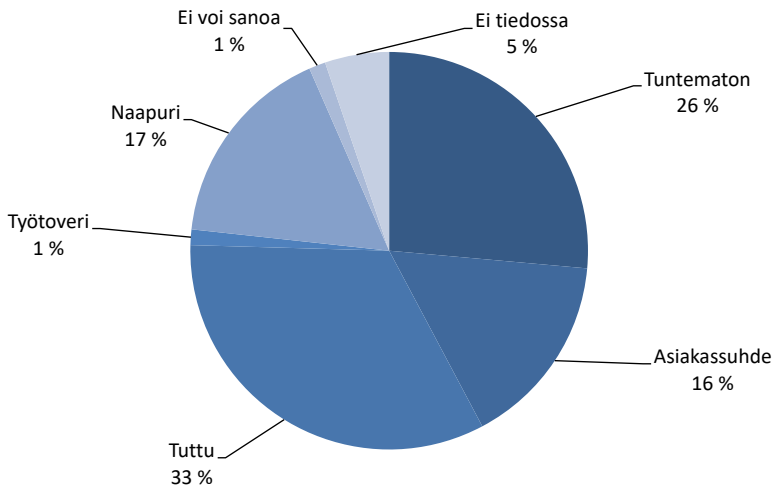
Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien viharikosten kohteet rikostilanteissa	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Enemmistö → vähemmistöryhmä	695	64	11
Vähemmistöön kuuluva uhrina, epäilty ei tiedossa tai ei ole kuvailtu	235	22	61
Vähemmistö → vähemmistöryhmä	136	12	7
Vähemmistö → enemmistöryhmä	15	1	15
Ei voi sanoa	11	1	-39
Kaikki	1092	100	17

Kuvio 7 valaisee asianomistajien ja rikoksesta epäillyn suhdetta päärikoksissa, joissa syyksi epäillään etnistä tai kansallista taustaa. Vuonna 2023 kolmasosa (33 %) asianomistajista tunsivat rikoksesta epäillyn (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä). Määrällisesti tämä on 53 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Tuntemattomien tekemiä rikoksia tarkasteluvuonna oli 26 prosenttia, mikä on puolestaan jonkin verran vähemmän kuin edellisvuonna.

Naapuria epäiltiin 17 prosentissa tapauksista ja 16 prosentissa tapauksista epäilty oli asiakassuhteessa asianomistajaan. Näiden tapausten määrät nousivat edellisvuodesta.

Viidessä prosentissa tapauksista epäilty ei ollut tiedossa. Kahdeksassatoista tapauksessa asianomistajan ja rikoksesta epäillyn suhteesta ei voitu sanoa tarkemmin ja seitsemässätoista tapauksessa epäilty oli asianomistajan työtoveri. Näiden tapausten määrät puolestaan laskivat vuoteen 2022 verrattuna.

¹¹ Enemmistöön kuuluvalla henkilöllä tässä tapauksessa tarkoitetaan valkoihoista, synnyinmaaltaan ja kansalaisuudeltaan suomalaista.

Kuvio 7. Asianomistajan suhde rikoksesta epäiltyyn etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päär rikoksissa vuonna 2023.

Edellisvuosien tapaan vuonna 2023 päär rikoksissa, joiden syyksi epäiltiin etnistä tai kansallista taustaa, asianomistajista suurin osa oli Suomen kansalaisia (taulukko 20). Seuraavaksi yleisimmät asianomistajien kansalaisuudet ovat Viro (4 %), Venäjä (3 %) ja Ukraina (3 %). Yllä mainituista Suomen ja Viron kansalaisten määrät asianomistajina nousivat vuoteen 2022 verrattuna, kun taas Venäjän ja Ukrainan kansalaisten määrät laskivat.

Havaintojen perusteella voi olettaa, että suurin asianomistajaryhmä koostui vähintään toisen sukupolven maahanmuuttajista tai ensimmäisen sukupolven suomalaisista. Rikosilmoituksissa ei kuitenkaan eritellä etnisyyttä muulla tavoin kuin kansalaisuuden ja synnyinmaan perusteella.

Taulukko 20. Asianomistajan kansalaisuus etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäillyissä pääririkoksissa vuonna 2023.

Kansalaisuus	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Suomi	931	69	19
Viro	50	4	19
Venäjä	39	3	-34
Ukraina	35	3	-5
Irak	32	2	23
Somalia	31	2	94
Turkki	21	2	133
Syyria	16	1	-24
Afganistan	11	1	-15
Intia	9	1	350
Kongon demokr. tasavalta	9	1	29
Yhdysvallat (usa)	8	1	14
Marokko	7	1	133
Nigeria	7	1	-30
Egypti	6	0,4	200
Kiina	6	0,4	50
Ruotsi	6	0,4	-14
Britannia	5	0,4	67
Eritrea	5	0,4	67
Kenia	5	0,4	25
Algeria	4	0,3	-33
Angola	4	0,3	0
Gambia	4	0,3	100
Iran	4	0,3	-33
Pakistan	4	0,3	-33
Ei tiedossa	9	1	13
Muut	72	5	-17
Yhteensä	1340	100	14

Taulukossa 21 verrataan asianomistajien kansalaisuutta yleisimpien Suomessa vuonna 2023 asuneiden kansalaisuusryhmien määrään. Asukasmäärään suhteutettuna useimmin päärikosten kohteeksi joutuivat edellisvuodesta poiketen Somalian kansalaiset, kun tutkittavana oli etnisen tai kansallisen taustan vaikutuksesta tehty epäilty rikos. Suhdeluku oli 46 päärikosta 10 000:ta Somalian kansalaista kohti. Tämä on lähes kaksinkertainen määrä vuoteen 2022 verrattuna.

Seuraavaksi yleisimmin rikoksen uhriksi joutuivat Turkin ja Irakin kansalaiset. Tällöin suhdeluvut ovat 28 ja 22 rikosta 10 000:ta Suomessa asuvaa kansalaista kohti.

Tällä tavalla kansalaisuusryhmän määrään suhteutettuna, Turkin kansalaisiin kohdistui yli kaksi kertaa enemmän rikoksia kuin vuonna 2022 ja Irakin kansalaisiin hieman yli neljännes enemmän rikoksia. Suurimpaan kansalaisuusryhmään, virolaisiin, kohdistui viidennes enemmän määrä päärikoksia vuoteen 2022 verrattuna, kun taas venäläisiin ja ukrainalaisiin kohdistuneiden rikosten määrät laskivat.

Taulukko 21. Yleisimmät Suomessa asuneet kansalaisuusryhmät (Tilastokeskus 2024) ja niihin kohdistuneet etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät epäillyt pääririkokset vuonna 2023.

Kansalaisuus	Kansalaisten lukumäärä Suomessa vuonna 2023	Epäillyt etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät pääririkokset vuonna 2023	Epäillyt etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät pääririkokset / 10 000 kansalaista	Ero vuoteen 2022, %
Viro	51 597	50	10	20
Venäjä	35 359	39	11	-38
Ukraina	28 100	35	12	-72
Irak	14 730	32	22	28
Kiina	14 020	6	4	32
Intia	13 068	9	7	261
Filippiinit	11 540	1	1	-76
Afganistan	9 222	11	12	-23
Vietnam	8 795	0	0	-100
Thaimaa	8 396	2	2	-36
Entinen Serbia ja Montenegro	7 934	0	0	-100
Ruotsi	7 779	6	8	-12
Syyria	7 635	16	21	-22
Turkki	7 422	21	28	112
Somalia	6 683	31	46	93
Bangladesh	6 272	1	2	-85
Romania	5 761	1	2	-53
Nepal	5 618	3	5	-22
Iran	5 476	4	7	-42
Sri Lanka	5 243	1	2	-81
Puola	5 234	1	2	-81
Yhdistynyt kuningaskunta	5 126	0	0	-100
Pakistan	5 119	4	8	-49
Saksa	5 115	2	4	-2

Taulukosta 22 selviää, mistä maista ovat kotoisin asianomistajat, joita kohtaan on eniten tehty etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä päär rikoksia vuonna 2023. Suomessa syntyneiden osuus oli edellisvuoden tapaan 42 prosenttia, mutta määrällisesti heitä oli asianomistajina kuitenkin 23 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Seuraavaksi tulevat Neuvostoliitossa (7 %), Somaliassa (5 %) ja Irakissa syntyneet (5 %).

Taulukko 22. Asianomistajan synnyinmaa etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäilyissä päärikoksissa vuonna 2023.

Synnyinmaa	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Suomi	561	42	23
Neuvostoliitto	90	7	-30
Somalia	66	5	16
Irak	62	5	24
Turkki	47	4	104
Viro	47	4	9
Venäjä	41	3	17
Iran	29	2	45
Ukraina	27	2	17
Ruotsi	25	2	-24
Syyria	22	2	10
Etelä-Afrikka	15	1	150
Marokko	14	1	-13
Afganistan	13	1	-28
Nigeria	11	1	-42
Jugoslavia	10	1	-9
Etiopia	9	1	200
Intia	9	1	125
Kiina	9	1	50
Egypti	8	1	60
Pakistan	8	1	60
Gambia	7	1	250
Kenia	7	1	0
Thaimaa	7	1	17
Yhdysvallat (USA)	7	1	17
Ei tiedossa	24	2	-20
Muut	165	12	15
Yhteensä	1340	100	14

Tarkasteluvuonna 2023 etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviin rikosilmoituksiin oli kirjattu yhteensä 833 rikoksesta epäiltyä henkilöä (taulukot 23 ja 24). Joissain tapauksissa tekijää ei tiedetty, jolloin tätä tietoa ei myöskään oltu voitu kirjata. Kuten edellisvuonnakin, epäillyistä 87 prosenttia oli Suomen kansalaisia ja 76 prosenttia Suomessa syntyneitä.

Jos päärikosten määrää tarkastellaan rikoksesta epäillyn kansalaisuuden suhteen, niin seuraavaksi eniten epäiltyjä viharikoksia olivat tehneet Viron kansalaiset. Näiden rikoksista epäiltyjen määrä laski 21 prosenttia vuoteen 2022 verrattuna.

Kun määrää tarkastellaan rikoksesta epäillyn synnyinmaan suhteen, niin tässä tapauksessa toiseksi eniten viharikoksia olivat tehneet Irakin kansalaiset. Näiden rikoksesta epäiltyjen määrä kasvoi 64 prosentilla.

Taulukko 23. Epäillyn kansalaisuus etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päärikoksissa vuonna 2023.

Kansalaisuus	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Suomi	723	87	26
Viro	15	2	-21
Irak	13	2	18
Somalia	12	1	200
Kongon demokr. tasavalta	7	0,8	700
Ruotsi	6	0,7	200
Turkki	6	0,7	500
Syyria	5	0,6	0
Afganistan	4	0,5	0
Ukraina	3	0,4	-25
Ei tiedossa	3	0,4	-40
Muut	36	4	-39
Yhteensä	833	100	21

Taulukko 24. Epäillyn synnyinmaa etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä pääririkoksissa vuonna 2023.

Synnyinmaa	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Suomi	637	76	31
Irak	23	3	64
Somalia	18	2	50
Neuvostoliitto	14	2	-50
Viro	12	1	-25
Syyria	11	1	57
Venäjä	9	1	125
Afganistan	7	0,8	17
Iran	7	0,8	133
Ruotsi	7	0,8	-36
Ukraina	7	0,8	75
Ei tiedossa	7	0,8	-42
Muut	74	9	-9
Yhteensä	840	100	21

Tapahtumapaikka

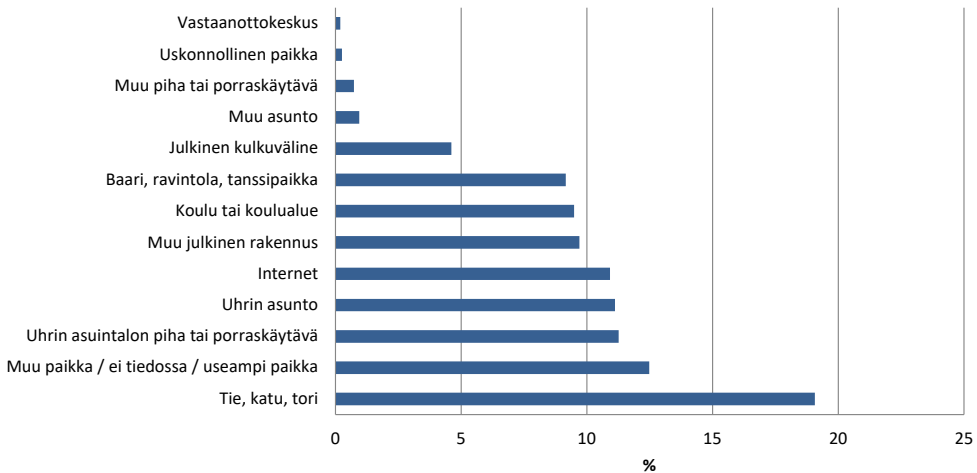
Kuviossa 8 tarkastellaan sellaisten vuoden 2023 pääririkosten tapahtumapaikkoja, jotka liittyvät etniseen tai kansalliseen taustaan. Edellisvuosien tapaan yleisin tapahtumapaikka oli tie, katu, tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka. Kaikista pääririkoksista noin neljäsosa (19 %) tehtiin näillä paikoilla, ja niiden määrä kasvoi edellisvuodesta 18 prosenttia.

Seuraavaksi eniten pääririkoksia tehtiin muussa paikassa, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa, uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä, uhrin asunnossa tai internetissä. Näistä uhrin asunnossa tehtyjien pääririkosten määrä laski, kun muissa paikoissa tehtyjien määrät kasvoivat vuodesta 2022.

Seuraavaksi yleisin tapahtumapaikka oli muu julkinen rakennus (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus), koulu tai koulualue tai baari, ravintola tai tanssipaikka. Näiden päärikosten lisääntyivät edellisvuodesta.

Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat julkiset kulkuvälineet, muut asunnot sekä muut pihat tai porraskäytävät. Näiden rikosten määrät puolestaan vähenivät vuoteen 2022 verrattuna.

Uskonnollinen paikka oli rikoksen tapahtumapaikkana neljässä päärikoksessa ja vastaanottokeskus kolmessa päärikoksessa. Näistä uskonnollisissa paikoissa tapahtuneiden määrä laski edellisvuodesta, kun taas uskonnollisissa paikoissa tapahtuneiden pysyi vuoden 2022 tasolla.

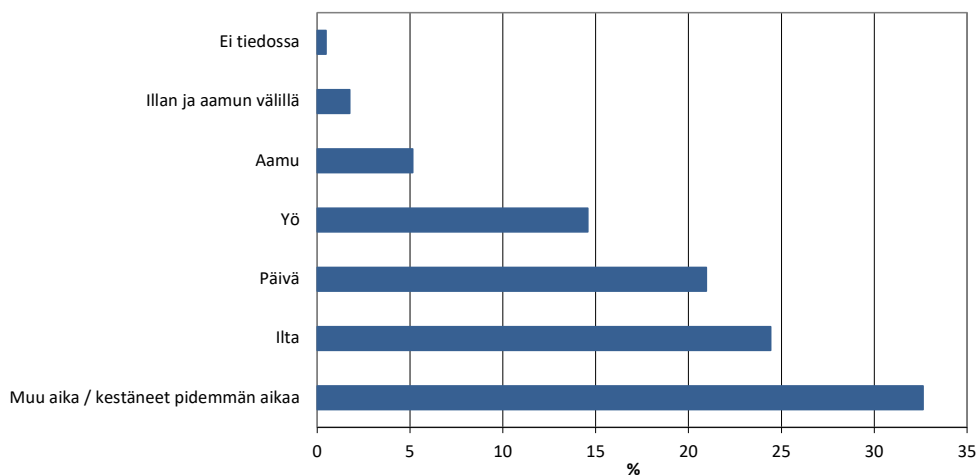

Kuvio 8. Epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=1 474).

Tapahtuma-aika

Seuraavaksi tarkastellaan päärikosten tapahtuma-aikoja vuonna 2023. Rikokset, joissa epäiltiin etnisen tai kansallisen taustan vaikuttaneen tekijään, jakautuivat hyvin pitkälti samalla tavalla kuin edellisinä vuosina (kuvio 9). Eniten (33 %) päärikoksia tapahtui muuhun aikaan (aamun ja illan välissä tapahtuneet / ei voi luokitella edellisiin / kestäneet pidempään). Näiden päärikosten määrä nousi 22 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Tarkasteluvuonna pääririkoksista 24 prosenttia tapahtui illalla, 21 prosenttia päivällä ja 15 prosenttia yöllä. Näistä pääririkoksista illalla ja päivällä tapahtuneiden määrät kasvoivat vuoteen 2022 verrattuna, kun taas yöllä tapahtuneiden määrä pysyi samana. Viisi prosenttia pääririkoksista tapahtui aamulla ja kaksi prosenttia illan ja aamun välillä. Näiden rikosten määrät laskivat edellisvuodesta.

Kuvio 9. Epäiltyjen pääririkosten tapahtuma-ajat etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=1 474).

Romaneihin kohdistuneet viharikokset

Suomessa asuu arviolta 10 000–12 000 romania (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024). Suomen romanipoliittiseen ohjelmaan vuosille 2018–2022 oli yhdeksi toimenpiteeksi kirjattu vuosittain romaneihin kohdistuneista viharikoksista tehtyjen rikosilmoitusten määrän ja tekojen luonteen seuraaminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, toimenpidekohta 32).

Tästä syystä vuodesta 2017 lähtien viharikosselvityksessä on selvitetty tarkemmin romaneihin kohdistuneita viharikoksia. Myös uudessa romanipoliittisessa ohjelmassa vuosille 2023–2030 romanivastaisuuteen puuttuminen, vihapuhe ja syrjinnän poistaminen on sisällytetty useisiin toimenpide-ehdotuksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023).

Vuonna 2023 etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä viharikoksista tehdyistä rikosilmoituksista romaneihin kohdistuneita oli edellisvuoden tapaan 100 kappaletta (taulukko 25). Päärikoksia tarkasteluvuonna löytyi 140, kuten edellisvuonnakin. Näin ollen kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä viharikoksista tehdyistä rikosilmoituksista 11 prosenttia ja niin ikään päärikoksista 11 prosenttia kytkeytyi asianomistajan romanitaustaan.

Taulukko 25. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuonna 2023.

	N 2023	% kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä 2023	Ero vuoteen 2022, %
Rikosilmoitukset	100	11	0
Päärikokset	140	11	0

Rikosilmoitusten jakautuminen tapahtumatilanteittain on esitetty taulukossa 26. Kuten edellisvuonna, ilmoitusten yleisimpiä tapahtumatilanteita olivat sanalliset loukkaukset, uhkaukset tai häirinnät (64 %). Määrällisesti näistä tehtyjä rikosilmoituksia oli 12 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022. Seuraavaksi eniten oli syrjintäjuttuja (17 %), joiden määrä niin ikään nousi (13 %) edellisvuodesta. Yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia löytyi 16 kappaletta ja molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita kaksi kappaletta. Näistä yksisuuntaisten pahoinpitelyrikosten määrä kaksinkertaistui, kun taas molemminpuolisia rikoksia sisältävien tappeluiden määrä väheni vuoteen 2022 verrattuna. Sanallisesta provokaatiosta tehtyjä rikoksia, joissa myös toisen kunniaan loukannut on rikoksesta epäilty, oli yksi kappale.

Taulukko 26. Romaneihin kohdistuneet, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain vuonna 2023 (n=100)¹².

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	64	64	12
Syrjintäjutut	17	17	13
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	16	16	100
Tappelu, molemminpuolisia rikoksia	2	2	-78
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa kunnianloukkaajakin rikoksesta epäilty	1	1	0
Yhteensä	100	100	0

Taulukossa 27 esitetään romaneihin kohdistuneet, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päär rikokset rikoslajeittain vuonna 2023. Epäillyiksi viharikoksiksi määriteltyjä kunnianloukkauksia tuli poliisin tietoon 47 kappaletta. Tämä on 34 prosenttia kaikista päär rikoksista, mutta määrällisesti vähemmän kuin edellisvuonna.

Seuraavaksi eniten oli laittomia uhkauksia (21 %) ja syrjintäjuttuja (21 %). Näiden rikosten määrät kasvoivat vuoteen 2022 verrattuna.

Pahoinpitelyrikkoksia (16 %), kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikkoksia (5 %), kotirauhan rikkomisia (1 %) ja vahingontekoja (1 %) ilmoitettiin seuraavaksi eniten. Näistä pahoinpitelyrikkosten ja vahingontekojen määrät laskivat edellisvuodesta, kun taas muiden määrät kasvoivat.

Muihin rikoslajeihin kuuluvia rikoksia löytyi yksi kappale, kuten edellisvuonna. Tarkasteluvuonna ei havaittu henkirikoksia, henkirikoksen yrityksiä eikä seksuaalirikoksia.

¹² Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa kunnianloukkaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

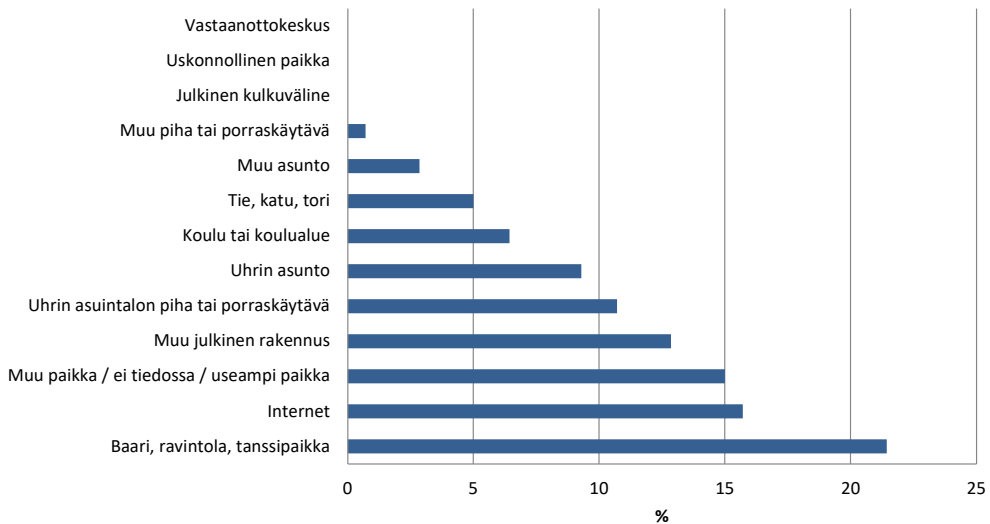
Taulukko 27. Romaneihin kohdistuneet, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikokset rikoslajeittain vuonna 2023 (n=140).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0
Pahoinpitelyrikos	22	16	-35
Laiton uhkaus	30	21	131
Syrjintä	29	21	38
Kunnianloukkaus	47	34	-18
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	7	5	600
Kotirauhan rikkominen	2	1	100
Vahingonteko	2	1	-83
Muut	1	1	0
Yhteensä	140	100	0

* Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Tarkasteluvuonna Suomessa romaneihin kohdistuneista, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä päärikoksista 21 prosenttia baarissa, ravintolassa tai tanssipaikassa ja näiden määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna (kuvio 10). Kuudessatoista prosentissa tapauksista tapahtumapaikkana oli internet ja viidessätoista prosentissa muu paikka, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa. Näistä internetissä tapahtuneiden määrä kasvoi edellisvuodesta, kun taas muiden määrä väheni.

Seuraavaksi yleisimpiä tapahtumapaikkoja olivat muut julkiset rakennukset (13 %), uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä (11 %) sekä uhrin asunto (9 %). Näistä muissa julkisissa rakennuksissa (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus) tapahtuneiden määrä kasvoi, kun taas muiden määrät laskivat. Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat koulu tai koulualue, tie, katu, tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka, muu asunto tai muu piha tai porraskäytävä.

Kuvio 10. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärिकosten tapahtumapaikat vuonna 2023 (% , n=140).

Tarkasteluvuonna romaneihin kohdistuneissa, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päärिकoksissa 46 prosentissa tapauksista asianomistajana oli mies ja 54 prosentissa nainen (taulukko 28). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin pahoinpitelyitä (34 %) ja naisiin kunnianloukkauksia (38 %).

Taulukko 28. Romanitaustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0
Pahoinpitely	13	22	8	12	21	17
Laiton uhkaus	10	17	19	28	29	23
Syrjintä	15	26	14	20	29	23
Kunnianloukkaus	20	34	26	38	46	36
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	2	3	2	2
Vahingonteko	0	0	0	0	0	0
Muut	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	58	100	69	100	127	100

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Ikäluokittain tarkasteltuna romaneihin kohdistuneiden päärikosten asianomistajat olivat edellisvuoden tapaan yleisimmin 35-44 -vuotiaita, vähiten oli yli 44-vuotiaita (taulukko 29). Sukupuolen mukaan tarkasteltuna tämä piti paikkansa miesten kohdalla, mutta asianomistajat, jotka olivat naisia, olivat yleisimmin alle 15-vuotiaita.

Taulukossa 30 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Alle 25-vuotiaat olivat joutuneet yleisimmin laittomien uhkausten uhreiksi. Kunnianloukkausten osuus oli puolestaan suurin 25-54 -vuotiaiden keskuudessa, kun taas yli 55-vuotiaisiin kohdistui yhtä usein kunnianloukkauksia ja syrjintärikoksia.

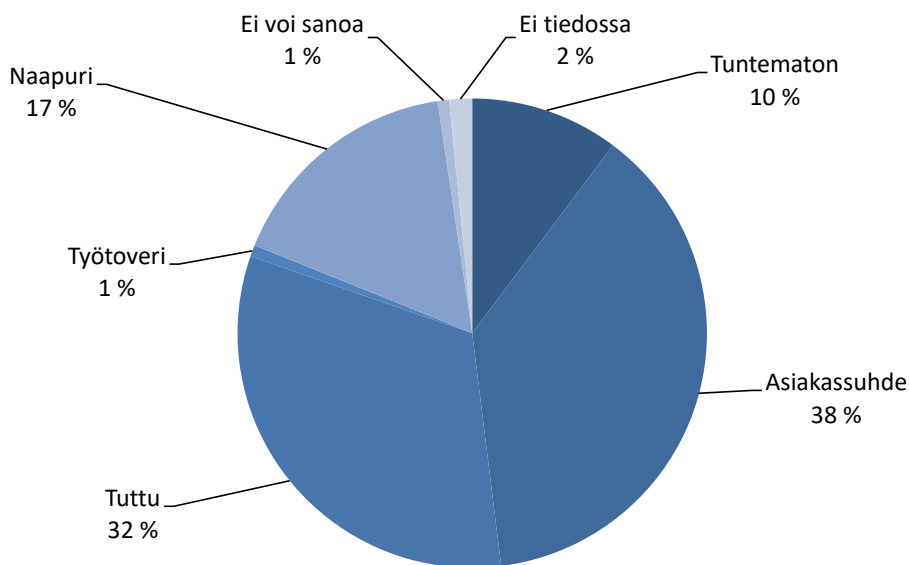
Taulukko 29. Romanitaustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2023.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	9	16	17	25	26	20
15-24 -vuotiaat	10	17	12	17	22	17
25-34 -vuotiaat	11	19	14	20	25	20
35-44 -vuotiaat	20	34	11	16	31	24
45-54 -vuotiaat	4	7	8	12	12	9
55 -vuotiaat tai vanhemmat	4	7	7	10	11	9
Yhteensä	58	100	69	100	127	100

Taulukko 30. Romanitaustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2023 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0	0
Pahoinpitely	19	18	20	16	17	0	17
Laiton uhkaus	46	36	12	10	0	27	23
Syrjintä	8	23	28	26	25	36	23
Kunnianloukkaus	27	23	40	48	42	36	36
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	0	0	17	0	2
Vahingonteko	0	0	0	0	0	0	0
Muut	0	0	0	0	0	0	0
%	100	100	100	100	100	100	100
N	26	22	25	31	12	11	127

Kuvio 11 tarkastelee asianomistajien ja rikoksesta epäillyn suhdetta päärikoksissa, joissa syyksi epäillään asianomistajan romanitaustaa. Kolmessakymmenessä kahdeksassa prosentissa tapauksista asianomistaja oli asiakassuhteessa rikoksesta epäillyn kanssa ja näiden rikosten määrä hieman kasvoi edellisvuodesta. Tuttujen (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) tekemiä rikoksia oli 32 prosenttia ja näiden rikosten määrä niin ikään nousi vuoteen 2022 verrattuna. Seitsemässätoista prosentissa tapauksista tekijäksi epäiltiin naapuria ja kymmenessä prosentissa tekijä oli asianomistajalle tuntematon. Näistä naapurien tekemien päärikosten määrä nousi, kun taas tuntemattomien tekemien rikosten määrä laski. Kahdessa prosentissa tapauksista epäilty ei ollut tiedossa ja yhdessä prosentissa epäilty oli asianomistajan työtoveri tai uhrien ja epäillyn suhdetta ei voitu määrittellä.

Kuvio 11. Asianomistajan suhde romaneihin kohdistuneissa, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäillyissä päärikoksissa vuonna 2023.

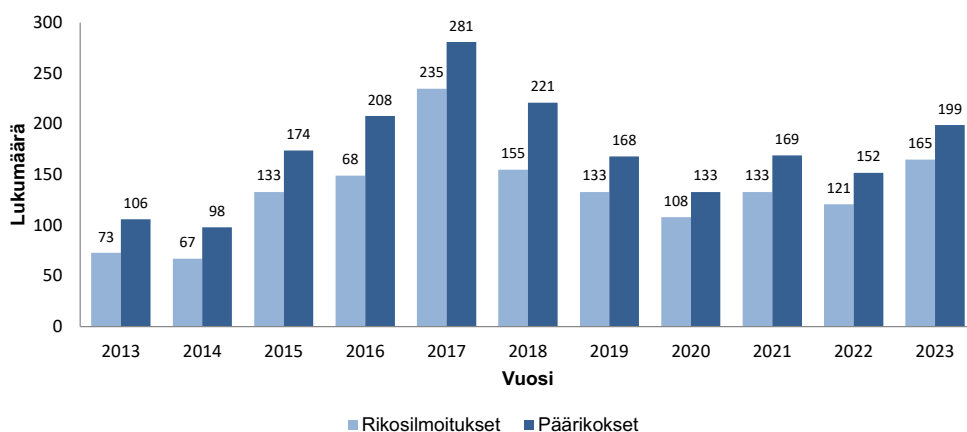
3.3. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvät rikokset

Vuoden 2023 lopussa 66 prosenttia Suomen väestöstä oli kristittyjä ja näistä evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului 97 prosenttia, ortodoksiseen kirkkoon 1,6 prosenttia ja katoliseen kirkkoon 0,4 prosenttia. Vuoden 2023 lopulla islami-

laisseurakuntiin Suomen väestöstä kuului 0,4 prosenttia ja juutalaisseurakuntiin 0,02 prosenttia. Muihin kuin kristittyihin kirkkoihin, islamilaisseurakuntiin tai juutalaisiin seurakuntiin kuului yhteensä vain 0,4 prosenttia Suomen väestöstä. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomia oli 34 prosenttia. Luvut kuvaavat kuitenkin heikosti eri uskontojen edustajien todellista määrää Suomessa, sillä suuri osa esimerkiksi muslimeista tai muista pienempien uskontokuntien edustajista ei kuulu virallisesti mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan. (Tilastokeskus 2024.)

Määrä

Kuviossa 12 esitetään vuonna 2023 tehtyjen rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät, jotka perustuivat uskontoon tai vakaumukseen. Määrä kasvoi edellisvuoden 121 tapauksesta 165 tapaukseen (36 %). Päärikoksia löytyi 199, mikä on 31 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna.

Kuvio 12. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuosina 2013–2023.

Tapahtumatilanteet

Taulukossa 31 esitetään uskontoon tai vakaumukseen liittyvien rikosilmoitusten määrä tapahtumatilanteittain vuonna 2023.

Vuonna 2023 poliisi kirjasi yhteensä 54 rikosilmoitusta islaminuskoon tai muslimeihin kohdistuvista epäilyistä viharikoksista. Epäilyjä oli kuusi kappaletta vähemmän kuin edellisenä vuonna. Edellisvuoden tapaan suurin osa ilmoituksista (39) koski sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää. Seuraavaksi eniten ilmoitettiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia (10), sanallisesta provokaatiosta tehtyjä rikoksia, joissa toisen kunniaa loukannutkin on merkitty rikoksesta epäilyksi (2), syrjintärikoksia (1), molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita (1) sekä muita rikoksia, jotka eivät kuuluneet mihinkään yllämainituista tilanteista (1).

Kristinuskoon tai kristittyihin kohdistuneita rikosilmoituksia oli vuonna 2023 yhteensä 32 kappaletta. Määrä on suurempi kuin edellisenä vuonna, jolloin ilmoituksia oli 24. Kristinuskoon kohdistuneet epäillyt viharikokset olivat pääasiassa sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää. Kristinuskoon ja kristittyihin kohdistui myös omaisuusrikoksia, yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia sekä syrjintärikoksia.

Tarkasteluvuonna oli 34 ilmoitusta juutalaisuuteen ja juutalaisiin kohdistuneista rikosepäilyistä. Ilmoituksia oli yli kolminkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Edellisvuoden tapaan ilmoituksista suurin osa (24) koski sanallisia loukkauksia, uhkailuja ja häirintää. Kuudessa tapauksessa oli kyse yksisuuntaisesta pahoinpitelyrikoksesta, kolmessa omaisuusrikoksesta ja yhdessä syrjintärikoksesta.

Jehovan todistajiin kohdistuneita rikosepäilyjä oli kaksi, kun edellisvuonna niitä oli yksi. Tapahtumatilanteena molemmissa oli sanallinen loukkaus, uhkaus ja häirintä. Muihin nimettyihin uskontoihin tai vakaumuksiin kohdistuvia rikosilmoituksia vuodelta 2023 oli 14, mikä on 40 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Tapaukset olivat sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää sekä yksi syrjintärikos.

Tarkasteluvuonna oli myös 29 rikosilmoitusta, joista ei käy tarkemmin ilmi, mikä uskonto tapauksissa on kohteena. Tämä on 71 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022. Näistä 19 koski sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää, kahdeksan yksisuuntaisia pahoinpitelyjä, yksi syrjintärikosta ja niin ikään yksi oli molemminpuolisia rikoksia sisältävä pahoinpitely.

Taulukko 31. Rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=165)¹³.

Tapahtumatilanne	Islam	Kristinusko	Juutalaisuus	Jehovan todistajat	Muut	Ei tietoa mikä uskonto	Kaikki uskonnot	Tapahtumatilanteittain ero vuoteen 2022, %
	Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	39	19	24	2	13	19	116
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	10	4	6	0	0	8	28	33
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	0	8	3	0	0	0	11	22
Syrjintäjutut	1	1	1	0	1	1	5	150
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	1	0	0	0	0	1	2	-50
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa kunnianloukkaajakin rikoksesta epäilty	2	0	0	0	0	0	2	200
Muut	1	0	0	0	0	0	1	100
Yhteensä	54	32	34	2	14	29	165	36
Tapausten määrä vuonna 2022	60	24	10	1	10	17	121	
Uskonnoittain ero vuoteen 2022,%	-10	33	240	100	40	71	36	

¹³ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa kunnianloukkaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Rikoslajit

Taulukossa 32 on esitetty vuoden 2023 yleisimmät rikoslajit uskuntoon tai vakaumukseen liittyvissä päärikosepäilyissä. Edellisvuoden tapaan yleisin rikoslaji oli kunnianloukkaus, joiden osuus oli noin kolmasosa kaikista rikoslajeista. Näiden päärikosten määrä kasvoi vuoteen 2022 verrattuna. Seuraavaksi yleisimmäksi rikoslajiksi nousi laittomat uhkaukset. Näiden osuus oli 29 prosenttia ja niitä oli 35 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Päärikoksista pahoinpitelyrikoksia oli 17 prosenttia ja niiden määrä niin ikään kasvoi. Myös vahingontekojen, kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten, kotirauhan rikkomisten, syrjintärikosten ja muihin rikoslajeihin kuuluvien määrät nousivat edellisvuodesta. Henkirikoksen yrityksiä, henkirikoksia sekä seksuaalirikoksia ei tarkasteluvuonna ollut lainkaan.

Taulukko 32. Epäillyt päärikokset rikoslajeittain uskuntoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=199).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0
Pahoinpitelyrikos	34	17	10
Laiton uhkaus	58	29	35
Syrjintä	3	2	50
Kunnianloukkaus	60	30	20
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	17	9	183
Kotirauhan rikkominen	9	5	29
Vahingonteko	17	9	55
Muut	1	1	100
Yhteensä	199	100	31

* Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Vuonna 2023 uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä päär rikoksissa 57 prosentissa asianomistajana oli mies ja 43 prosentissa nainen (taulukko 33). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin laittomia uhkauksia (35 %) ja naisiin kunnianloukkauksia (38 %).

Uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä päär rikoksissa vaikuttimena oli sekä nais- että mies-asianomistajien kohdalla yleisimmin islaminusko (36 % ja 30 %) (taulukko 34).

Taulukko 33. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päär rikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0
Pahoinpitely	23	23	11	15	34	20
Laiton uhkaus	34	35	23	32	57	33
Syrjintä	2	2	1	1	3	2
Kunnianloukkaus	30	31	28	38	58	34
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	3	3	4	5	7	4
Vahingonteko	6	6	5	7	11	6
Muut	0	0	1	1	1	1
Yhteensä	98	100	73	100	171	100

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Taulukko 34. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli uskonnoittain vuonna 2023.

Uskonto	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Islam	35	36	22	30	57	33
Kristinusko	14	14	15	21	29	17
Juutalaisuus	15	15	13	18	28	16
Jehovan todistajat	1	1	2	3	3	2
Muut	9	9	6	8	15	9
Ei tietoa mikä uskonto	24	24	15	21	39	23
Yhteensä	98	100	73	100	171	100

Ikäluokittain tarkasteltuna uskontoon tai vakaumukseen liittyvien päärikosten asianomistajat olivat yleisimmin 35–44 -vuotiaita. Vähiten joukossa oli alle 15-vuotiaita (taulukko 35). Sukupuolen mukaan tarkasteltuna asianomistajat olivat yleisimmin 35–44 -vuotiaita miehissä ja 15–44 -vuotiaita naisissa.

Taulukossa 36 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Pahoinpitelyiden sekä laittomien uhkausten uhreiksi joutuivat yleisimmin alle 15-vuotiaat, kun taas 15–24 -vuotiaisiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin laittomia uhkauksia ja yli 24-vuotiaisiin kohdistuneet kunnianloukkauksia.

Taulukko 35. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2023.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	15	15	3	4	18	11
15-24 -vuotiaat	11	11	15	21	26	15
25-34 -vuotiaat	18	18	15	21	33	19
35-44 -vuotiaat	24	24	15	21	39	23
45-54 -vuotiaat	15	15	12	16	27	16
55 -vuotiaat tai vanhemmat	15	15	13	18	28	16
Yhteensä	98	100	73	100	171	100

Taulukko 36. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2023 (%).

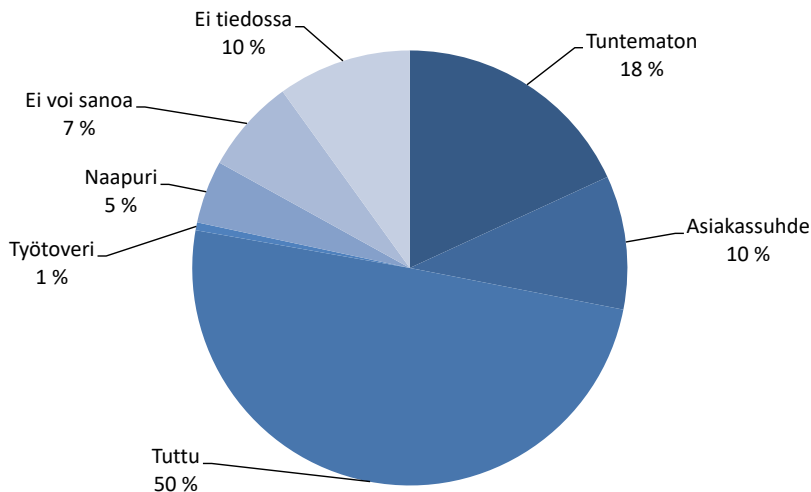
Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0	0
Pahoinpity	33	27	6	18	22	21	20
Laiton uhkaus	33	39	36	36	30	25	33
Syrjintä	0	0	0	0	4	7	2
Kunnianloukkaus	22	27	42	41	33	29	34
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	6	8	6	3	4	0	4
Vahingonteko	6	0	6	3	7	18	6
Muut	0	0	3	0	0	0	1
%	100	100	100	100	100	100	100
N	18	26	33	39	27	28	171

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei ikää mainittu.

Asianomistajien ja rikoksista epäiltyjen suhde

Edellisvuoden tapaan vuonna 2023 uskontoon tai vakaumukseen liittyvien päärikosten asianomistajista 50 prosenttia tunsi rikoksesta epäillyn (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) (kuvio 13). Näiden päärikosten määrä myös kasvoi neljäsosalla edellisvuodesta. Rikoksen tekijä oli tuntematon 18 prosentissa tapauksista, mikä on määrällisesti 29 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022. Kymmenessä prosentissa tapauksista epäillyn tekijän ja asianomistajan välillä oli asiakassuhde ja niin ikään kymmenessä prosentissa tapauksista tekijä ei ollut tiedossa. Näiden päärikosten määrät kasvoivat selkeästi. Seitsemässä prosentissa tapauksista asianomistajan ja tekijän suhdetta ei voitu määrittellä ja myös näiden rikosten määrä kasvoi. Viidessä prosentissa tapauksista tekijä oli naapuri ja yhdessä prosentissa epäilty oli asianomistajan työto-

veri. Näistä niiden tapausten, joissa tekijä oli asianomistajan naapuri, määrä väheni, kun taas muiden päärikosten määrä nousi.

Kuvio 13. Asianomistajan suhde rikoksesta epäiltyyn uskuntoon tai vakaumukseen liittyvissä epäillyissä päärikoksissa vuonna 2023.

Tapahtumapaikka

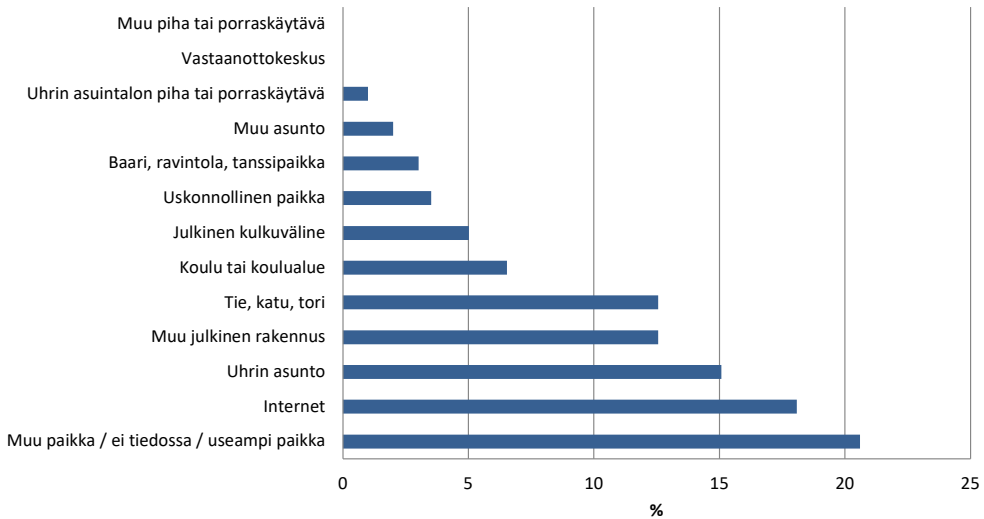
Kuviossa 14 on esitetty uskuntoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat. Edellisvuodesta poiketen, 21 prosentissa päärikoksista tapahtumapaikka oli muu paikka, tapahtumapaikka ei ollut tiedossa tai paikkoja oli useampi. Määrällisesti tapauksia oli 64 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022.

Seuraavaksi tulivat ne rikokset, joissa tapahtumapaikkana oli internet, uhrin asunto, muu julkinen rakennus (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus) tai tie, katu tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka. Näiden päärikosten määrät kasvoivat vuoteen 2022 verrattuna.

Myös koulussa tai koulualueella sekä julkisissa kulkuvälineissä tapahtuneiden rikosten määrät nousivat. Edellisiä harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat uskonnolliset paikat, baarit, ravintolat tai tanssipaikat, muut asunnot sekä

uhrin asuintalon pihat tai porraskäytävät. Näistä uskonnollisissa paikoissa tai uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä tapahtuneiden määrät laskivat edellisvuodesta, kun taas baarissa, ravintolassa tai tanssi paikassa sekä muissa asunnoissa tapahtuneiden määrät nousivat.

Tarkasteluvuonna ei kirjattu yhtään vastaanottokeskuksessa tai muussa pihassa tai porraskäytävässä tapahtunutta päär rikosta.

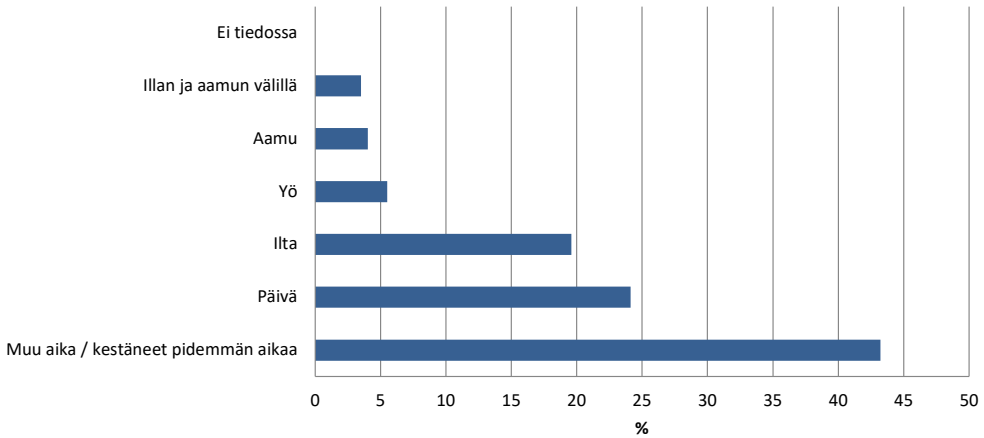

Kuvio 14. Epäiltyjen päär rikosten tapahtumapaikat uskuntoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=199).

Tapahtuma-aika

Vuoden 2023 päär rikostapauksissa, joissa syyksi epäiltiin uskontoa tai vakuumusta, tapahtuma-ajat olivat jakautuneet jokseenkin samalla tavalla kuin edellisvuonna (kuvio 15). Epäillyistä rikoksista 43 prosenttia oli tapahtuma-ajaltaan luokiteltu kohtaan ”muu aika” (aamun ja illan välissä tapahtuneet / ei voi luokitella edellisiin / kestäneet pidempään). Tällaisten päär rikosten määrä kasvoi 23 prosenttia vuodesta 2022.

Seuraavaksi yleisimmät tapahtuma-ajat olivat päivä (24 %), ilta (20 %), yö (6 %) ja aamu (4 %). Näistä yöllä tapahtuneiden rikosten määrä laski, kun taas muiden määrät nousivat edellisvuoteen verrattuna. Seitsemässä tapauksessa rikos oli tapahtunut illan ja aamun välillä. Sellaisia rikoksia, joiden tapahtuma-aika ei ollut tiedossa, ei vuoden 2023 rikosilmoitusaineistossa ollut.

Kuvio 15. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat uskuntoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=199).

3.4. Sukupuoleen liittyvät rikokset

Vuonna 2019 aloitettiin lakivalmistelu rikoslain 6 luvun 5 §:n täydentämisestä säättämällä koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Laki vahvistettiin 20.12.2022 ja se tuli voimaan 1.1.2023. Lain mukaan rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Lisäksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeviin säännöksiin lisättiin sukupuoleen perustuva vaikutin, kun kyseessä on törkeä kunnianloukkaus tai laitton uhkaus taikka julkinen kehottaminen näihin rikoksiin. (HE 7/2021; L 1129/2022.) Lain täydentäminen tarjoaa nyt viranomaisille selkeän perusteen sukupuolittuneeseen vihaan puuttumiselle.

Määrä

Vuonna 2023 havaittiin kuusi epäilystä viharikoksesta tehtyä rikosilmoitusta, joissa teon motiivi liittyi henkilön sukupuoleen (taulukko 37). Päärikoksia oli kahdeksan kappaletta.

Taulukko 37. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät sukupuoleen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023.

	N 2023
Rikosilmoitukset	6
Päärikokset	8

Tapahtumatilanteet

Rikosilmoituksia, joissa epäiltiin sukupuoleen liittyviä sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää, poliisin järjestelmään kirjattiin neljä kappaletta (taulukko 38). Seuraavaksi eniten ilmoitettiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia (1) sekä molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita (1).

Taulukko 38. Rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain sukupuoleen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=6)¹⁴.

Tapahtumatilanne	N	%
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	4	67
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	1	17
Tappelu, molemminpuolisia rikoksia	1	17
Yhteensä	6	100

¹⁴ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa kunnianloukkaaja ei ole rikoksesta epäilty otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Rikoslajit

Taulukossa 39 on esitetty sukupuoleen liittyvien epäiltyjen päärikosten rikoslajit vuonna 2023. Neljä päärikoksista (50 %) oli pahoinpitelyrikoksia. Seuraavaksi yleisimmät rikoslajit ovat laittomat uhkaukset (25 %) sekä kunnianloukkaukset (25 %). Muita rikoslajeja ei tarkasteluvuonna löytynyt.

Taulukko 39. Epäillyt päärikokset rikoslajeittain sukupuoleen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=8).

Rikoslaji	N	%
Henkirikos	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0
Seksuaalirikos	0	0
Pahoinpitelyrikos	4	50
Laiton uhkaus	2	25
Syrjintä	0	0
Kunnianloukkaus	2	25
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0
Vahingonteko	0	0
Muut	0	0
Yhteensä	8	100

Asianomistajan sukupuoli ja ikä

Vuonna 2023 sukupuoleen liittyvissä päärikoksissa yhdessä tapauksista asianomistajan oli mies ja seitsemässä tapauksista nainen (taulukko 40). Tapaus, jossa asianomistajana oli mies, oli molemminpuolisia rikoksia sisältävä tappelutilanne ja siinä motiivina oli kuitenkin toisen asianomistajan naissukupuoli. Rikoslajeittain tarkasteltuina, naisiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin pahoinpitelyrikoksia ja sen jälkeen laittomia uhkauksia sekä kunnianloukkauksia.

Taulukko 40. Sukupuoleen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0,0
Pahoinpitely	1	100	3	43	4	50
Laiton uhkaus	0	0	2	29	2	25
Syrjintä	0	0	0	0	0	0
Kunnianloukkaus	0	0	2	29	2	25
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	0	0	0	0
Vahingonteko	0	0	0	0	0	0
Muut	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	1	100	7	100	8	100

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Ikäluokittain tarkasteltuna sukupuoleen liittyvien päärikosten asianomistajat olivat yleisimmin alle 15–24 -vuotiaiden (taulukko 41). Sukupuolittain tarkasteltuna tilanne oli sama naisten kohdalla, kun taas ainoa asianomistajamies kuului 45–54 -vuotiaiden ikäryhmään. Taulukossa 42 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Pahoinpitelyiden uhreiksi olivat joutuneet yleisimmin 15–24 -vuotiaiden sekä 45–54 -vuotiaat, kunnianloukkausten kohteiksi 25–34 -vuotiaiden ja laittomien uhkausten uhrin puolestaan kuuluivat yli 55-vuotiaiden ryhmään.

Taulukko 41. Sukupuoleen liittyvien epäiltyjen päärिकosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2023.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	0	0	0	0	0	0
15-24 -vuotiaat	0	0	3	50	3	43
25-34 -vuotiaat	0	0	2	33	2	29
35-44 -vuotiaat	0	0	0	0	0	0
45-54 -vuotiaat	1	100	0	0	1	14
55 -vuotiaat tai vanhemmat	0	0	1	17	1	14
Yhteensä	1	100	6	100	7	100

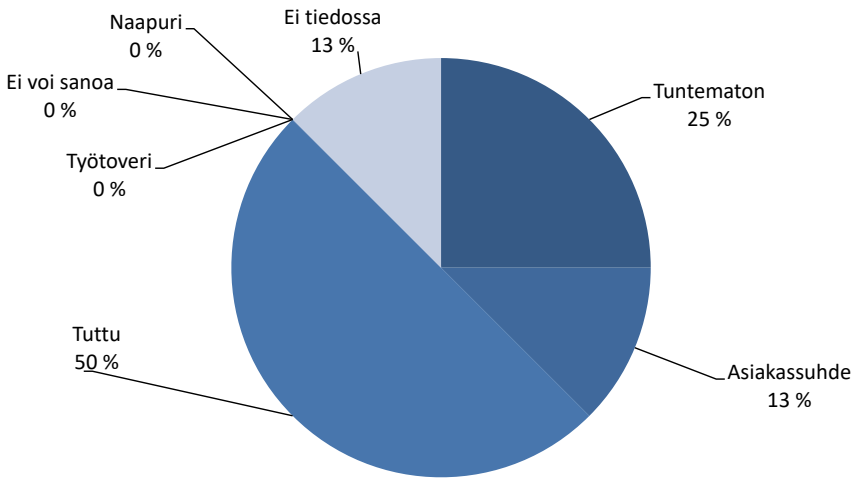
Taulukko 42. Sukupuoleen liittyvien epäiltyjen päärिकosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2023 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0	0
Pahoinpity	0	100	0	0	100	0	57
Laiton uhkaus	0	0	0	0	0	100	14
Syrjintä	0	0	0	0	0	0	0
Kunnianloukkaus	0	0	100	0	0	0	29
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	0	0	0	0	0
Vahingonteko	0	0	0	0	0	0	0
Muut	0	0	0	0	0	0	0
%	0	100	100	0	100	100	100
N	0	3	2	0	1	1	7

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Asianomistajien ja rikoksista epäiltyjen suhde

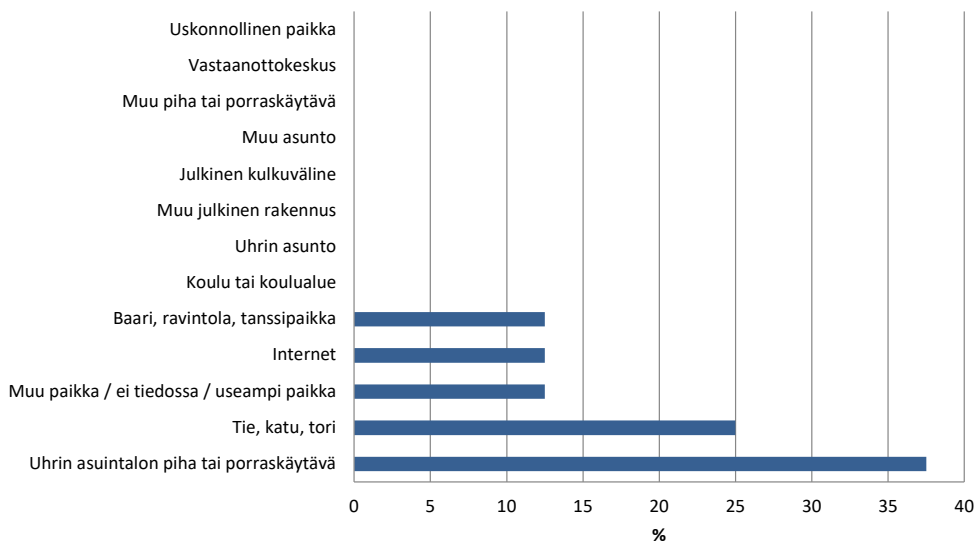
Kaikista vuonna 2023 tehdyistä sukupuoleen liittyvistä päär rikoksista asianomistaja tunsi (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) teosta epäillyn puolella kirjatuista tapauksista (kuvio 16). Kahdessa tapauksessa asianomistaja ei tuntenut epäiltyä tekijää, yhdessä tapauksessa asianomistajan ja epäillyn välillä oli asiakassuhde ja niin ikään yhdessä tapauksessa tekijä ei ollut tiedossa.

Kuvio 16. Päär rikosten asianomistajien suhde rikoksesta epäiltyyn sukupuoleen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023.

Tapahtumapaikka

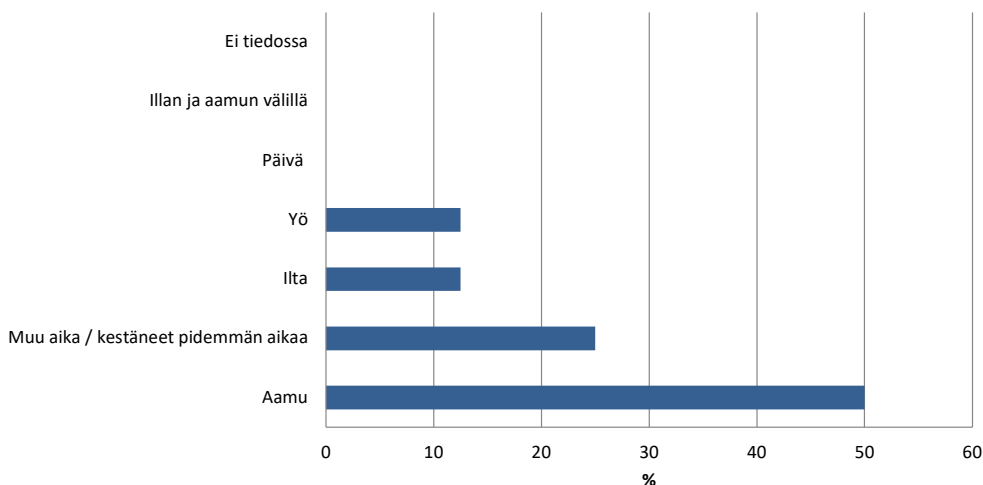
Sukupuoleen liittyvien epäiltyjen päär rikosten tapahtumapaikkoja vuonna 2023 tarkastellaan kuviossa 17. Yleisimpänä tapahtumapaikkana oli uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä. Kaikista päär rikoksista kolme tapahtui näissä paikoissa. Kahden päär rikoksen tapahtumapaikka oli tie, katu, tori tai muu ulkoilmapaikka, yhden tapahtumapaikaksi oli luokiteltu ”muu aika” (aamun ja illan välissä tapahtuneet / ei voi luokitella edellisiin / kestäneet pidempään), yhden baari, ravintola tai tanssipaikka ja niin ikään yhden päär rikoksen internet.

Kuvio 17. Epäiltyjen päär rikosten tapahtumapaikat sukupuoleen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=8).

Tapahtuma-aika

Kuviossa 18 on esitetty sukupuoleen liittyvien epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat vuodelta 2023. Päär rikoksista puolelle oli tapahtuma-ajaksi luokiteltu aamu, kahdelle päär rikokselle ”muu aika”, jolloin rikos on tapahtunut päivän aikana, tapahtuma-aikaa ei voitu luokitella edellisiin tai se oli kestänyt pidemmän aikaa, yhdelle ilta ja niin ikään yhdelle yö.

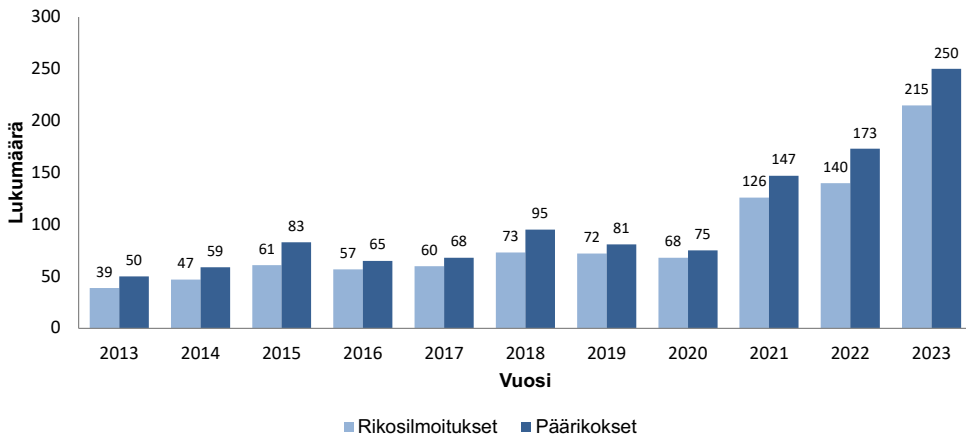
Kuvio 18. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat sukupuoleen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=8).

3.5. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät rikokset

Henkilöt, jotka poikkeavat seksuaalisuuden tai sukupuolen ilmaisullaan norminmukaisina pidetyistä miehen ja naisen rooleista, voivat myös olla alttiita viharikoksille. Seksuaalivähemmistöjä ovat homot, lesbot ja biseksuaalit, joilla on rakkaus- tai seksisuhteita oman sukupuolensa kanssa, riippumatta siitä, kutsuvatko he itseään edellä mainituilla termeillä. Sukupuolivähemmistöihin puolestaan kuuluvat ne, jotka eivät koe yksiselitteisesti olevansa naisia tai miehiä. He myös ilmaisevat itseään perinteisestä poikkeavalla tavalla. Arvioiden mukaan 5–15 prosenttia väestöstä kuuluu seksuaalivähemmistöön (Lehtonen 2007). Sukupuolivähemmistöjä arvioidaan olevan hieman vähemmän.

Määrä

Vuonna 2023 poliisin tietoon tuli 215 rikosilmoitusta, joiden epäiltiin liittyvän seksuaaliseen suuntautumiseen (170), sukupuoli-identiteettiin tai poikkeavaan sukupuolen ilmaisuun (45). Tämä on selvästi enemmän (54 %) kuin vuonna 2022 (kuvio 19). Päär rikosten määrä niin ikään lisääntyi edellisvuoteen verrattuna (45 %).

Kuvio 19. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuosina 2013–2023.

Tapahutumatilanteet

Vuonna 2023 viharikosilmoituksia, joissa epäiltiin seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää sisältäviä rikoksia, tuli poliisin tietoon 101 (taulukko 43). Vastaavia ilmoituksia tuli vuonna 2022 45 kappaletta vähemmän. Toiseksi eniten (48) ilmoitettiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia. Tämä on 16 tapausta enemmän kuin edellisvuonna. Omaisuusrikoksista tehtyjä rikosilmoituksia oli 19 kappaletta, molemminpuolisia rikoksia sisältävistä tappeluista tehtyjä yksi ja sanallisesta provokaatiosta tehdyistä rikoksista, joissa toisen kunniaa loukannutkin rikoksesta epäilty, niin ikään yksi kappale.

Tapauksista, joissa syyksi epäiltiin sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyviä sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää, tehtiin 30 rikosilmoitusta vuonna 2023, mikä on yhdeksän tapausta enemmän kuin edellisvuonna. Yksisuuntaisia pahoinpitelyistä sisältäviä rikosilmoituksia oli puolestaan 12, mikä on kaksi kappaletta enemmän kuin vuonna 2022. Omaisuusrikoksista, molemminpuolisista rikoksista ja sanallisesta provokaatiosta tehdyistä rikoksista, joissa toisen kunniaa loukannutkin oli rikoksesta epäilty, oli kaikista tehty yksi rikosilmoitus.

Rikosilmoitusten yhteismäärä kasvoi 70 prosentilla tapauksissa, joissa edellä mainitut vähemmistöt joutuivat sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää sisältävien rikosten kohteeksi. Vain molemminpuolisia rikoksia sisältävien tapeluiden määrä laskin, kun kaikkien muiden tapahtumatilanteiden määrät kasvoivat.

Taulukko 43. Rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=215)¹⁵.

Tapahtumatilanne	Seksuaalinen suuntautuminen	Sukupuoli-identiteetti / sukupuolen ilmaisu	Kaikki	Ero vuoteen 2022, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	101	30	131	70
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	48	12	60	43
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	19	1	20	100
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	1	1	2	-71
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa kunnianloukkaajakin rikoksesta epäilty	1	1	2	200
Yhteensä	170	45	215	54

¹⁵ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa kunnianloukkaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Rikoslajit

Vuonna 2023 tehdyistä 250 päär rikoksesta, joiden epäiltiin liittyvän seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun, 34 prosenttia oli kunnianloukkauksia ja 29 prosenttia pahoinpitelyrikoksia (taulukko 44). Määrällisesti molempien tapausten määrät kasvoivat edellisvuoteen verrattuna.

Seuraavaksi yleisin rikoslaji oli laittomat uhkaukset (21 %), johon sisältyneiden päär rikosten määrä (52) niin ikään kasvoi. Myös vahingontekojen, kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten ja kotirauhan rikkomisten määrät lisääntyivät vuoteen 2022 verrattuna. Seksuaalirikoksia, henkirikoksen yrityksiä sekä muita, yllä oleviin päär rikoksiin kuulumattomia rikoksia löytyi kaikkia yksi kappaletta. Henkirikoksia tai syrjintär rikoksia ei vuoden 2023 aineistossa ollut.

Taulukko 44. Epäilty päär rikokset rikoslajeittain seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=250).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	1	0,4	0
Seksuaalirikos	1	0,4	-86
Pahoinpitelyrikos	73	29	35
Laiton uhkaus	52	21	53
Syrjintä	0	0	-100
Kunnianloukkaus	85	34	57
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	12	5	50
Kotirauhan rikkominen	2	1	200
Vahingonteko	23	9	77
Muut	1	0,4	100
Yhteensä	250	100	45

* Sisältävät teon yritykset sekä eristeiset teot

Edellisvuodesta poiketen niin seksuaaliseen suuntautumiseen perustuneet pääririkokset kuin sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun kohdistuneet olivat molemmat yleisimmin kunnianloukkauksia (taulukko 45).

Taulukko 45. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen pääririkosten rikoslajit motiiveittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Seksuaalinen suuntautuminen		Sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	1	1	0	0	1	0,4
Seksuaalirikos	1	1	0	0	1	0,4
Pahoinpitely	56	28	17	33	73	29
Laiton uhkaus	47	24	5	10	52	21
Syrjintä	0	0	0	0	0	0
Kunnianloukkaus	59	30	26	50	85	34
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	9	5	3	6	12	5
Kotirauhan rikkominen	2	1	0	0	2	1
Vahingonteko	22	11	1	2	23	9
Muut	1	1	0	0	1	0,4
Yhteensä	198	100	52	100	250	100

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Tarkasteluvuonna seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä päär rikoksissa 47 prosentissa asianomistajana oli mies ja 53 prosentissa nainen (taulukko 46). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin pahoinpitelyitä (39 %), kun taas naisiin kohdistuneista rikoksista 40 prosenttia oli kunnianloukkauksia.

Taulukko 46. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päär rikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	1	1	1	0,5
Seksuaalirikos	0	0	1	1	1	0,5
Pahoinpitely	39	39	33	29	72	34
Laiton uhkaus	24	24	27	24	51	24
Syrjintä	0	0	0	0	0	0
Kunnianloukkaus	33	33	46	40	79	37
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	1	1	1	1	2	1
Vahingonteko	3	3	5	4	8	4
Muut	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	100	100	114	100	214	100

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Ikäluokittain tarkasteltuna seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien päär rikosten asianomistajat olivat

yleisimmin 15–34 -vuotiaita, vähiten joukossa oli yli 44-vuotiaita (taulukko 47). Sukupuolen mukaan tarkasteltuna asianomistajat, jotka olivat naisia, olivat yleisimmin 15-24 -vuotiaita, kun taas asianomistajat, jotka olivat miehiä, olivat yleisimmin 25-34 -vuotiaita.

Taulukossa 48 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Pahoinpitelyjen uhreiksi olivat joutuneet yleisimmin alle 25-vuotiaat sekä 45–54 -vuotiaat, kun taas kunnianloukkausten osuus oli suurin 25–44 -vuotiaiden ja yli 55-vuotiaiden ikäryhmissä.

Taulukko 47. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärिकosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2023.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	8	8	16	14	24	11
15-24 -vuotiaat	24	24	44	39	68	32
25-34 -vuotiaat	31	31	38	33	69	32
35-44 -vuotiaat	20	20	12	11	32	15
45-54 -vuotiaat	8	8	2	2	10	5
55 -vuotiaat tai vanhemmat	9	9	2	2	11	5
Yhteensä	100	100	114	100	214	100

Taulukko 48. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärिकosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2023 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	3	0	0	0,5
Seksuaalirikos	0	0	0	3	0	0	0,5
Pahoinpity	46	44	25	22	50	18	34
Laiton uhkaus	13	16	32	31	30	18	24
Syrjintä	0	0	0	0	0	0	0
Kunnianloukkaus	42	34	38	38	20	55	37
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	1	0	0	9	0,9
Vahingonteko	0	6	4	3	0	0	4
Muut	0	0	0	0	0	0	0
%	100	100	100	100	100	100	100
N	24	68	69	32	10	11	214

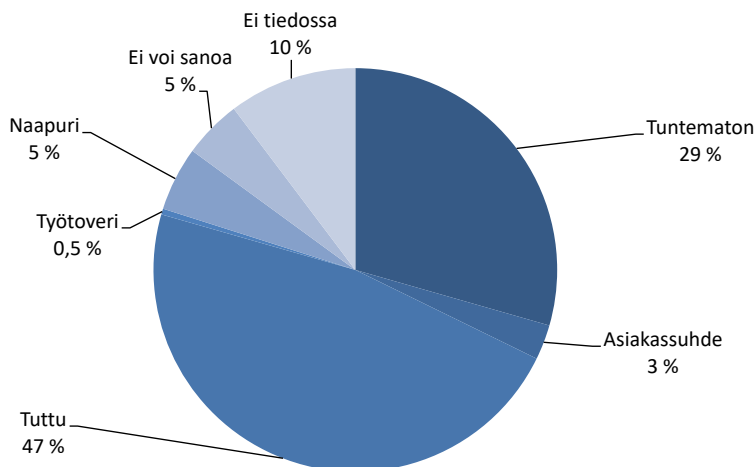
* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei ikää mainittu.

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Tarkasteluvuoden tapauksissa päärिकoksesta epäilty oli tuttu (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) 47 prosentille asianomistajista, kun kyseessä oli seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvä rikos (kuvio 20). Määrällisesti tämä on 44 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022.

Rikoksia, joissa asianomistaja ei tuntenut tekijää, oli tapauksista 29 prosenttia, mikä on määrällisesti 70 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kymmenessä prosentissa tapauksista tekijä ei ollut tiedossa ja näiden rikosten määrä lähes kaksinkertaistui vuoteen 2022 verrattuna. Viidessä prosentissa tapauk-

sista epäilty tekijä oli asianomistajan naapuri ja niin ikään viidessä prosentissa tapauksista epäillyn ja asianomistajan suhdetta ei voitu tarkemmin määrittellä. Näistä päär rikoksista naapurien tekemien määrä nousi selvästi, kun taas muiden määrä laski. Kolmessa prosentissa tapauksista epäillyn tekijän ja asianomistajan välillä oli asiakassuhde ja yhdessä prosentissa epäilty tekijä oli asianomistajan työtoveri. Näiden päär rikosten määrät puolestaan laskivat edellisvuodesta.

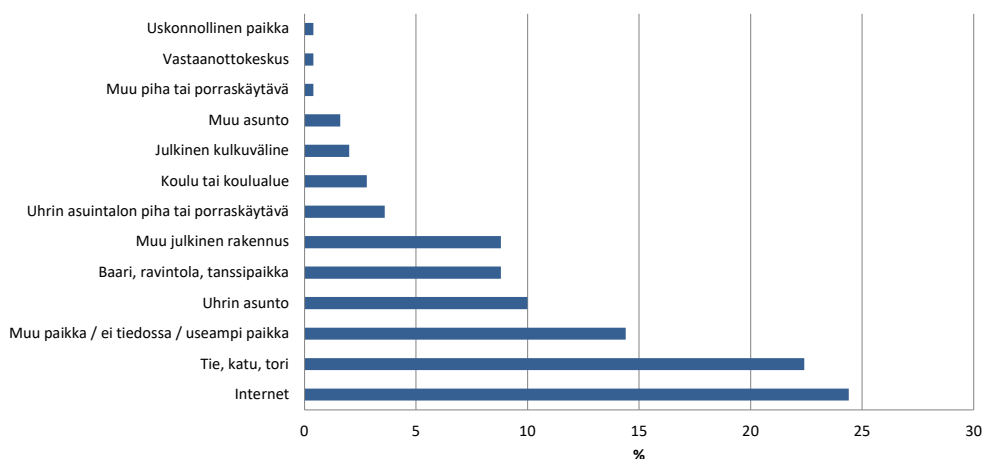
Kuvio 20. Asianomistajan suhde rikoksesta epäiltyyn seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä päär rikoksissa vuonna 2023.

Tapahtumapaikka

Kuviossa 21 tarkastellaan sellaisten päär rikosten tapahtumapaikkoja, joissa seksuaalisella suuntautumisella, sukupuoli-identiteetillä tai sukupuolen ilmaisulla on epäilty olleen vaikutusta kohteen valintaan. Kuten edellisvuonna, nämä rikokset tapahtuivat yleisimmin internetissä (24 %). Näiden rikosten määrä kasvoi vuoteen 2022 verrattuna. Seuraavaksi yleisimmin tapahtumapaikka oli tie, katu, tori tai muu ulkoilmapaikka (22 %), muu paikka, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa (14 %) sekä uhrin asunto (10 %). Myös näiden rikosten määrät kasvoivat edellisvuodesta.

Edellä mainittuja tapahtumapaikkoja harvemmin rikoksia tehtiin baarissa, ravintolassa tai tanssipaikassa sekä julkisessa rakennuksessa (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus). Myös näiden päärikosten määrät lisääntyivät vuoteen 2022 verrattuna.

Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, koulu tai koulualue, julkiset kulkuvälineet, muut asunnot. Näistä koulussa tai koulualueella tehtyjen päärikosten määrät laskivat, kun taas muiden määrät nousivat. Muussa pihassa tai porraskäytävässä, vastaanottokeskuksessa sekä uskonnollisessa paikassa tehtyjä rikoksia löytyi tarkasteluvuonna kaikkia yksi kappale, mikä on saman verran kuin vuonna 2022.

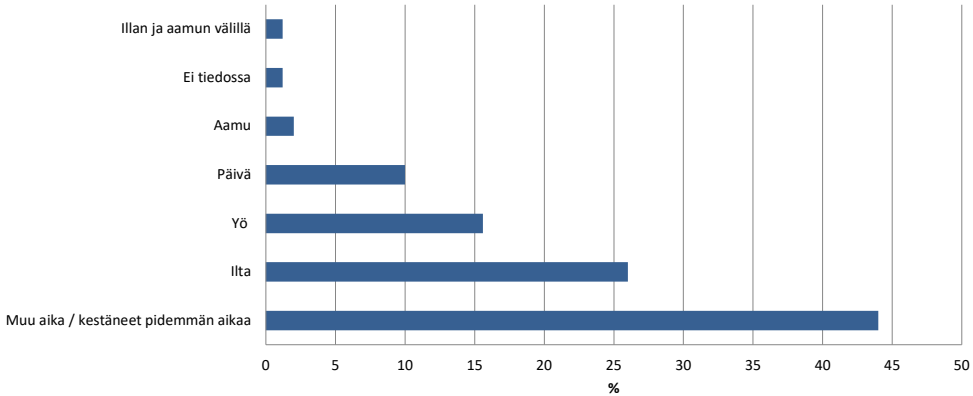

Kuvio 21. Epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=250).

Tapahtuma-aika

Kuviossa 22 on esitetty vuonna 2023 tehtyjen päärikosten tapahtuma-ajat tapauksissa, joiden on katsottu liittyvän seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Epäilyistä rikoksista 44 prosenttia oli tapahtuma-ajaksi luokiteltu edellisvuoden tapaan ”muu aika”. Näissä rikos on tapahtunut päivän aikana, tapahtuma-aikaa ei voitu luokitella edellisiin tai se oli kestänyt pidemmän aikaa. Näiden määrä myös nousi vuodesta 2022.

Seuraavaksi yleisimmät tapahtuma-ajat olivat ilta (26 %), yö (16 %) tai päivä (10 %). Näistä päivällä tapahtuneiden rikosten määrä laski, kun taas muiden määrät nousivat edellisvuodesta. Harvemmin rikoksia tehtiin aamulla (2 %), illan ja aamun välillä (1 %) tai tekoajaka ei ollut tiedossa (2 %). Näistä aamulla tapahtuneiden määrä laski vuoteen 2022 verrattuna, kun taas muiden rikosten määrät nousivat.

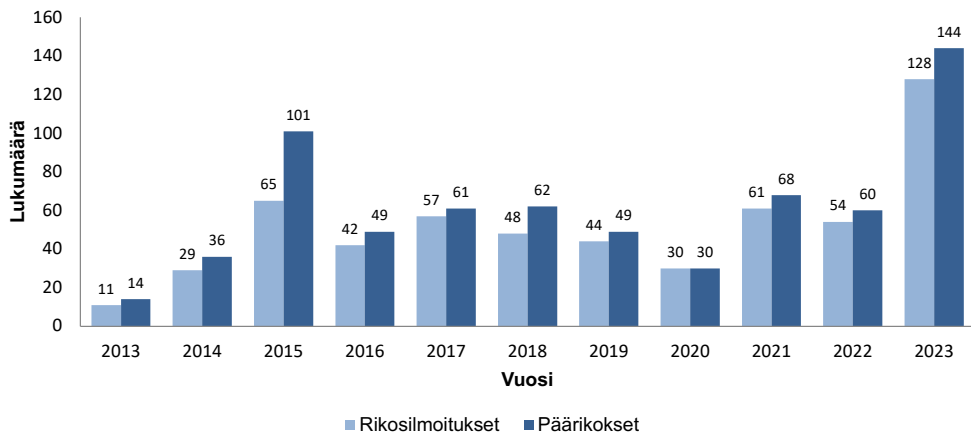
Kuvio 22. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=250).

3.6. Vammaisuuteen liittyvät rikokset

Vammaisten henkilöiden määrästä ei ole tarkkoja lukuja. Sitä voidaan arvioida esimerkiksi vammaisuuksia saavien henkilöiden määrällä. Kansaneläkelaitoksen maksamia varsinaisia vammaisuuksia sai vuoden 2023 lopussa 261 900 henkilöä, mikä on hieman vajaa viisi prosenttia väestöstä (Kansaneläkelaitos 2024).

Määrä

Vuonna 2023 havaittiin 128 epäillystä viharikoksesta tehtyä rikosilmoitusta, joissa teon motiivi liittyi henkilön vammaisuuteen. Tämä on yli kaksi kertaa enemmän kuin edellisvuonna (kuvio 23). Päär rikoksia oli niin ikään yli kaksinkertainen määrä (144) vuoteen 2022 verrattuna

Kuvio 23. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuosina 2013–2023.

Tapahdumatilanteet

Rikosilmoituksia, joissa epäiltiin vammaisuuteen liittyviä sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää, poliisin järjestelmään kirjattiin 72 kappaletta (taulukko 49). Tämä on yli puolet kaikista vammaisuuteen liittyvistä rikosilmoituksista. Määrällisesti seuraavaksi eniten ilmoitettiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia (40), syrjintärikoksia (13) sekä molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita (3). Kaikkien ylläolevien rikosten määrät kasvoivat edellisvuoteen verrattuna.

Taulukko 49. Rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=128)¹⁶.

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	72	56	106
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	40	31	300
Syrjintä	13	10	550
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	3	2	50
Yhteensä	128	100	137

Rikoslajit

Taulukossa 50 on esitetty vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten rikoslajit vuonna 2023. Hieman yli kolmasosa päärikoksista (38 %) oli kunnianloukkauksia ja niiden määrä lähes kaksinkertaistui edellisvuoteen verrattuna.

Seuraavaksi yleisimmät rikoslajit ovat pahoinpitelyrikokset (33 %), laittomat uhkaukset (15 %) sekä syrjintärikokset (10 %). Näiden päärikosten määrät nousivat selvästi vuoteen 2022 verrattuna, Kotirauhan rikkomisia oli viisi kappaletta ja seksuaalirikoksia yksi kappale. Tarkasteluvuonna ei ollut yhtään henkirikosta eikä henkirikoksen yritystä.

¹⁶ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös toisen kunniaa loukannut on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa kunnianloukkaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Taulukko 50. Epäiltyt päärikokset rikoslajeittain vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=144).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2022, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritykset	0	0	0
Seksuaalirikos	1	1	0
Pahoinpitelyrikos	48	33	220
Laiton uhkaus	21	15	320
Syrjintä	15	10	650
Kunnianloukkaus	54	38	93
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	5	3	0
Vahingonteko	0	0	-100
Muut	0	0	0
Yhteensä	144	100	140

* Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Vuonna 2023 vammaisuuteen liittyvissä päärikoksissa 69 prosentissa tapauksista asianomistajan oli mies ja 31 prosentissa nainen (taulukko 51). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin pahoinpitelyrikoksia, kun taas naiset joutuivat useimmiten kunnianloukkauksen kohteiksi.

Taulukko 51. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2023.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	1	1	0	0	1	0,7
Pahoinpitely	39	41	8	19	47	34
Laiton uhkaus	13	14	8	19	21	15
Syrjintä	12	13	3	7	15	11
Kunnianloukkaus	27	28	24	56	51	37
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	4	4	0	0	4	3
Vahingonteko	0	0	0	0	0	0
Muut	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	96	100	43	100	139	100

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Ikäluokittain tarkasteltuna vammaisuuteen liittyvien päärikosten asianomistajat olivat yleisimmin alle 15-vuotiaita (taulukko 52). Sukupuolittain tarkasteltuna tilanne oli sama sekä miesten että naisten kohdalla.

Taulukossa 53 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Alle 15-vuotiaat olivat joutuneet yleisimmin pahoinpitelyiden uhreiksi. Pahoinpitelyt ja kunnianloukkaukset olivat yhtä yleisiä 15–34 -vuotiaiden ikäryhmässä, kun taas 25–34 -vuotiaat ja yli 44-vuotiaat joutuivat useimmiten kunnianloukkauksen uhreiksi. Syrjintärikokset olivat puolestaan yleisin rikoslaji 35–44 -vuotiaiden ikäryhmässä.

Taulukko 52. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2023.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	42	44	10	23	52	38
15-24 -vuotiaat	10	11	9	21	19	14
25-34 -vuotiaat	9	9	8	19	17	12
35-44 -vuotiaat	20	21	5	12	25	18
45-54 -vuotiaat	10	11	6	14	16	12
55-vuotiaat tai vanhemmat	4	4	5	12	9	7
Yhteensä	95	100	43	100	138	100

Taulukko 53. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2023 (%).

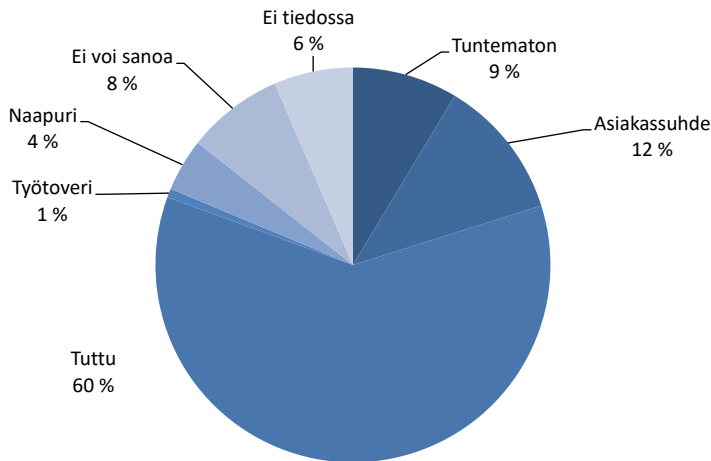
Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	5	0	0	0	0	0,7
Pahoinpitely	60	42	6	8	19	22	34
Laiton uhkaus	17	11	18	16	6	11	15
Syrjintä	2	0	0	40	13	22	11
Kunnianloukkaus	19	42	77	32	50	44	37
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	2	0	0	4	13	0	3
Vahingonteko	0	0	0	0	0	0	0
Muut	0	0	0	0	0	0	0
%	100	100	100	100	100	100	100
N	52	19	17	25	16	9	138

* Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Kaikista vuonna 2023 tehdyistä vammaisuuteen liittyvistä päärikoksista asianomistaja tunsi (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) teosta epäillyn 60 prosentissa kirjatuista tapauksista (kuvio 24). Tämä on määrällisesti reilusti yli kaksinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Kahdessatoista prosentissa asianomistajan ja epäillyn välillä oli asiakassuhde ja näiden rikosten määrä nelinkertaistui vuoteen 2022 verrattuna.

Yhdeksässä prosentissa päärikoksista epäilty oli asianomistajalle tuntematon, kahdeksassa prosentissa epäillyn ja asianomistajan suhdetta ei voitu tarkemmin määritellä, kuudessa prosentissa tapauksista tekijä ei ollut tiedossa, neljässä prosentissa tekijä oli naapuri ja yhdessä prosentissa tapauksista tekijä oli asianomistajan työtoveri. Näistä päärikoksista tuntemattomien ja naapurien tekemien määrät laskivat, kun taas muiden määrät nousivat edellisvuodesta.

Kuvio 24. Päärikosten asianomistajien suhde rikoksesta epäiltyyn vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023.

Tapahtumapaikka

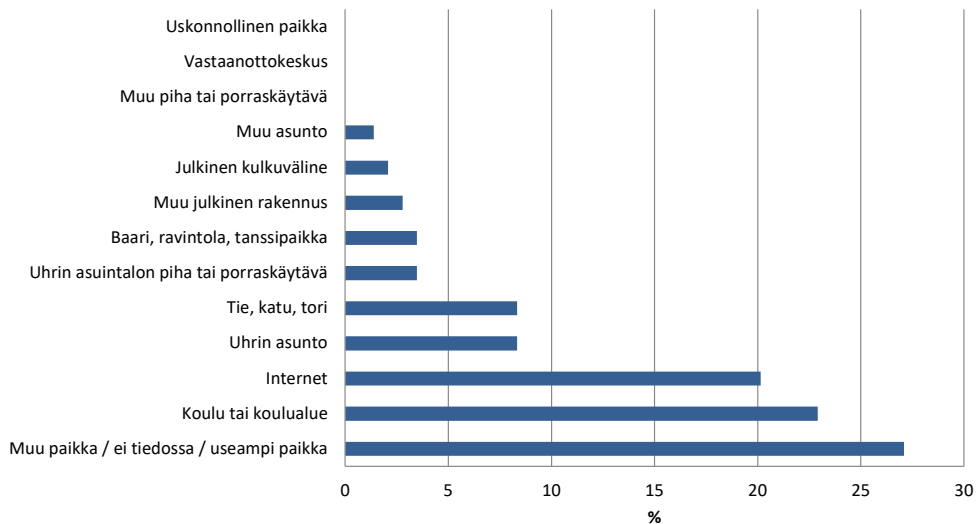
Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikkoja vuonna 2023 tarkastellaan kuviossa 25. Yleisimpänä tapahtumapaikkana oli edellisvuodesta poiketen muu paikka, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka

ei ollut tiedossa. Kaikista päär rikoksista yhteensä 27 prosenttia tapahtui näissä paikoissa ja niiden määrä yli kolminkertaistui edellisvuodesta.

Seuraavaksi yleisimmin rikokset tapahtuivat koulussa tai koulualueella (23 %), internetissä (20 %), uhrin asunnolla (8 %) sekä tiellä, kadulla, torilla tai muussa ulkoilmapaikassa (8 %). Näistä päär rikoksista uhrin asunnolla tapahtuneiden määrä laski, kun taas muiden rikosten määrät nousivat vuoteen 2022 verrattuna.

Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, baari, ravintola tai tanssipaikka, muu julkinen rakennus (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus), julkinen kulkuväline tai muu asunto. Näistä muissa julkisissa rakennuksissa tapahtuneiden rikosten määrä laski, kun taas muiden rikosten määrät kasvoivat.

Tarkasteluvuonna ei kirjattu yhtään muussa pihassa tai porraskäytävässä, vastaanottokeskuksessa tai uskonnollisella paikalla tapahtunutta päär rikosta.

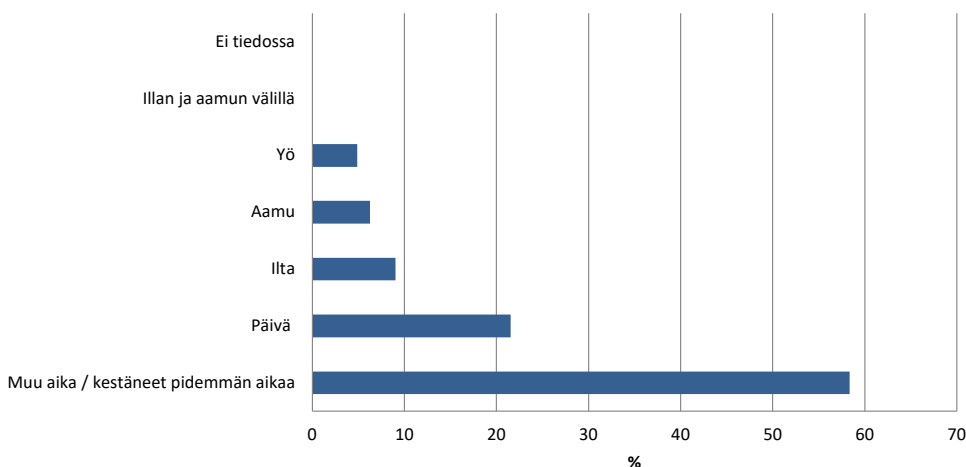

Kuvio 25. Epäiltyjen päär rikosten tapahtumapaikat vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=144).

Tapahtuma-aika

Kuviossa 26 on esitetty vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat vuodelta 2023. Kuten edellisvuonna, päär rikoksista 58 prosentille oli tapahtuma-ajaksi luokiteltu ”muu aika”, jolloin rikos on tapahtunut päivän aikana, tapahtuma-aikaa ei voitu luokitella edellisiin tai se oli kestänyt pidemmän aikaa. Näiden päär rikosten määrä yli kasinkertaistui vuoteen 2022 verrattuna.

Seuraavaksi eniten rikoksia tapahtui päivällä (22 %), illalla (9 %), aamulla (6 %) tai yöllä (5 %). Kaikkien näiden rikosten määrät nousivat edellisvuodesta. Sellaisia rikoksia, joiden tapahtuma-aika oli illan tai aamun välillä tai joiden tapahtuma-aika ei ollut tiedossa, ei vuoden 2023 rikosilmoitusaineistossa ollut.

Kuvio 26. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2023 (n=144).

4. Yhteenveto

4.1. Vuonna 2023 poliisin tietoon tulleet viharikosepäilyt laajemmassa kuvassa

Vuonna 2023 poliisi kirjasi 361 kappaletta enemmän vihamotiivin sisältämiä rikosilmoituksia ja 406 kappaletta enemmän päärikoksia kuin edellisvuonna. Poliisin tietoon tulleen viharikollisuuden määrä on korkeammalla tasolla kuin koskaan aikaisemmin (kuvio 27).

Kuvio 27. Epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2008–2023.

Tässä selvityksessä viharikoksiksi määritellyistä tapauksista poliisi itse luokitteli 44 prosenttia viharikoksiksi. Huomionarvoista on se, että poliisi käytti viharikosluokittelua vuonna 2023 aikaisempia vuosia enemmän.

Eri vihamotiivien suhteelliset osuudet ovat pysyneet jokseenkin samoina vuoden 2008 selvityksestä lähtien. Vuoteen 2022 verrattuna etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten osuus laski, kun taas kaikkiin muihin vihamotiiveihin liittyvien osuudet kasvoivat.

Vuonna 2023 niistä Suomessa asuvista henkilöistä, joiden kansalaisuus oli muu kuin suomalainen, suhteellisesti eniten etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvän epäillyn viharikoksen kohteeksi joutuivat Somalian kansalaiset. Edellisvuoden tapaan kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä rikosilmoituksista 11 prosenttia sekä päär rikoksista niin ikään 11 prosenttia oli kohdistunut romanitaustaiseen henkilöön. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä rikoksissa yleisimmin kohteena olivat islaminuskoiset.

Rikosilmoituskohtaisesti tarkasteltuna ja kaikki vihamotiivit mukaan lukien, sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät muodostivat edellisvuoden tapaan pääosan tapauksista. Seuraavaksi eniten oli yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia.

Kun verrataan tilannetta päär rikoksittain, yleisimmät rikosnimikkeet olivat pahoinpitely (31 %) ja kunnianloukkaus (31 %). Kuten aikaisempina vuosina, päär rikoksittain tarkasteltuna tilanne kuitenkin eroaa tässä selvityksessä esitettyjen vihamotiivien välillä.

Etniseen taustaan ja sukupuoleen liittyvissä tapauksissa päär rikokset olivat yleisimmin pahoinpitelyitä, kun taas uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun sekä vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa yleisin päär rikoslaji oli kunnianloukkaus. Myös romaneihin kohdistuneet viharikokset olivat yleisimmin kunnianloukkauksia. Vertailun vuoksi, vuonna 2023 kaikista rikoslakirikoksista alle kymmenen prosenttia kuului pahoinpitelyrikoksiin ja alle kaksi prosenttia kunnianloukkauksiin (Polstat 2024).

Pieniä eroja vihamotiivien välillä havaitaan myös, kun tarkastellaan asianomistajien suhdetta päär rikoksesta epäiltyyn. Romaneihin kohdistuneissa rikoksissa asianomistaja oli useimmiten epäillyn kanssa asiakassuhteessa. Muita vihamotiiveja sisältäneissä rikoksissa suurin osa asianomistajista puolestaan tunsii epäillyn. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä rikoksissa tuntemattomien tekijöiden määrä oli kuitenkin melkein yhtä suuri kuin tuttujen. Huomattavaa on, että tarkasteltaessa kaikkia vihamotiiveja yhdessä, rikoksesta epäiltyjen naapurien määrä pysyi parin edellisvuoden tapaan edelleen korkealla.

Kaikki vihamotiivit mukaan lukien päärikosten yleisin tapahtumapaikka edellisvuoden tapaan oli tie, katu, tori tai muu ulkoilmapaikka. Huomionarvoista on, että koulussa ja koulualueella tapahtuneiden rikosten määrät lähes kaksinkertaistuivat vuoteen 2022 verrattuna. Baarit, ravintolat ja tanssipaikat olivat puolestaan tapahtumapaikkoina edelleen vasta kahdeksanneksi yleisimpiä, vaikka näissä näiden rikosten määrä kasvoikin edellisvuodesta.

Tarkasteltaessa tilannetta motiiveittain, tie, katu, tori tai muu ulkoilmapaikka oli edelleen yleisin tapahtumapaikka myös etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päärikoksissa. Edellisvuodesta poiketen romaneihin kohdistuneet rikokset tapahtuivat yleisimmin baarissa, ravintolassa tai tanssipaikassa. Uskontoon tai vakaumukseen ja vammaisuuteen liittyvien päärikosten tapahtumapaikkana oli edellisvuodesta poiketen useimmiten muu paikka, tapahtumapaikka ei ollut tiedossa tai paikkoja oli useampia. Sukupuoleen kohdistuneiden päärikosten yleisin tapahtumapaikka oli puolestaan uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, kun taas seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät rikokset tapahtuivat useimmiten internetissä.

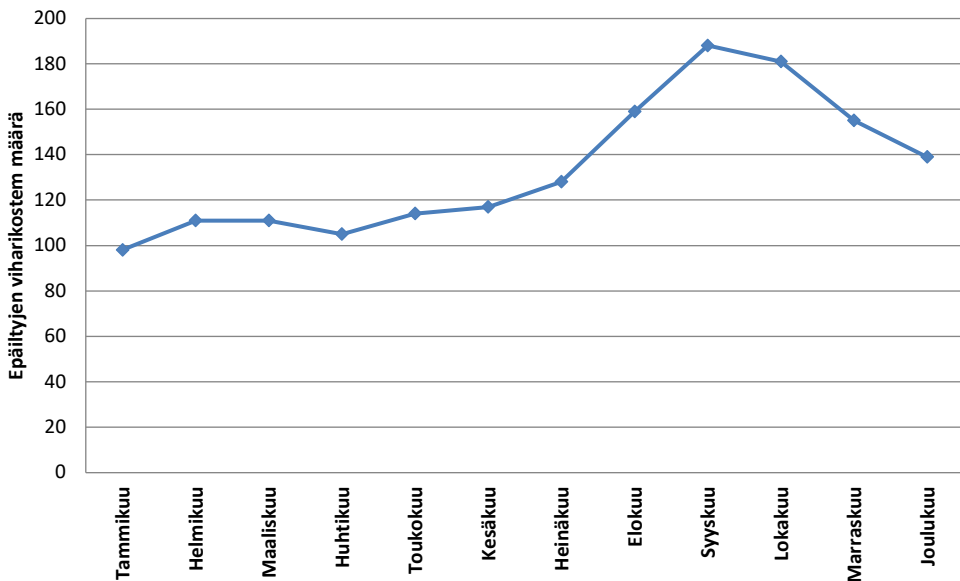
Suurin osa kaikkiin vihamotiiveihin liittyvistä teoista oli tapahtunut muuna aikana, ne olivat kestäneet pidemmän aikaa tai niillä ei ollut selkeää aikaa (esimerkiksi internetissä tapahtuneet). Näiden määrä myös nousi hieman vuoteen 2022 verrattuna.

Päärikoksittain tarkasteltuna 58 prosentissa kaikista vihamotiivin sisältämistä rikoksista asianomistajana oli mies ja 42 prosentissa nainen. Edellisvuoden tapaan miehiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin pahoinpitelyitä ja naisiin kohdistuneet kunnianloukkauksia. Iältään päärikosten asianomistajat olivat yleisimmin 25–34 -vuotiaita ja vähiten joukossa oli yli 55-vuotiaita.

Kun tarkastellaan tilannetta tässä selvityksessä esitettyjen vihamotiivien osalta, niin yllä oleva pitää pääosin paikkansa etniseen tai kansalliseen taustaan sekä seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä rikoksissa, mutta muiden vihamotiivien välillä on eroja. Asianomistajan romanitaustaan liittyvissä tapauksissa asianomistajat olivat edellisvuoden tapaan 46 prosentissa tapauksista miehiä ja 54 prosentissa tapauksista naisia.

Uskontoon liittyvissä tapauksissa miehiin kohdistuneet pääririkokset olivat yleisimmin laittomia uhkauksia ja naisiin kohdistuneet kunnianloukkauksia sekä asianomistajat kuuluivat useimmiten 35–44 -vuotiaiden ikäryhmään. Sukupuoleen liittyvistä rikoksista 12 prosentissa asianomistajana oli mies ja 88 prosentissa nainen ja molemmat sukupuolet joutuivat useimmiten pahoinpitelyn kohteeksi. Lisäksi vammaisuuteen kohdistuneissa rikoksissa asianomistaja oli mies 69 prosentissa tapauksista ja nainen 31 prosentissa tapauksista ja asianomistajat olivat yleisimmin alle 15-vuotiaita.

Kuukausitasolla tarkasteltaessa huomataan, että syksyllä tehtiin hieman enemmän rikosilmoituksia epäilyistä viharikoksista kuin muina aikoina (kuvio 28).

Kuvio 28. Epäilyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrä kuukausittain vuonna 2023.

Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) perusoikeusraportin mukaan eri etnisiä ryhmiä edustaviin henkilöihin kohdistuvan rasismien sekä muun suvaitsemattomuuden lisääntyminen oli huolestuttava kehityssuuntaus edelleen vuonna 2023 (FRA 2024). Euroopan maat ovat kokeneet viime vuosina useita erilaisia kriisejä, mukaan lukien Covid-19-pandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan sekä Israelin ja Gazan tilanne. Tällaisten kriisien on todettu lisäävän vihapuhetta, joka kohdistuu tiettyihin henkilöihin ja ryhmiin, joiden

katsotaan olevan vastuussa näistä kriiseistä. Niinpä Euroopan neuvosto onkin laatinut ohjeita jäsenvaltioille ja muille toimijoille vihapuheen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi kriisiaikoina. (Euroopan neuvosto 2023.)

Vihan levittäminen etenkin verkossa on edelleen merkittävä haaste. FRA:n 2023 julkaisemassa raportissa keskityttiin erityisesti sosiaalisessa mediassa naisiin, afrikkalaista syntyperää oleviin, juutalaisiin ja romaneihin kohdistuvaan verkkovihaan. Tutkimus osoitti, että naisiin kohdistuneiden vihamielisten viestien absoluuttinen määrä oli huomattavasti suurempi, kuin muihin kohdistuneiden viestien määrä. Huomionarvoista on kuitenkin, että vihamielisten viestien prosentuaalinen osuus suhteessa viestien kokonaismäärään oli korkein (95 %) afrikkalaista syntyperää oleviin henkilöihin kohdistuneissa viesteissä. Juutalaisiin kohdistuneista viesteistä 92 prosenttia, naisiin kohdistuneista 82 prosenttia ja 75 prosenttia romaneihin kohdistuneista viesteistä oli vihamielisiä. (FRA 2023b.)

Etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat kokivat edelleen myös muita enemmän etnistä profilointia ja rasistista toimintaa esimerkiksi lainvalvontaviranomaisten toimesta (FRA2024). Esimerkiksi FRA:n Being Black in the EU -raportin mukaan yli puolet poliisin pysäytyksen kohteeksi joutuneista koki pysäytyksen rasistisesti motivoituneeksi.

Rasismi ei kuitenkaan rajoitu vain poliisin toimintaa, vaan kyseisen raportin mukaan lähes puolet afrikkalaista syntyperää olevista ihmisistä kokee rasistista syrjintää elämässään. Lisäksi rasistista häirintää on kohdannut kolmasosa ja rasistisen väkivallan uhreiksi on joutunut neljä prosenttia. (FRA 2023.)

Tämän viharikosselvityksen antama kuva afrikkalaistaustaisten asemasta Suomessa on osittain samansuuntainen. Asukasmäärään suhteutettuna useimmin päärikosten kohteeksi joutuivat nimittäin Somalian kansalaiset.

Jos kuitenkin tarkastellaan pelkästään viharikosten uhreiksi joutuneiden kansallisuutta tai muiden kuin Suomessa syntyneiden asianomistajien synnyinmaata, useimmin päärikosten kohteeksi joutuivat Viron kansalaiset ja Neuvostoliitossa syntyneet. Vaikka Somalian kansalaisiin kohdistuneiden viharikosten suhteellinen määrä ylittikin tarkasteluvuonna Venäjän ja Ukrainan kansalaisiin kohdistuneiden viharikosten suhteellisen määrän, niin lukumäärällisesti Venäjän ja Ukrainan kansalaisiin sekä Neuvostoliitossa syntyneisiin kohdistui

edelleen, todennäköisesti Venäjän hyökkäyssodan takia, paljon epäiltyjä viharikoksia.

FRA:n romaneille vuonna tekemän kyselytutkimuksen mukaan joka neljäs romani kymmenessä tutkimuksessa mukana olleessa EU:n jäsenvaltiossa oli kokenut syrjintää romanitaustansa takia edellisten 12 kuukauden aikana ja taustaansa liittyvää häirintää puolestaan 17 prosenttia kyselyyn osallistuneista romaneista (FRA 2022).

Suomi ei ollut kyselyyn osallistuneiden EU:n jäsenmaiden joukossa, mutta oikeusministeriön Suomessa vuonna 2022 tekemän selvityksen noin 60 prosenttia kyselyyn vastanneista oli joutunut omakohtaisesti syrjinnän tai häirinnän kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana romanitaustansa takia ja yli puolet olivat kokeneet vihapuhetta tai häirintää vähintään kerran kuussa (Jauhola ym. 2022). Myös viharikosselvityksen tulokset antavat vastaavanlaisen kuvan. Yli 60 prosenttia poliisin tietoon tulleista romaneihin kohdistuneista rikoksista sisälsi sanallisia loukkauksia, uhkailuja ja häirintää ja 17 prosenttia tapauksista oli syrjintärikoksia.

Sekä antisemitistinen että muslimien vastainen viha on ollut kasvussa, ja vuonna 2023 näissä tapahtui dramaattinen kasvu Hamasin Israelissa tekemien terrori-iskujen ja Israelin sotilaallisen vastauksen jälkeen (FRA 2024). Useat tutkimukset ja kyselyt osoittavat juutalaisuuteen ja juutalaisiin kohdistuneiden viharikosten ja syrjinnän lisääntyneen. Antisemitismia koetaan nykyisin yhä enemmän internetissä ja sosiaalisessa mediassa, mutta myös sosiaalisissa kanssakäymisissä sekä julkisissa tiloissa. (FRA 2022b; Chimbalmos & Pataricza 2023; FRA 2024b.)

Muslimienvastaisen syrjinnän ja viharikosten lisääntymisen raportointi on ollut vähäisempää kuin juutalaisiin kohdistuneiden, mutta aivan yhtä huolestuttavaa. Kansalliset tiedotusvälineet ja kansalaisjärjestöt ovat useissa maissa raportoineet moskeijoita ja muslimihautausmaita vastaan tehdyistä hyökkäyksistä sekä hyökkäyksistä, jotka kohdistuvat yksilöitä ja järjestöjä vastaan. (FRA 2024.). Tarkasteluvuonna Suomessa tehtiin 34 rikosilmoitusta poliisille juutalaisuuteen tai juutalaisiin ja 54 islaminuskoon tai muslimeihin kohdistuneista viharikoksista. Vuoden 2022 luvut olivat 10 ja 60 rikosilmoitusta.

Sukupuoleen liittyvien viharikosten voidaan ajatella olevan seurausta sukupuolten epätasa-arvosta ja ne koskettavat usein henkilöitä, joiden ei katsota noudattavan vallitsevia sukupuolinormeja. Kuten viharikokset yleensäkin, myös sukupuoleen liittyvät viharikokset ovat aliraportoituja, mikä vaikeuttaa tarkan tiedon ja kuvan saamista näiden viharikosten tilanteesta. Syynä aliraportointiin voi olla se, että sukupuoleen perustuvia viharikoksia ei ole tarkasti määritetty lainsäädännössä eikä käytännön tietoa tunnistamista varten ole tarpeeksi. (ETYJ, verkkojulkaisu.)

Sukupuoleen liittyvät poliisin tietoon tulleet epäillyt viharikokset ovat nyt ensimmäistä kertaa mukana tässä selvityksessä. Näistä tapauksista tehtyjä rikosilmoituksia sisältyi vuoden 2023 aineistoon yhteensä kuusi kappaletta. Näistä neljä oli sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää, yksi yksisuuntainen pahoinpitely sekä yksi tappelutilanne, joka sisälsi molemminpuolisia rikoksia.

FRA:n homoille, lesboille, biseksuaaleille, trans- ja intersukupuolisille henkilöille (HLBTI) kohdistetun kyselyn mukaan vastaajat kokevat yhä paljon häirintää ja viharikoksia koko EU:n alueella. Kaksikymmentäyhdeksän prosenttia suomalaisista, tähän kohderyhmään kuuluvista vastaajista oli kokenut vihamotiivin sisältämää häirintää, syrjintää tai väkivaltaa kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana. (FRA 2024c; FRA 2024d.)

Käsillä olevan viharikosselvityksen antama kuva on samansuuntainen. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät poliisin tietoon tulleet tapaukset olivat tapahtumatilanteiltaan yleisimmin sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää, mutta mukana oli myös pahoinpitelyrikoksia sekä omaisuusrikoksia. Huomattavaa on myös, että rikosilmoitusten määrä lisääntyi edelleen vuoden 2022 lukemista.

Oikeusministeriön vihapuheen ja häirinnän seurantaselvitykseen vastanneista vammaisista henkilöistä kaksi viidestä oli kokenut vihapuhetta tai häirintää 2-5 kertaa vuoden aikana vammaisuuden perusteella. Lisäksi lähes puolet vastaajista oli kokenut sitä useammin kuin kerran kuussa. (Jauhola ym. 2022.) Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät muodostivat 56 prosenttia myös tämän viharikosselvityksen vammaisuuteen liittyvistä tapauksista.

Huomionarvoista on myös se, että henkilö voi kuulua useaan edellä mainittuun identiteettiryhmään ja tästä syystä kokea päällekkäisiä ja samanaikaisesti tapahtuvia syrjinnän muotoja. Tällöin puhutaan moniperusteisesta syrjinnästä.

Tämän viharikosselvityksen aineistostakin löytyi tapausta, jossa oli viitteitä siitä, että teko liittyi asianomistajan kuulumiseen useampaan vähemmistöryhmään. Useimmiten identiteettiryhmä olivat uskonto ja etnisyys tai seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti. Samalla tavalla esimerkiksi FRA:n HLBTI-tutkimuksessa todettiin, että useat HLBTI-vähemmistöön kuuluvat kokevat usein tullessaan syrjityiksi usean ominaisuuden perusteella. Yleisimmin lisäperusteeksi syrjinnälle mainittiin, vammaisuus, uskonto tai etniseen vähemmistöön kuuluminen. (FRA 2024c; FRA 2024d.)

Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa selvitettiin ulkomaalaista syntyperää olevan väestön seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemuksia Suomessa. Tutkimuksen mukaan useisiin eri vähemmistöryhmiin kuuluvat henkilöt ovat erityisen haavoittuvia alttiita häirinnälle. (Czibalmos 2022.) Oikeusministeriön vihapuheen ja häirinnän vuonna 2022 toteuttamassa seurantaselvityksessäkin korostui moniperusteinen häirintä ja vihapuhe erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuulumisen takia (Jauhola ym. 2022).

Oikeusministeriön Viharikosten tekijät -tutkimuksen mukaan viharikosten tekijöistä 85 prosenttia oli miehiä ja 67 prosenttia alle 40-vuotiaita (Vepsäläinen ym. 2023). Viharikosselvityksen antama kuva on samankaltainen. Tarkasteluvuonna poliisin tietoon tulleiden viharikosten epäillyistä tekijöistä 75 prosenttia oli miehiä ja 78 prosenttia alle 45-vuotiaita. Ulkomaalaistaustaisia epäillyistä tekijöistä oli kansalaisuuden perusteella kuitenkin vain noin viisi prosenttia, kun Viharikosten tekijät -tutkimuksessa niitä havaittiin olevan 17 prosenttia (Vepsäläinen ym. 2023). Ero voi johtua siitä, että viharikosselvityksen aineistona ovat poliisin tietoon tulleet epäillyt viharikokset, kun taas oikeusministeriön aineistona ovat poliisin viharikosluokittelemat syyttäjänasiat ja näitä koskevat käräjäoikeuksien ratkaisut.

4.2. Havaintojen tulkinnessa huomioitavaa

Havaintoja tarkasteltaessa tärkeintä on huomioida se, että selvityksen aineistona on käytetty poliisin rikosilmoitustietoja. Tämä tarkoittaa sitä, että kyse on epäillyistä viharikoksista eikä vielä oikeudessa tuomituista rikoksista. Viime kädessä tuomioistuimien ratkaisee epäillyn rikoksen motiiviin.

Yleisesti rikosilmoitusten ja päärikosten määrään vaikuttavat tehtyjen rikosten lisäksi myös ihmisten alttius ilmoittaa epäilystä rikoksesta poliisille. Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) vuonna 2021 julkaistun, 27 jäsenmaassa toteutetun perusoikeustutkimuksen mukaan 30 prosenttia ihmisistä ilmoitti fyysisestä väkivallasta ja 11 prosenttia häirinnästä poliisille. Yleisimmäksi syyksi jättää ilmoittamatta väkivallasta ja häirinnästä mainittiin sen, että tapahtumaa ei pidetty riittävän vakavana siitä ilmoittamisen kannalta. Joka neljäs fyysisen väkivallan vuoksi loukkaantunut uhri puolestaan uskoi, että poliisi ei tekisi mitään ja 14 prosenttia mainitsi sen, ettei luota poliisiin. (FRA 2021.)

Edellä mainittu pitää paikkansa myös viharikosten kohdalla. Oikeusministeriön Suomessa vuonna 2022 tekemän selvityksen mukaan 30 prosenttia häirintää tai vihapuhetta kokeneista ilmoitti siitä jollekin taholle. Vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset ilmoittivat tilanteesta useimmin, kun taas seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat henkilöt ja uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt harvimminkin. (Jauhola ym. 2022.)

Euroopan unionin perusoikeusviraston laatimasta Euroopan unionin etnisiä vähemmistöjä ja syrjintää koskevasta katsauksesta puolestaan ilmenee, että jäsenmaissa keskimäärin 12 prosenttia raportoi syrjinnästä, 10 prosenttia häirinnästä ja 28 prosenttia vihamotiivin sisältämästä väkivallasta jollekin viranomaiselle (FRA 2017b). EU:n 13 maassa maahanmuuttajille ja maahanmuuttajien jälkeläisille tekemän tutkimuksen mukaan afrikkalaista syntyperää olevista, rasistista häirintää kokeneista, 13 prosenttia ilmoitti tapauksesta viranomaisille, kun sama luku rasistista väkivaltaa kokeista oli 36 prosenttia (FRA 2023).

FRA:n perusoikeustutkimuksen mukaan ihmiset, jotka kokevat kuuluvansa etniseen tai seksuaaliseen vähemmistöön tai joilla on jokapäiväistä elämää rajoittavia tekijöitä, raportoivat fyysisestä väkivallasta sekä häirinnästä poliisille alttiimmin kuin ne, jotka eivät katso kuuluvansa näihin ryhmiin (FRA 2021). Romanitaustaisista, syrjintää kokeneista henkilöistä puolestaan vain viisi pro-

senttia ilmoitti tapauksesta viranomaisille, kun vuonna 2016 tehdyssä kyselyssä tämä luku oli vielä 16 prosenttia. (FRA 2022.) Lisäksi lähes joka toinen (40 %) antisemitistisistä väkivaltaa kokeneista ilmoitti tapauksesta jollekin taholle, kun taas hieman useampi kuin joka neljäs (28 %) häirintää kokeneista teki ilmoituksen. Antisemitistisen syrjinnän kokemuksista puolestaan ilmoitettiin vain 11 prosenttia. (FRA 2024b.)

Syyt olla ilmoittamatta viharikoksista liittyvät yleisimmin epäluottamukseen viranomaisia kohtaan, viharikosten arkipäiväisyyteen, pelkoon sekä epätietoisuuteen ja tuen tarpeeseen (FRA 2017b; FRA 2019; USKOT-foorumi ry 2019; FRA 2021, Jauhola ym. 2022, FRA 2022, FRA 2023, FRA 2024b; Senta ym.2024). Esimerkiksi oikeusministeriön tekemässä selvityksessä mainittiin yleisimpinä syinä se, että henkilö ei uskonut, että asialle olisi tehty mitään tai olisi voitu tehdä mitään, henkilö ei tiennyt mihin ilmoituksen voi tehdä, henkilö pelkäsi ilmoituksesta johtuvia negatiivisia seurauksia, henkilö ajatteli, että vihapuhe tai häirintä ei ollut tarpeeksi vakavaa tai henkilö ei tullut ajatelleeksi sen ilmoittamista (Jauhola ym. 2022).

Aiemmin mainittiinkin jo, että FRA:n perusoikeustutkimuksen mukaan henkilöt, jotka kokevat kuuluvansa etniseen tai seksuaaliseen vähemmistöön tai joilla on jokapäiväistä elämää rajoittavia tekijöitä, ilmoittivat väkivallan ja häirinnän tilanteista muita todennäköisemmin poliisille. Tämän lisäksi huomionarvoista on myös se, että ilmoittamatta jättämisen syy heidän kohdallaan oli muita harvemmin se, etteivät he kokeneet fyysisen väkivallan tai häirinnän olleen tarpeeksi vakavaa (FRA 2021). Huomattavaa on myös, että vaikka tietoisuus ihmisoikeusinstituutioiden olemassaolosta on parantunut romanitaustaisten keskuudessa, niin syrjinnästä ilmoittavien romanitaustaisten uhrien määrä ei ole lisääntynyt (FRA 2022).

Ilmoitusalttiuteen voivat vaikuttaa myös muut tekijät, kuten viharikoksiin liittyvät kampanjat ja medianäkyvyys sekä esimerkiksi niihin liittyvä keskustelu sosiaalisessa mediassa. Olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että viharikoksen uhreiksi joutuneet henkilöt ilmoittaisivat tapahtuneesta poliisille. Näin poliisi voisi tutkia tapauksia ja rikosoikeudellinen vastuu voisi täten mahdollisesti toteutua tekijän kohdalla. Lisäksi saisimme todellisemman kuvan viharikollisuuden kokonaismäärästä. Euroopan komissio onkin asettanut jo vuonna 2019 viharikosten kirjaamista, tiedonkeruuta ja raportointia käsittelevän työryhmän,

joka tukee EU:n jäsenvaltioita viharikoksista ilmoittamisen kannustamisessa ja viharikoksia koskevien tietojen keruun parantamisessa.

Tämän viharikosselvityksen havaintoja tulkittaessa on syytä ottaa huomioon myös muita asioita kuin vallitseva yhteiskunnallinen tilanne. Rikosilmoitustiedot ovat tekstimuodossa ja viharikosten tunnistaminen perustuu pitkälti siihen, millä tavalla ilmoitus on kirjattu. Pelkästään kirjoitusvirheiden takia jotkin tapaukset eivät välttämättä päädy tässä selvitystyössä käytettyyn rikosilmoitusaineistoon. Ilmoitusta tehtäessä poliisilla ei välttämättä ole vielä juurikaan tietoa tapauksesta. Lisäksi rikosilmoitukset saattavat olla hyvinkin pitkiä ja erittäin yksityiskohtaisesti kirjoitettuja tai joissakin tapauksissa sisältää vain muutaman lauseen. Ilmoitukset, joissa poliisi ei ole käyttänyt viharikosluokitusta ja joissa ei ole mainintaa mahdollisesta motiivista, eivät ole päätyneet tämän selvityksen aineistoon. Epäillyn rikoksen esitutkintavaiheessa voi kuitenkin paljastua tapaukseen liittyvä vihamotiivi, vaikkakin viharikosmotiivin tunnistaminen sekä huomioonottaminen esitutkinnassa on osoittautunut vaikeaksi. Viharikoksiin liittyvälle koulutukselle poliisissa on täten jatkossakin tarvetta.

Huomioon on syytä ottaa myös se, että vaikka poliisihallituksen viharikosohjeistuksessa korostetaan poliisin velvollisuutta huolehtia siitä, että luokittelumerkinnot tehdään asianmukaisesti, kannanottaminen mahdolliseen viharikosmotiiviin ei ole teknisesti pakollista rikosilmoituksen laadinnan yhteydessä. Vuosittain vain noin neljäsosa Poliisiammattikorkeakoulun viharikosselvityksessä epäillyiksi viharikoksiksi luokitelluista tapauksista on luokiteltu vastavasti poliisin omasta toimesta. Poliisihallitus onkin valmistellut uutta, vanhan ohjeistuksen korvaavaa ja laajempaa viharikosohjeistusta, joka tuli voimaan joulukuun 2023 alusta (Poliisihallitus 2023).

Mahdollisen vihamotiivin varhaisen tunnistamisen varmistamiseksi on tärkeää, että poliisilla ja syyttäjällä on yhteinen käsitys viharikoksista. Sen lisäksi, että poliisin luokittelutieto siirtyy syyttäjälle, poliisin on vuoden 2019 alusta tullut tehdä myös esitutkintalain mukainen ennakoilmoitus syyttäjälle jo tutkinnan alkuvaiheessa mahdollisesta vihamotiivista. Syyttäjä lopulta päättää, syytetäänkö epäiltyä viharikoksesta ja tarvitaanko lisätodisteita epäillyn rikoksen vihaelementeistä.

Vuoden 2022 elokuusta lähtien asianomistajan tehdessä sähköistä rikosilmoitusta pahoinpitelystä, laittomasta uhkauksesta tai kunnianloukkauksesta,

hänen on tullut täyttää myös ilmoituslomakkeen kohta, jossa hän arvioi onko joutunut rikoksen uhriksi jostakin vihavaikuttimesta johtuen. Sähköisen ilmoituksen siirtyessä poliisin ilmoitusjärjestelmää, se automaattisesti luokitellaan viharikokseksi.

Lähes 70 prosenttia tässä selvityksessä epäillyiksi viharikoksiksi todetuista tapauksista oli ilmoitettu poliisille sähköisesti. Ainakin osittain ylläolevista syistä johtuen viharikosluokiteltujen rikosilmoitusten määrä on hieman kasvanut vuoteen 2022 verrattuna.

Huomioitavaa on kuitenkin, että sähköiseen rikosilmoituslomakkeeseen tehdyn lisäyksen johdosta viharikosselvityksen raaka-aineistoon valikoitui myös niitä rikosilmoituksia, joissa asianomistaja oli virheellisesti luokitellut ilmoituksen viharikosilmoitukseksi, vaikka sellaista motiivia ei tapauksesta löytynyt. Tutkinnanjohtajan tulisi tällaisessa tilanteessa poistaa luokittelumerkintä, mutta kaikissa tapauksissa sitä ei ollut aineiston keruuseen mennessä poistettu, varsinkaan, jos tutkinta oli vielä avoin. Tällaiset tapaukset jätettiin kuitenkin ottamatta lopulliseen viharikosselvityksen aineistoon.

4.3. Viharikosilmapiiriin vaikuttavia seikkoja vuonna 2023

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan alkoi helmikuussa 2022 ja se jatkuu yhä. Myös sotaan liittyviä huolestuttavia ilmiöitä, kuten seksuaalista ja sukupuoleen liittyvää väkivaltaa, ihmiskauppaa, syrjintää, muukalaisvihamieleistä disinformaatiota sekä vihapuhetta raportoidaan edelleen. (FRA 2023b; FRA 2023c.) Hyökkäyksen jälkeen myös Suomi arvioi turvallisuuspoliittista tilannettaan uudelleen ja haki Naton jäsenyyttä toukokuussa 2022. Suomesta tuli Naton täysjäsen 4. huhtikuuta 2023.

Rasismi ja siihen liittyvät muut suvaitsemattomuuden muodot korostuivat voimakkaasti vuoden 2023 lopulla. Erityisesti juutalaisiin ja muslimeihin kohdistuvat uhkaukset ja väkivalta lisääntyivät monissa osissa Eurooppaa Hamasin 7. lokakuuta tekemien Israeliin kohdistuvien terroristi-iskujen ja Israelin sotilaallisen vastauksen jälkeen. Nämä juutalaisiin ja muslimeihin kohdistuvat vihateot eivät ole uusi ilmiö, vaan ne ovat pitkään jatkuneen, molempiin yhteisöihin vaikuttavan syrjinnän ja väkivaltaisuuksien kärjistymä. (FRA 2024.)

Tekoälysovellusten käyttöönotto on kasvanut huomasti viimeisten vuosien aikana. Tekoälyn kasvavaan käyttöön, esimerkiksi julkisten palveluiden tarjoamisessa, liittyy myös joitakin erityisiä riskejä. Esimerkiksi algoritmisesta syrjinnästä on tullut kasvava huolenaihe. Nämä riskit kohdistuvat etenkin naisiin ja erilaisiin vähemmistöryhmiin (FRA 2024). Euroopan neuvosto onkin arvioinut tutkimuksessaan näitä riskejä ja sitä, miten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta voidaan edistää tekoälyjärjestelmien avulla (Euroopan neuvosto 2023b).

Vuonna 2019 aloitettiin lakivalmistelu rikoslain 6 luvun 5 §:n täydentämisestä säätämällä koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta (Hankenumero OMO24:00/2019). Laki vahvistettiin 20.12.2022 ja se tuli voimaan 1.1.2023. Lain mukaan rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Lisäksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeviin säännöksiin lisättiin sukupuoleen perustuva vaikutin, kun kyseessä on törkeä kunnianloukkaus tai laitton uhkaus taikka julkinen kehottaminen näihin rikoksiin. (HE 7/2021; L 1129/2022.) Rangaistuksen koventamisperusteissa muita tällä hetkellä mainittuja vihamotiiveja ovat muiden muassa etninen syntyperä, seksuaalinen suuntautuminen ja vammaisuus. Lain täydentäminen tarjoaa nyt kuitenkin viranomaisille myös selkeän perusteen sukupuolittuneeseen vihaan puuttumiselle.

Euroopan komissio teki joulukuussa 2021 aloitteen EU-rikosten luettelon laajentamisesta kattamaan vihapuheen ja viharikokset. Komission aloite rikoslistan laajentamisesta liittyy lukuisiin viime vuosina EU:ssa toteutettuihin vihapuheen vastaisiin toimenpiteisiin. Komission aloitteen käsittelyyn liittyvät keskustelut Euroopan neuvoston perusoikeustyöryhmässä alkoivat tammikuussa 2022, mutta asian käsittely päättyi neuvostossa maaliskuussa 2022 eräiden jäsenvaltioiden vastustuksen vuoksi. Rikoslistan laajentaminen edellyttää neuvoston yksimielistä päätöstä. Euroopan parlamentti hyväksyi tammikuussa 2024 päätöslauselman EU:n rikosluettelon laajentamisesta vihapuheeseen ja viharikoksiin. Päätöslauselmassa parlamentti kehottaa neuvostoa tekemään päätöksen, jotta komissio voi aloittaa menettelyn toisen vaiheen koskien direktiiviehdotuksen tekemistä. (Euroopan parlamentti 2024.)

Esitutkinnalla ja muulla poliisin operatiivisella toiminnalla on suuri merkitys mahdollisen vihavaikuttimen löytymisessä. Koko rikosprosessia hyödyttää se, että mahdollista vihamotiivia selvitetään rikosilmoituksen teosta asti, jotta se

otetaan huomioon koko esitutkintaprosessin aikana. Näin syyttäjä voi tarvittaessa vaatia rikoslain mukaista rikoksen koventamista vihamotiivin perusteella. Poliisin päivitetty, vuoden 2023 lopussa voimaan tullut ohje ”Epäillyn viharikoksen tai sellaisia piirteitä sisältävän rikoksen tunnistaminen, tutkinta sekä kirjaaminen poliisitoiminnassa”, pyrkiikin entistä tarkemmin ohjaamaan viharikosten tunnistamista, tutkintaa ja kirjaamista poliisitoiminnassa valtakunnallisesti. (Poliisihallitus, 2023.)

Lähteet

Attila, Henna & Pietiläinen, Marjut & Keski-Petäjä, Miina & Hokka, Päivi & Nieminen, Markku (2018). Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2/2018, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3932-5>

Chimbalmos, Mercédesz & Pataricza, Dóra (2023). Kokemuksia ja näkemyksiä antisemitismistä Suomessa – Selvitys juutalaisiin kohdistuvasta syrjinnästä ja viharikollisuudesta. Ihmisoikeuskeskuksen julkaisuja 3/2024. Ihmisoikeuskeskus, Helsinki. <https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/RWMI5qFyISAkQRjVPSEYoaINBa/Antisemitismiselvitys%202024.pdf> [verkkodokumentti].

Czimbalmos, Mercédesz & Rask, Shadia. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ulkomaalaistaustaisessa väestössä Suomessa: Intersektionaalinen analyysi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportteja 9/2022. Vantaa. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-908-5>

Ellonen, Noora (2006). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2005. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 53. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291723>

ENAR (2016). Forgotten women: The impact of islamophobia on Muslim women. Euroopan rasismien vastainen verkosto, Bryssel. https://www.enar-eu.org/wp-content/uploads/forgottenwomenpublication_lr_final_with_latest_corrections.pdf [verkkodokumentti].

ETYJ. Gender-based hate crime. <https://www.osce.org/files/f/documents/f/1/480847.pdf> [verkkodokumentti].

Euroopan neuvosto ja CDADI (2023). Study on preventing and combating hate speech in times of crises. Euroopan neuvosto, Strasbourg. <https://rm.coe.int/-study-on-preventing-and-combating-hate-speech-in-times-of-crisis/1680ad393b>

Euroopan neuvosto, GEC ja CDADI (2023b). Study on the impact of artificial intelligence systems, their potential for promoting equality, including gender equality, and the risks they may cause in relation to non-discrimination. Euroopan neuvosto. <https://rm.coe.int/study-on-the-impact-of-artificial-intelligence-systems-their-potential/1680ac99e3>

Euroopan parlamentti (2024). Euroopan parlamentin päätöslauselma 18. tammikuuta 2024 EU-rikosten luettelon laajentamisesta kattamaan vihapuheen ja viharikokset (2023/2068(INI)) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0044_EN.pdf [verkkodokumentti].

FRA (2017). EU-MIDIS II: Muslims – Selected findings. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/67149>

FRA (2017b). EU-MIDIS II. Second European Union minorities and discrimination survey: Main results. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/268615>

FRA (2018). Second European Union minorities and discrimination survey: Being black in the EU. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/791339>

FRA (2018b). Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU: Experiences and perceptions of antisemitism. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/696582>

FRA (2019). Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/636318>

FRA (2020). EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/7746>

FRA (2021). Fundamental rights survey: Crime, safety and victim's rights. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/127900>

FRA (2021b). Your rights matter: Police stops. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/246780>

FRA (2022). Roma in 10 European countries: Main results. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/930443>

FRA (2022b). Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2011-2021. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/110266>

FRA (2023). Being black in the EU – Experiences of people of African descent. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/327480>

FRA (2023b). Online content moderation – Current challenges in detecting hate speech, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/923316>

FRA (2023c). Fundamental rights implications for the EU of the war in Ukraine. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/867387>

FRA (2024). Fundamental rights report 2024. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/999261>

FRA (2024b). Jewish people's experiences and perceptions of antisemitism – EU survey of Jewish people. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/292167>

FRA (2024c). LGBTIQ equality at a crossroads – Progress and challenges – EU LGBTIQ survey III. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/920578>

FRA (2024d). EU-LGBTI III: EU LGBTIQ survey III. Survey data explorer. <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/2024/eu-lgbtqi-survey-iii> [verkkodokumentti].

HE 7/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta HE 7/2021. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2021/20210007>

Helminen, Klaus & Lehtola, Kari & Virolainen, Pertti (2005). Esitutkinta ja pakkokeinot. Talentum, Helsinki.

Iganski, Paul (2001). Hate crime hurt more. *American Behavior Scientist*, 45 (4): 627–638.

Jauhola, Laura & Siltala, Jenna & Nieminen, Kati (2022). ”Että puututtaisiin konkreettisesti” Seurantaselvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri väestöryhmiin. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2022:10, Oikeusministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-482-4>

Jokela, Satu & Luopa, Pauliina & Hyvärinen, Anni & Ruuska, Tupu & Martelin, Tuija & Klemetti, Reija (2020). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019. Työpäpaperi 38/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-580-3>

Joronen, Mikko (2008). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2007. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 72. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-153-4>

Juutinen, Marko (2021). Viharikokset ja niiden käsittely rikosprosessissa. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2021:18. Oikeusministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-822-6>

Kansaneläkelaitos (2024). Kelan vammaisuusetuustilasto 2023. Kansaneläkelaitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202402299237>

Keränen, Tuunia (2005a). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2003. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 39. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291718>

Keränen, Tuunia (2005b). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2004. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 40. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291719>

Keskinen, Suvi & Alemanji, Aminkeng Atabong & Himanen, Markus & Kivijärvi, Antti & Osazee, Uyi & Pöyhölä, Nirosha & Rousku, Venla (2018). Pysäytetyt – Etninen profilointi Suomessa. SSKH Notat 2/2018. Svenska social och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, Helsinki. http://www.profiling.fi/wp-content/uploads/2018/04/Pysaytetyt_SUOM.pdf [verkkodokumentti].

Kivimäki, Henna & Halme, Nina (2016). Nuoret kokevat runsaasti seksuaalista häirintää. Haaste 2/2016.

Knuutila, Alekski & Kosonen Heidi & Saresma, Tuija & Haara, Paula & Pöyhtäri, Reeta (2019). Viha Vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:57. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4>

Kuusio, Hanna & Mäkipää, Lotta & Klemettilä, Katri-Leena & Nykänen, Sanna & Kytö, Sinikka & Lilja, Eero (2023). Kansallinen tutkimus ulkomailla syntyneiden terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista - MoniSuomi 2022 -tutkimus. Keskeisiä havaintoja päätöksenteon tueksi. Tutkimuksesta tiiviisti 54/2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-208-2>

L 1129/2022. Laki rikoslain muuttamisesta 20.12.2022/1129. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221129>

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Koskinen, Pekka & Majanen, Martti & Melander, Sakari & Nuotio; Kimmo & Nuutila, Ari-Matti & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka (2013). Oikeuden perusteokset: Rikosoikeus. Sanoma Pro.

Lehtonen, Jukka (2007). Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvä syrjintä. Teoksessa: Lepola, Outi & Villa, Susan (toim.). Syrjintä Suomessa 2006. Ihmisoikeusliitto, Helsinki.

Niemi, Jenni (2011). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2010. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 95. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-211-1>

Niemi, Jenni & Sahramäki, Iina (2012). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2011. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 104. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-243-2>

Nojonen, Tanja (2007). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2006. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 62. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291725>

Ollus, Natalia & Tanskanen, Maiju & Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini (2019). Sukupuolistunut vihapuhe, seksuaalinen häirintä ja risteävät yhteiskunnalliset erot.

Raportissa Teräsaho, Mia & Närvi, Johanna (toim.). Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyysijä tasa-arvobarometrasta 2017. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-314-4>

Perry, Barbara (2001). In the name of hate. Routledge, New York.

Peutere, Laura (2009). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2008. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 85. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-183-1>

Peutere, Laura (2010). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2009. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 88. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-182-4>

Pohjoismaiden ministerineuvosto (2021). Health, well-being and life conditions of young LGBTI persons in the Nordic Countries. A literature review and survey efforts. TemaNord 2021:534. <https://pub.norden.org/temanord2021-534/> [verkkodokumentti].

Poliisi (2016). Vihapuheidien ja -rikosten torjuntaan liittyvän toimintasuunnitelman valmistelua koskevan työryhmän loppuraportti.

Poliisihallitus (2023). Ohje POL-2023.127636: Epäillyn viharikoksen tai sellaisia piirteitä sisältävän rikoksen tunnistaminen, tutkinta sekä kirjaaminen poliisitoiminnassa.

Poliisin tulostietojärjestelmä, Polstat (viitattu 6/2024).

Rauta, Jenita (2017). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2016. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 12. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-336-1>

Rauta, Jenita (2018). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2017. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 131. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-350-7>

Rauta, Jenita (2019). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2018. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 15. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019102935508>

Rauta, Jenita (2020). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2019. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 16. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020092875977>

Rauta, Jenita (2021). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2020. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 19. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021110253250>

Rauta, Jenita (2022). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2021. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 27. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022100761293>

Rauta, Jenita (2023). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2023. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 23. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20231016140336>

Saresma, Tuija (2017). Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka: sukupuolitetun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luentaa. Teoksessa Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija (toim.): Sukupuoli ja väkivalta: lukemisen etiikkaa ja politiikkaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1431, 219–244, Helsinki. <https://doi.org/10.21435/skst.1431>

Saresma, Tuija & Karkulehto, Sanna & Varis, Piia (2021). Gendered violence online: Hate speech as an intersection of Misogyny and Racism. Teoksessa Husso, Marita & Karkulehti, Sanna & Saresma, Tuija & Laitila Aarno & Eilola, Jari & Siltala, Heli (toim.). Violence, gender and affect: Interpersonal, institutional and ideological practices. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56930-3_11

Senta, Cvijeta & Knezić, Dragana & Sillfors, Pauliina & Costa Sa, Maria Elena & Ng'oma, Nedson & O'Curry, Shane . Mapping of the needs of hate crime victims in Croatia, Finland and Ireland. Oikeusministeriön julkaisu, Selvityksiä ja ohjeita 2024:18, Oikeusministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-109-0>

Sisäasiainministeriö (1998). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1997. Poliisiosaston julkaisu 4/1998, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:l00089692500>

Sisäasiainministeriö (1999). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1998. Poliisiosaston julkaisu 11/1999, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:l00020158900>

Sisäasiainministeriö (2000). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1999. Poliisiosaston julkaisu 9/2000, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:l00022832800>

Sisäasiainministeriö (2001). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2000. Poliisiosaston julkaisu 15/2001, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:l00023890200>

Sisäasiainministeriö (2002). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2001. Poliisiosaston julkaisu 12/2002, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:l00025814900>

Sisäasiainministeriö (2003). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2002. Poliisiosaston julkaisu 12/2003, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:l00094483400>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2018). Suomen Romanipoliittinen ohjelma (Rompo) 2018-2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 3/2018. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3916-5>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2023). Suomen Romanipoliittinen ohjelma (Rompo) 2023-2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2023:3. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5656-8>

Tasa-arvovaltuutettu (2022). Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022. Tasa-arvo julkaisu 2022:1, Helsinki. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/K_1+2022.pdf [verkkodokumentti].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023). MoniSuomi 2022 -tutkimus. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/ulkomaalaistaustainen-vaesto/ulkomaalaistaustaisen-aikuisvaeston-terveys-ja-hyvinvointi-monisuomi> [verkkodokumentti].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024). Romanit. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kieli-ja-kulttuurivahemmistot/romanit> (viitattu 11.6.2024).

Tihveräinen, Tero (2013). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2012. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 2. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-256-2>

Tihveräinen, Tero (2014). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2013. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 7. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-287-6>

Tihveräinen, Tero (2015). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2014. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 8. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-300-2>

Tihveräinen, Tero (2016). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2015. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 10. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-326-2>

Tilastokeskus (2024). Tilastokeskuksen PX Web -tietokannat, väestörakenne. <http://www.stat.fi/tup/tilastotietokannat/index.html> (viitattu 6/2024).

USKOT-foorumi ry (2019). Uhrien kokemuksia viharikoksista Suomessa 2014-2018. <https://www.riku.fi/binary/file/-/fid/2140/> [verkkodokumentti].

Vepsäläinen, Janne & Kaakinen, Markus & Vauhkonen, Teemu & Näsi, Matti & Kirjonen, Aleksi (2023). Viharikosten tekijät. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja Ohjeita 2023:26. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-611-8>

Liitteet

Liite 1. Rikosnimikkeet

Muu tutkinta OR

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan RL 11. luku

Joukkotuhonta OR Joukkotuhonnan valmistelu OR Rikos ihmisyyttä vastaan OR Törkeä rikos ihmisyyttä vastaan OR Kidutus OR Kiihottaminen kansanryhmää vastaan OR Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan Syrjintä OR

Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset RL 21. luku

Lapsensurma OR Lapsensurman yritys OR Murha OR Murhan yritys OR Surma OR Surman yritys OR Tappo OR Tapon yritys OR Heitteillepano OR Tappeluun osallistuminen OR Lievä pahoinpitely OR Pahoinpitely OR Pahoinpitelyn yritys OR Törkeä pahoinpitely OR Törkeän pahoinpitelyn yritys OR Kuolemantuottamus OR Törkeä kuolemantuottamus OR Vammantuottamus OR Törkeä vammantuottamus OR Vaaran aiheuttaminen OR Pelastustoimen laiminlyönti OR

Sikiön, alkion ja perimän loukkaamisesta RL 22. luku

Laiton raskauden keskeyttäminen OR Törkeä laiton raskauden keskeyttäminen OR Laiton alkioon puuttuminen OR Laiton perimään puuttuminen OR Laiton sukusolujen käyttö OR Lapsen identiteetin loukkaaminen OR

Seksuaalirikoksista RL 20. luku

Raiskaus OR Raiskauksen yritys OR Törkeä raiskaus OR Törkeän raiskauksen yritys OR Pakottaminen sukupuoliyhteyteen OR Sukupuoliyhteyteen pakottamisen yritys OR Pakottaminen seksuaaliseen tekoon OR Seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritys OR Seksuaalinen hyväksikäyttö OR seksuaalisen hyväksikäytön yritys OR Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö OR Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys OR Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö OR Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys OR Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö OR Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytön yritys OR Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta OR Seksuaalipalvelujen ostamisen yritys nuorelta OR Paritus OR Parituksen yritys OR törkeä paritus OR törkeän parituksen yritys OR

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan RL 17. luku

julkinen kehottaminen rikokseen OR järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen OR Mellakka OR Väkivaltainen mellakka OR Väkivaltaisen mellakan johtaminen OR Yleisen järjestyksen aseellisen rikkomisen valmistelu OR Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen OR uskonrauhan rikkominen OR Uskonnonharjoituksen estäminen OR Uskonnonharjoituksen estämisen yritys OR hautarauhan rikkominen OR Ilkivalta OR

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta 24. luku

Kotirauhan rikkominen OR Törkeä kotirauhan rikkominen OR Julkisrauhan rikkominen OR Törkeä julkisrauhan rikkominen OR Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen OR Kunnianloukkaus OR Törkeä kunnianloukkaus OR

Vapauteen kohdistuvista rikoksista 25. luku

Vapaudenriisto OR Törkeä vapaudenriisto OR ihmiskauppa OR Ihmiskaupan yritys OR törkeä ihmiskauppa OR Törkeän ihmiskaupan yritys OR Panttivangin ottaminen OR Tuottamuksellinen vapaudenriisto OR Laiton uhkaus OR Pakottaminen OR

Vahingonteot RL 35. luku

Lievä vahingonteko OR Vahingonteko OR Vahingonteon yritys OR Törkeä vahingonteko OR Törkeän vahingonteon yritys OR

Työrikoksista 47. luku

työturvallisuusrikos OR työaika-suojelurikos OR Työsyrjintä OR Kiskonnantapainen työsyrjintä OR työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaaminen OR työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen OR työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisen yritys OR työnvälitysrikos OR luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttö OR

Rikoksista viranomaisia vastaan 16. luku

Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen OR Virkamiehen vastustaminen OR Haitanteko virkamiehelle OR Niskoittelu poliisia vastaan OR Virkavallan anastus OR Lähestymiskiellon rikkominen OR

Yleisvaarallisista rikoksista 34. luku

Tuhotyö OR Tuhotyön yritys OR Liikennetuhotyö OR Liikennetuhotyön yritys OR Törkeä tuhotyö OR Törkeän tuhotyön yritys OR Terveyden vaarantaminen OR Terveyden vaarantamisen yritys OR Törkeä terveyden vaarantaminen OR Törkeän terveyden vaarantamisen yritys OR Yleisvaaran tuottamus OR Törkeä yleisvaaran tuottamus OR Yleisvaarallisen rikoksen valmistelu OR

Virkarikoksista 40. luku

Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen OR virka-aseman väärinkäyttäminen OR Törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen OR virkavelvollisuuden rikkominen OR Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen OR

Liite 2. Hakusanat

(ulkomaalai* and.s viha*) OR *pilakuv* OR *pilapiirro* OR apina* OR ennakkoluulo* OR etni* OR fasis* OR go home OR hakaris* OR heil OR hitler* OR ideologi* OR ihonväri* OR text=(jew* not jewelry not jewellery) OR jutku* OR jutsku* OR juutalai* OR kinkke* OR text=(kinkki* not kinkkinen) OR kinuk* OR klux OR kuulapä* OR maahanmuuttaj* OR text=(manne* not manner* not mannen not mannelin) OR menkää sinne mistä OR mustalai* OR mustilai* OR mutakuon* OR mutiai* OR muukalaisviha* OR nahkapä* OR natsi* OR text=(neeker*) OR negro* OR nekru* OR nigger* OR painua sinne mistä OR pakolai* OR palata sinne mistä OR pilotti* OR polttopul* OR (molotov* cocktail*) OR (molotov* cocktail*) OR racis* OR rasism* OR rasist* OR rodullinen OR romaani* OR text=(romane*) OR text=(romani*) OR romsk* OR text=(rotu* not rotuaari*) OR ryssittel* OR (ryssä* not kyyryssä) OR rätipä* OR saame* OR text=(skin* not skinnari*) OR text=(somali*) OR suomi suomalaisille OR svedu* OR takaisin afrikkaan OR takaisin sinne mistä OR torakka* OR valkolai* OR valkonaam* OR venakko OR text=(white) OR vihariko* OR vinosilm* OR vähemmistö* OR ähl* OR bapdis* OR buddha* OR (vapaa* ajattelij*) OR *lestadio* OR *laestadi* OR *luterilai* OR text=(*muslim*) OR text=(*seurakun*) OR *uskovai* OR adventis* OR al gaida* OR al qaida* OR allah* OR antisem* OR apartheid* OR arbeit macht frei* OR arjalai* OR ateist* OR auschwitz OR bin laden* OR burkha* OR fatwa* OR harhaop* OR text=(helluntai*) OR hindu* OR hunnu* OR text=(huntu* not huntus) OR imaami* OR text=(islam*) OR jeesu* OR jehova* OR (jumala* not jumalauta) OR katoli* OR koraani* OR krishna* OR kristilli* OR kristinusko* OR kristit* OR metodis* OR mormon* OR mormooni* OR moske* OR ortodoks* OR ortodox* OR text=(osama) OR text=(pelastusarmeija*) OR text=(profeet*) OR text=(raamat*) OR rukou* OR sikhi* OR sharia* OR taliban* OR terrorist* OR turbaan* OR uskonno* OR uskonto* OR vakaumu* OR vapaakirk* OR vääräuskoi* OR (ääri* and.s islam*) OR *hetero* OR *transsu* OR *transu* OR bimie* OR binai* OR biseksu* OR bi-seksu* OR fag OR fags OR fägär* OR text=(gay* not gaye*) OR hinttari* OR hintti* OR homo* OR homppel* OR text=(lepak* not lepakkomie*) OR lesbo* OR lespo* OR miespari* OR naispari* OR pride* OR puppel* OR queer OR (rekisteröi* and.s parisuh*) OR (seksuaal* and.s suuntautu*) OR (seksuaali* and.s taipumu*) OR text=(seta*) OR (sukupuol* and.s korjau*) OR (sukupuol* and.s suuntautu*) OR (sukupuol* and.s vaihdo*) OR transihmi* OR transmie* OR transnai* OR transeksu* OR transvest* OR ulos kaapista OR aivovamma* OR autist* OR asperger* OR text=(*invalid*) OR text=(*invalidi*) OR *pyörätuol* OR *rollaattor* OR *rullatuol* OR *sokea* OR *syndrooma* OR *syndrom* OR

text=(*vammai* not asennevammai*) OR (cp* and.s vamma*) OR erityislaps* OR heikkolahjai* OR huonokuulo* OR text=(inva*) OR jälkeenjään* OR kehar* OR kehityshäiriö* OR kuulolait* OR kuulovamma* OR text=(kuuro* not sadekuuro) OR (kääpiö* not kääpiovilla* not kääpiösnautser* not kääpiöpin*) OR liikuntaestei* OR liikuntavamma* OR lyhytkasvui* OR text=(mykkä not mykkäpuhelu) OR näkövamma* OR oireyhtym* OR opaskoir* OR pakkoliik* OR (puhevi* NOT puheviest*) OR rajoittei* OR text=(rampa) OR text=(vajaamieli*) OR vajaaälyi* OR text=(vajak*) OR vammanen OR text=(viittomakiel*) OR änkyt* OR syrjintä OR text=(*kansallispu* not kansallispuisto) OR vajuk* OR text=(puhevamma*) OR text=(sompu* not sompujärv*) OR somppu* OR asberger* OR text=(kehitysvamma*) OR mutakep* OR text=(lahko* not hankalahko) OR liikuntakyvyt* OR mutapä* OR dysfasia* OR liikuntarajoit* OR ryssitel* OR monikuluttuuri* OR rodun OR (takaisin* and.s kotimaa*) OR (virolai* and.s huor*) OR menkää kotimaahan OR ulkomaalaisvastai* OR (syntyperä* and.s vuoksi) OR autismi* OR liikuntaeste* OR kainalosauv* OR kyynärsauv* OR text=(lesta*) OR lestoi* OR huononäkö* OR nokikep* OR sosiaalipumm* OR yhteiskunnan elät* OR pois suomesta OR (painu* and.s kotimaa*) OR kehitystaso* OR uskonlahko* OR (venäläi* and.s huor*) OR separi* OR separei* OR (sukupuol* and.s ilmaisu*) OR (sukupuol* and.s identiteet*) OR vajaakuntoi* OR mulatti* OR vastaanottokesku* OR (burka* not burkar*) OR syjivä* OR syrjityksi OR huivipä* OR mutuainen OR patriootti OR kemali OR mustolainen OR maitonaama OR yöntimo OR toisuskoiset OR vammaseksi OR viharyhm* OR nazist OR neukku OR karvaka* OR mustanaam* OR Odin* OR Lold* OR utlänning* and.s hat* OR apa OR fördom* OR hakkors* OR hudfärg* OR jud* OR invandra* OR främlingsfient* OR skinnskall* OR neger* OR flykting* OR zigenar* OR tattar* OR hurri* OR finnjäv* OR hatbrott* OR snedög* OR minorite* OR lessar* OR *troende* OR renras* OR slöja* OR jesus OR koranen* OR kristendom* OR frälsningsarm* OR profet* OR bibel* OR böne* OR turban* OR religion* OR frikyrk* OR transvesti* OR bisexu* OR bög* OR flata OR flato OR registrera* and.s parförh* OR sexuell* and.s läggning* OR transperso* OR ut ur skåpet OR rullstol* OR rollator* OR blind* OR cp* and.s skada* OR efterbliv* OR utvecklingsstörd* OR döv* OR dvärg* OR funktionshindra* OR stum OR synskada* OR tvångsrörels* OR talfel OR teckenspråk* OR stammar OR diskriminer* OR folkdräkt* OR sekt OR ras OR tillbaka till hemland* OR hor* OR autism* OR kryck* OR socialfall* OR mulatt* OR mottagningscentral* OR patriot* OR arab OR blatte OR babbe OR bananplockare OR berikare OR efterbliven OR fikus OR lakrits* OR mongo* OR musse OR svartskalle OR naisviha OR ähläm* OR text=(Suomi ensin) OR synagoga* OR rukoushuone* OR sateenkaari* OR text=(Suomen vastarintaliik*) OR text=(Pohjoismainen vastarintaliik*) OR russofob* OR insel* OR naisviha* OR miesviha* OR misogyni* OR misandri* OR sovinism* OR feminism*

Tässä selvityksessä tarkastellaan vuonna 2023 poliisin tietoon tulleita epäiltyjä viharikoksia. Raportti on jatkoa 1998 alkaneelle selvitysten sarjalle, jossa on kuvattu poliisin tietoon tulleen rasistisen rikollisuuden määrää ja piirteitä. Vuotta 2008 koskevan selvityksen yhteydessä seuranta kehitettiin laajemmaksi viharikosten tilastoinniksi. Selvitys on tehty vuosittain jo yli 20 vuoden ajan.

Viharikoksiksi on määritelty rikokset, joiden motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäntavasta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä tai sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan. Aineisto on koottu valtakunnallisesta poliisiasiantietojärjestelmästä. Aikaisempien vuosiselvitysten tapaan viharikoksiksi on määritelty pääsääntöisesti kaikki sellaiset rikosepäilyt, joissa uhri, poliisi tai muu asianosainen epäilee vihamotiivia tai johon on sisältynyt halventavaa tai kunniaa loukkaavaa puhetta uhrin edustamaa viiteryhmää kohtaan.

